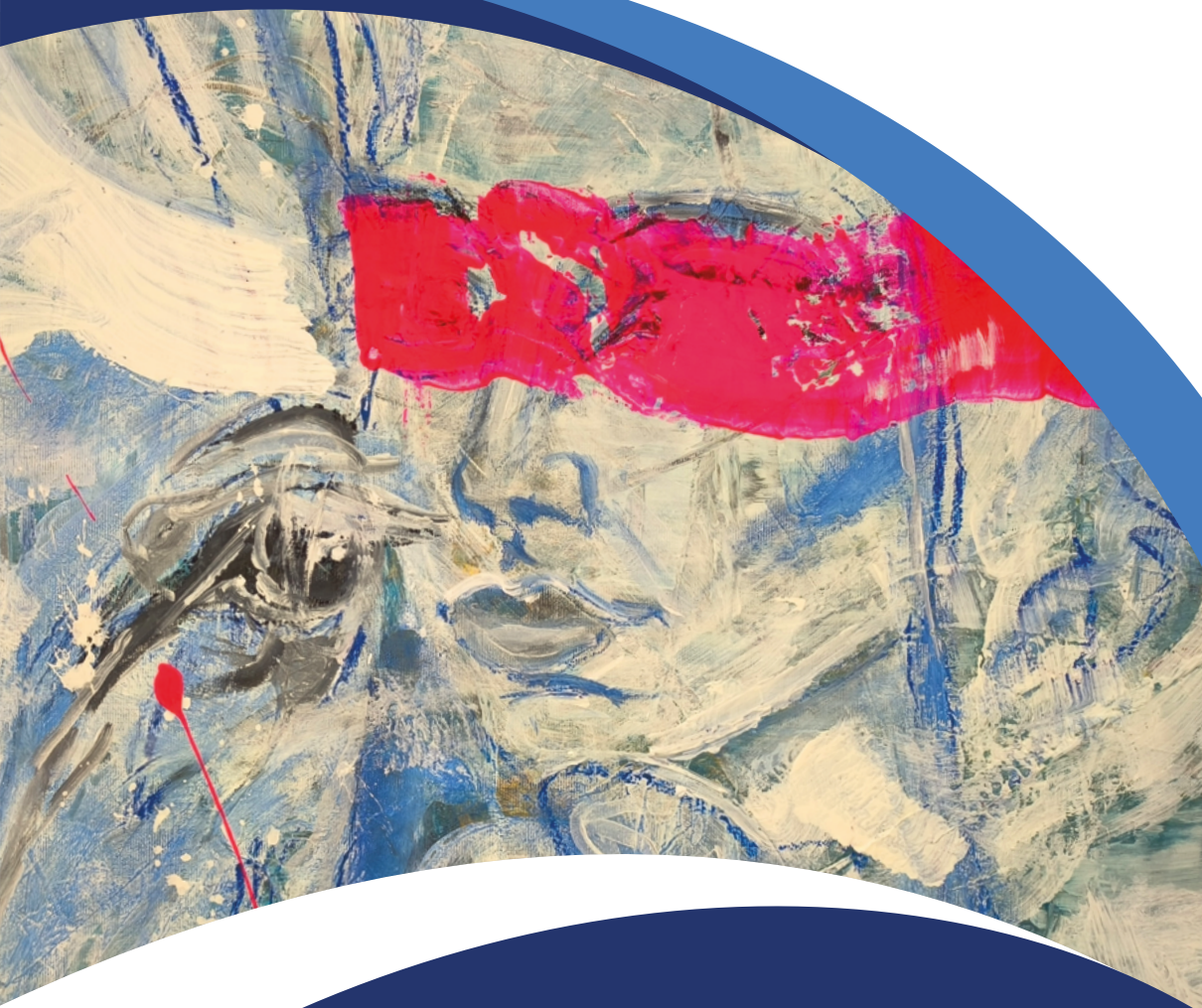

НАСОКИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ С ОБЩЕСТВОТО И МЕДИИТЕ

септември 2026 г.

НАСОКИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ С ОБЩЕСТВОТО И МЕДИИТЕ

септември 2026 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

Благодарности	5
За основния автор	9
Предговор	11
Въведение към насоките	13
Съдебната комуникация като стратегически инструмент	15
Защо е необходимо да комуникираме	19
Международни стандарти за комуникация на съдилищата и свобода на изразяване на съдиите	23
Преглед на международните стандарти и препоръки	23
Практически насоки относно допустимото и недопустимото поведение при личното използване на социалните медии от съдии	29
Комуникационната стратегия и нейните основни елементи	35
Кой комуникира от името на съда	39
Общ преглед	39
Обобщение на раздел „Връзки с медиите“ – ролята на говорителя	43
Реални перспективи от Румъния: Моделът „съдия-говорител“	46
Практически перспективи от Естония: аргументи в полза на смесения модел	48
Практически перспективи от Албания: структурирани служби за връзки с обществеността в съдилищата и прокуратурите	50
Практически перспективи от Хърватия: Нов подход към съдебната комуникация	53
Комуникация на съдебните съвети	54
Общ преглед	54
Практически перспективи от Унгария: комуникация от страна на Националния съдебен съвет на Унгария	55
Комуникация с общественото и медиите чрез сдруженията на съдиите	57
Общ преглед	57
Реални перспективи от Полша: комуникацията, осъществявана от Асоциацията на полските съдии „Юстиция“	58
Комуникация от страна на други участници, имащи отношение към правосъдието	60
Преглед	60
Реални перспективи от Чешката република: медийната комуникация от гледна точка на прокуратурата	62
Ролята на медиите в комуникацията относно съдебната система	64
Преглед	64
Реални перспективи от Северна Македония: създаване на съдебно-медийен съвет (защото мълчанието не работи)	66
Целеви аудитории	71

Пряко ангажирана аудитория	71
Непряко заинтересовани аудитории	74
Широката общественост	78
Канали и инструменти за комуникация	81
Собствени канали и инструменти	81
Канали за външно отразяване и инструменти	88
Платени канали и инструменти	89
Канали и инструменти за комуникация според аудиторията	90
Реални перспективи от Румъния: Дейности на съдилищата	
в Румъния за достигане до обществото	95
Послания и наратив	99
Послания	99
Предизвикателства в комуникацията	102
Наративи	104
Използването на изкуствен интелект	107
Списък с често срещани грешки	109
Вътрешна комуникация	111
Кризисна комуникация	113
Реакция преди кризата	113
Реагиране на кризи	116
След кризата	119
Дезинформация	121
Вредни наративи за съдебната система	121
Как работи дезинформацията	122
Анализ на дезинформацията	124
Борба с дезинформацията	125
Насоки за наратива	127
Ролята на експозицията или балансиране на публичното представяне	131
Приложение 1 — Контролен списък за организиране на публични събития	133
Приложение 2 — Подготовка за интервюта с медиите преди, по време и след събитието	139

БЛАГОДАРНОСТИ

НАСОКИ ЗА СЪДЕБНА КОМУНИКАЦИЯ С ОБЩЕСТВЕНОСТТА И МЕДИИТЕ

Водещ автор

Йоана Лахана

Координатор на насоките

Институт CEELI, Чешка република

Редакционна колегия

Робърт Странг, изпълнителен директор, Институт CEELI

Марсела Ентличова, старши програмен мениджър, Институт CEELI

Вероника Мачала, специалист по комуникации, Институт CEELI

С подкрепата на:

Съдия Георги Андонов, Апелативен съд, Штип, Северна Македония

Андрей Божиновски, международен правен експерт и докторант,
Юридически факултет, Университет в Загреб, Хърватия

Съдия Давор Дубравица, съдия и говорител, Общински съд на Задар, Хърватия

Съдия Мелис Ерик, Първоинстанционен регионален съд в Талин, Естония

Съдия Ксения Флак-Макитан, Търговски съд във Вараждин, Хърватия

Съдия Ина Хокшай, Окръжен съд на Тирана, Албания

Съдия Флориан Калая, Специален апелативен съд за борба с корупцията
и организираната престъпност, Албания

Петър Мали, говорител, Главна прокуратура, Чешка република

Прокурор Зденек Матула, Главна прокуратура,
бивш председател на Съюза на прокурорите, Чешка република

Съдия Тамаш Матусик, Централен окръжен съд на Буда,
бивш председател на Националния съдебен съвет, Унгария

Съдия Рамона Грациела Милу, избрана за член на Висшия съдебен съвет, Румъния

Съдия Бартломей Примусински, Окръжен съд на Познан,
председател на Асоциацията на съдиите „Юстиция“, Полша

Съдия Ясмина Шишковска-Стойкович,
председател на Общинския съд, Прилеп, Северна Македония

Съдия Даниела-Йоана Стънчой, говорител, Висш съдебен съвет, Румъния

Съдия Маниола Джаджо, Окръжен съд на Тирана, Албания

*По-горе посочените сътрудници работиха по настоящия документ безвъзмездно,
като дейност в обществен интерес в подкрепа на съдебната система.*

Отказ от отговорност

При редактирането, езиковата корекция и подобряването на четивността на текста са използвани инструменти с изкуствен интелект.

Тези инструменти са използвани и при създаването или техническото усъвършенстване на включените в публикацията изображения. Всички изменения са предмет на последваща човешка проверка и утвърждаване.

Илюстрация на корицата:

Мартина Конвичкова,
художник и адвокат, Чешка република

„Госпожа Правосъдие“, 2026 г.

Вдъхновено от значението на съдебната комуникация, това произведение изобразява Правосъдието като устойчива, непоколебима и безстрашна фигура, със завързани очи и здраво стъпила на земята. Нейната спокойна и излъчваща достойнство осанка внушава решителност и авторитет. Фигурата държи червения си меч, насочен надолу – символ на отговорно упражняваната власт, готова във всеки момент да защити хората и върховенството на правото.

До нея е изобразен кон, олицетворяващ неподатливостта на външно влияние, силата да се отстоява върховенството на правото и устойчивостта пред критика, предаността към истината и справедливостта, чувствителността към човешките съдби зад всяко дело и благородството, което вдъхва доверие. Правосъдието и конят са представени в символичен диалог, който отразява темата на настоящото ръководство: комуникация, изразяване и разбиране.

Образната връзка между правосъдието и коня се проявява и в контраста между синьото и червеното, които символизират равновесието, вплътено във везните на правосъдието. Синият цвят се свързва с изразяването, комуникацията и способността да се изслушва. По-тъмните сини линии внушават интуицията, мъдрост и интелект, асоциирани със сферата на интуицията и задълбоченото осъзнаване. Червеното представя значимостта на правосъдието чрез отговорната власт и действията, предприемани за неговото опазване. Белият цвят е символ на почитеността и прозрачността.

В този смисъл елементите на композицията се обединяват в своеобразен разговор между Правосъдието, коня и ценностите, които те вплъщават.

—

Както цялата публикация, така и части от нея могат да бъдат свободно възпроизвеждани при посочване на източника и автора/авторите.

ЗА ОСНОВНИЯ АВТОР

Йоана Лахана е специалист по комуникации и експерт по публична дипломация със специализация в областта на съдебната комуникация. След близо десет години работа като пресаташе в Гръцката служба за връзка в Скопие и като ръководител на комуникациите и връзките с медиите в Мисията на ОССЕ в Скопие, тя се присъединява към най-голямата гражданска мисия в рамките на Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз – Мисията на Европейския съюз за върховенство на правото в Косово (EULEX), където заема длъжностите ръководител на отдел „Медии и обществена информация“ и говорител на мисията. След приключване на мандата си в EULEX тя поема функциите на говорител на специалния представител на Европейския съюз в Косово. През май 2025 г. се присъединява към Европейския съд по правата на човека като медиен служител и координатор на общността в отдел „Връзки с обществеността“.

Възпитаничка на Националното училище по публична администрация на Гърция, тя притежава магистърска степен по комуникации и масмедии от Атинския университет, както и сертификат от програма за обучение на ръководни кадри по публичен наратив от Harvard Kennedy School. Освен родния си гръцки език, Йоана владее още осем езика.

Чрез Института CEELI тя редовно провежда обучения за съдии и юристи по въпроси, свързани с публичната комуникация с медиите и обществото, социалните медии, външната комуникация, комуникацията при кризи и противодействието на дезинформацията.

Отказ от отговорност:

Настоящата публикация е съставена от автора в лично качество. Изразенията в нея мнения и тълкувания са изцяло лични и не отразяват официалната позиция на който и да е работодател, институция или организация.

ПРЕДГОВОР

Съдилищата не функционират във вакуум. В демократичните общества, основани на върховенството на правото, доверието на обществото в съдебната система зависи не само от съдебните решения, но и от начина, по който съдилищата обясняват на обществото своята роля, ценности и действия. Ефективната комуникация на съдилищата следователно не е допълнение към правораздавателната дейност, а нейна съществена част.

Насоките за комуникация на съдилищата с обществото и медиите отговарят на нарастващата необходимост в Централна и Източна Европа от ясни, практични и принципно обосновани подходи към тази комуникация. Днес съдебните органи са изправени пред засилен обществен контрол, ускорени новинарски цикли, всепроникващото влияние на социалните медии и дестабилизиращите ефекти на дезинформацията и подвеждащата информация. Същевременно съдилищата в много държави работят при нарастващ политически натиск, а в някои случаи и под преки атаки срещу тяхната независимост. В този контекст мълчанието често се тълкува погрешно, докато непоследователната или реактивна комуникация може да подкопае общественото доверие и увереност.

Насоките са изготвени от Йоана Лахана, експерт по медии и комуникации с десетилетия практически опит в подкрепа на съдии, прокурори и правоприлагащи органи при взаимодействието им с обществото и медиите. Като доверен обучител към Института CEELI, г-жа Лахана съчетава задълбочено разбиране на съдебните системи със силни практически и презентационни умения, което ѝ дава възможност да превежда сложните съдебни реалности в ясни и приложими насоки за комуникация на съдилищата.

Настоящата публикация е разработена в рамките на проект на Института CEELI, подкрепен от швейцарското правителство, и се основава на опита, натрупан по време на регионални семинари по комуникация на съдилищата, проведени през 2025 г., както и на добрите практики, установени в целия регион. Тя разглежда комуникацията на съдилищата като стратегическа функция, като обръща внимание на аудиториите, каналите, посланията, кризисната и вътрешната комуникация, отговорното използване на социалните медии и стратегиите за противодействие на дезинформацията. Насоките обобщават и съответните международни стандарти и практиката на Европейския съд по правата на човека и са обогатени с реални гледни точки на съдии, юристи и медийни експерти от региона на Централна и Източна Европа. Приложенията съдържат практически указания за организиране на публични събития и подготовка за медийни интервюта, което превръща публикацията в полезен инструмент за съдии на всички равнища, говорители на съдилища, съдебни ръководители и лица, ангажирани с формирането на политики.

Институтът CEELI изразява своята искрена благодарност към Йоана Лахана, към съдиите от Съдебната мрежа за обмен на CEELI в Централна и Източна Европа, към правните и медийните експерти, които са споделили своя опит, време и знания, както и към Марсела Петрова Ентличова, старши програмен мениджър в CEELI, чиято инициатива, лидерство и внимателна координация допринесоха за осъществяването на настоящата публикация.

Институтът CEELI се гордее, че подкрепя тази инициатива като част от своя постоянен ангажимент за укрепване на съдебната независимост, прозрачността и общественото разбиране за правосъдието и върховенството на правото.

Робърт Странг
Изпълнителен директор
Институт CEELI

ВЪВЕДЕНИЕ КЪМ НАСОКИТЕ

„Хората нямат доверие на това, което не разбират.“

Тази проста истина отразява едно от основните предизвикателства, пред които е изправена съдебната система днес. Повечето хора никога не са влизали в съдебна зала, а когато го направят, често пристъпват с чувство на страх или несигурност, тъй като не знаят какво да очакват. Възприятията им за съдебната система са до голяма степен опосредствани: формирани от разговори с близки и познати, от съдържанието в социалните медии, които са мощни и често слабо регулирани, както и от традиционните медии, чието влияние върху общественото мнение постепенно отслабва.

Думите „slop“¹, „rage bait“² и „parasocial“³ бяха определени като думи на годината за 2025 г., съответно от Merriam-Webster, Oxford University Press и Cambridge Dictionary. Макар тези понятия да не обхващат изцяло информационната среда, те илюстрират бързо променящия се контекст, в който днес функционира съдебната система.

В тази все по-изразена постистинна информационна среда емоциите често надделяват над фактите; дезинформацията и посланията, основани на омраза, се разпространяват широко; проверката на фактите често изостава; а наративите, които „звучат правдоподобно“, се разпространяват по-лесно от тези, основани на доказателства. Популистки и насаждащи страх послания, често усилявани чрез социалните медии, поставят под въпрос легитимността на съдилищата, насърчават атаките срещу съдиите и подкопават доверието в правовата държава.

На този фон разбирането, че съдилищата следва да се изразяват единствено чрез своите решения, вече не е достатъчно. В условията на конкуриращи се наративи, насочени към отслабване на съдебната власт, комуникацията на съдилищата се превръща в необходим инструмент, който гарантира, че правосъдието не изглежда далечно, непрозрачно или податливо на подвеждащи интерпретации.

Комуникацията на съдилищата, макар и да не е основната им функция, може да се превърне в мощен инструмент в дейността на съдебната система. Тя подпомага общественото разбиране за нейната роля, прави правосъдието по-достъпно и укрепва доверието в съдебните институции.

Разбирането е предпоставка за доверието на гражданите в съдебната система, тъй като, казано просто, хората не могат да имат доверие в това, което не разбират.

¹ Нискокачествено цифрово съдържание, което обикновено се генерира в големи обеми чрез използване на изкуствен интелект. <https://www.merriam-webster.com/wordplay/word-of-the-year>

² Онлайн съдържание, умишлено създадено с цел да предизвика гняв или възмущение, като бъде дразнещо, провокативно или обидно, обикновено публикувано с цел увеличаване на трафика към определена уебстраница или на ангажираността със съдържание в социалните медии. Думата на 2025 година според Оксфордския речник е „rage bait“ - Oxford University Press

³ Интерес към едностранните парасоциални взаимоотношения, които хората изграждат със знаменитости, инфлуенсъри и чатботове с изкуствен интелект. „Парасоциален“ е думата на 2025 година според Cambridge Dictionary | Cambridge University Press & Assessment

СЪДЕБНАТА КОМУНИКАЦИЯ КАТО СТРАТЕГИЧЕСКИ ИНСТРУМЕНТ

През последните години комуникацията на съдилищата все по-ясно се признава като неразделна част от дейността им. Тя подпомага общественото разбиране за ролята на съдебната система, допринася за прозрачността, отчетността и достъпа до правосъдие и подпомага поддържането на доверието в съдебните институции. Поради това комуникацията на съдилищата следва да бъде стратегическа и интегрирана в цялостната съдебна дейност, а не третирана като второстепенен елемент. Когато е насочена към яснота и достъпност, тя позволява на по-широката общественост, а не само на юридическите специалисти, да разбере как функционира правосъдието.

Освен че е **стратегическа**, комуникацията на съдилищата може да бъде особено ефективна, когато е:

Точна и уважителна – Основаването на посланията на проверими факти и представянето им с уважение към закона, институционалните норми и всички заинтересовани страни допринася за поддържането на доверието.

Навременна – Комуникацията следва да се осъществява в рамките на съответния новинарски цикъл, което позволява на съдилищата да допринасят за обществен дебат и да гарантират, че гласът им ще бъде чул.

Ясна и отговорна – Предоставянето на контекст по балансиран и изчерпателен начин, при избягване на алармистки или сензационни тонове, подпомага по-доброто разбиране на съдебната дейност, като същевременно съхранява достойнството и авторитета на институцията.

Умерена и конструктивна – Комуникацията, която се фокусира върху обясняването на процесите, предоставянето на контекст и формулирането на конструктивни перспективи, е по-ефективна от въвличането в конфронтационни наративи или атаки, както и от използването на унизителен език. Избягването на политическа ангажираност и на впечатление за пристрастност допринася за съхраняването на съдебната независимост и укрепва доверието в съдебната система.

Образователна – Съдилищата имат важна роля в подпомагането на обществеността да разбере своите права, функционирането на съдебната система и значението на съдебната дейност в ежедневието на хората. Проактивното достигане до широка аудитория, включително до групи с по-ограничен достъп до правна информация, може да укрепи доверието в правовата държава. Съдилищата не могат да приемат, че общественото естествено ще прояви интерес към тяхната работа; те следва активно да насърчават този интерес, вместо да чакат да попаднат в медийното внимание, често по неблагоприятни поводи.

Човекоцентрична – Макар върховенството на правото да може да изглежда абстрактно, неговото въздействие се отразява върху живота на всеки човек. Човекоцентричната комуникация прави тази връзка видима и позволява на гражданите по-добре да разберат нейното значение.

Преди всичко комуникацията на съдилищата следва да бъде съзнателна и целенасочена. Размисълът върху целта, аудиторията, времето, каналите, посланиците, съдържанието и тона на комуникацията допринася за намаляване на недоразуменията и подпомага по-точното възприемане на съдебната система от страна на обществото, като по този начин укрепва нейната легитимност.

Рамка за комуникация в три режима

По отношение на това кога и как съдилищата следва да се включват в публичния дебат по въпроси, които ги засягат, посочената по-долу рамка за комуникация в три режима може да послужи като полезно ръководство.

Проактивна комуникация – предварително споделяне на информация с цел подпомагане формирането на общественото възприятие, предоставяне на контекст и обясняване на сложни правни въпроси и процеси, преди да възникнат погрешни представи.

Асертивна комуникация – ясно подчертаване на ключови послания и утвърждаване на основни елементи от комуникационния наратив, когато е необходимо допълнително изясняване или поставяне на акцент.

Реактивна комуникация – своевременно реагиране на въпроси и искания за информация от страна на обществеността и медиите, разглеждане на възникващи теми, коригиране на неточни публикации, участие в комуникацията при кризисни ситуации в рамките на т.нар. „златен час“, както и опровергаване на дезинформацията при нейното възникване, преди да пусне корени в общественото съзнание.

Проактивна → комуникация преди да възникне проблем

Асертивна → комуникация, когато е необходимо пояснение или акцент

Реактивна → комуникация в отговор на въпроси, кризи или дезинформация

Мълчанието като съзнателен избор

Съзнателната комуникация на съдилищата предполага и използването на мълчанието като осъзнат избор. В съвременната комуникационна среда мълчанието често се възприема като слабост, недостатък или дори отстъпление. Макар че липсата или забавянето на изявление може да позволи на други да наложат своя интерпретация на събитията, има ситуации, в които въздържането от реакция предотвратява

разпространението на политически мотивирани или подвеждащи послания. Решението дали да се направи изявление или да се запази мълчание следва да бъде вземано съзнателно и целенасочено, в съответствие с цялостния комуникационен подход на съда.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Комуникацията на съдилищата вече не може да се разглежда като въпрос на избор. Тя следва да се възприема като стратегически инструмент за информиране на обществения дебат относно съдебната система, за подобряване на общественото разбиране, за повишаване на прозрачността и достъпа до правосъдие, както и за укрепване на институционалната легитимност и засилване на доверието в съдебната власт.

ЗАЩО Е НЕОБХОДИМО ДА КОМУНИКИРАМЕ

Повечето юристи признават необходимостта от по-честа и по-ефективна комуникация по въпроси, свързани със съдебната система. По-долу са представени някои от основанията за проактивно взаимодействие с обществото и медиите.

Информирание и повишаване на обществената осведоменост за ролята на съда

Малка част от хората някога влизат в съдебна зала. Поради това повечето формират възприятията си за съдилищата и съдебната система без пряк контакт с тях, като се основават на вторични източници като медиите, социалните мрежи или своя непосредствен социален кръг. Именно затова съдилищата следва да полагат усилия съдебната система да бъде по-достъпна и по-малко абстрактна чрез ясна и разбираема комуникация, която подпомага общественото разбиране за това какво правят съдилищата и защо тяхната дейност е съществена за защитата на правата и свободите. Обясняването на правните процеси и съдебните решения помага на гражданите да разберат как се осъществява правосъдието.

Популяризиране на дейността на съда, повишаване на прозрачността и укрепване на легитимността на съдебната система

Значителна част от дейността на съдебната система остава слабо видима в публичното пространство. Медиите обикновено отразяват работата на съдилищата при дела с висок обществен интерес или при възникване на проблеми; активната комуникация от страна на съдилищата обаче може да допринесе за преодоляване на тази тенденция. Чрез проактивна комуникация съдилищата могат да открояват ежедневните си усилия за подобряване на живота на хората, както и постиженията и иновациите, насочени към по-достъпно и ефективно правосъдие. Прозрачността и принципът на публичност на съдебните заседания са тясно свързани с легитимността и представляват ключов фактор за изграждане на доверие в съдебната система. Когато съдилищата обясняват своите структури, процедури, решения и ограничения, те ограничават възможностите за разпространение на дезинформация и укрепват доверието на гражданите.

Въвеждане на нови услуги или инструменти

Комуникацията е мощен инструмент за гарантиране, че гражданите са информирани за услугите, които съдът предоставя, и могат да ги използват ефективно, независимо дали става въпрос за платформа за получаване на електронно свидетелство за съдимост, за излъчване на съдебни заседания на живо, за платформа за споделяне на знания, за нови публични ресурси или за други услуги в полза на обществото.

Насърчаване на разбирането на сложни правни въпроси и ограничения чрез правно образование

Правният език, често определян като „юридически жаргон“, обикновено е силно технически, съдържа латински изрази и е труден за разбиране от лица без юридическо образование. Ясната, проста и достъпна комуникация, която същевременно запазва юридическата точност, може да преодолее разликата между юридическото мислене и общественото разбиране и да насърчи правното образование. Доскоро широко разпространеното разбиране, че съдиите следва да се изразяват единствено чрез своите решения и че съдилищата трябва да мълчат извън тях, днес изглежда остаряло.

За да бъдат по-разбираеми за обществеността и медиите, съдилищата следва да обясняват правното мислене чрез разнообразни форми и канали на комуникация.

Подобряване на имиджа и репутацията на съда

Въпреки разликите във възприятието на съдебната система в различните страни, широко признато е, че популистките нагласи и авторитарните тенденции подкопават доверието в публичните институции и застрашават съдебната независимост и върховенството на правото. Съдебната система, която комуникира ясно и последователно, се възприема като по-отворена, в крак с времето, свързана с обществото и заслужаваща доверие. Комуникацията помага за поддържането на нейния авторитет, достоверност, легитимност и независимост. Тя също така позволява на съдебната власт да изпълнява ефективно ролята си в рамките на разделението на властите. Като обяснява своята работа и решения, съдебната система укрепва способността си да бъде ефективен коректив на изпълнителната и законодателната власт в рамките на своя конституционен мандат. По този начин тя допринася за доброто функциониране на демократичната система, което се нуждае от отлично информирани граждани, прозрачни институции, ефективни механизми за контрол и баланс и обществено доверие във върховенството на правото.

Изясняване на фактите

Когато се разпространява невярна информация, макар и без намерение да се нанесе вреда⁴, съдилищата следва да предприемат стъпки за изясняване на фактите и да поискат коригиране на неточното медийно съдържание. При липса на реакция, подобни неточности могат да създадат погрешни представи, да дадат повод за произволни тълкувания и да доведат до непропорционално голям брой сходни публикации, тъй като едно съобщение често се препубликува от множество медии без допълнителна проверка на фактите. В дългосрочен план това може да подкопае доверието в работата на съдебната власт. Необходимостта от намеса за изясняване на фактите намалява, когато съдилищата комуникират проактивно относно своята работа и дейности, като по този начин ограничават пространството, в което дезинформацията може да вземе превес. Това представлява форма на превенция, при която съдилищата споделят точна информация и предотвратяват разпространението на невярно съдържание. Така те се позиционират като източник на точност и надеждност в условия на бързо разпространяваща се и трудно проверима информация, при процеси на проверка на фактите, които не винаги са налице поради ограничения във времето или ресурсите.

Ефективно управление на кризи

Всяка организация е уязвима на кризи. Когато съдебната система, съдът или отделен съдия се сблъска с криза, мълчанието или забавената реакцията могат да навредят не само на самата институция, но и на правовата държава като цяло. Адекватна стратегия за комуникация при кризи може да спомогне за защитата на интегритета и репутацията на институцията, да сведе до минимум въздействието на кризата и да й позволи да възвърне контрола над обществените нагласи (за повече информация вижте глава „Комуникация при кризи“).

⁴ Определение на Съвета на Европа за дезинформация: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/information-disorder>

Борба с дезинформацията

Когато умишлено се разпространява невярна информация с цел да се нанесе вреда⁵, съдебната система трябва да реагира незабавно, за да опровергае тези твърдения, преди да вземат превес в общественото съзнание. Ако това не се направи по стратегически и навременен начин, дезинформацията може да постигне целта си да повлияе на общественото мнение, да поляризира обществото, да създаде разделения, да засили напрежението и в крайна сметка да подкопае доверието в съдебната система. Ефективната реакция е особено важна в условията на бързо разпространяваща се и трудно проверима информация, както и в рамките на комуникацията на съдилищата, както и при процеси на проверка на фактите, които не винаги могат да бъдат осъществени поради ограничения във времето или ресурсите (за повече информация вижте глава „Дезинформация“).

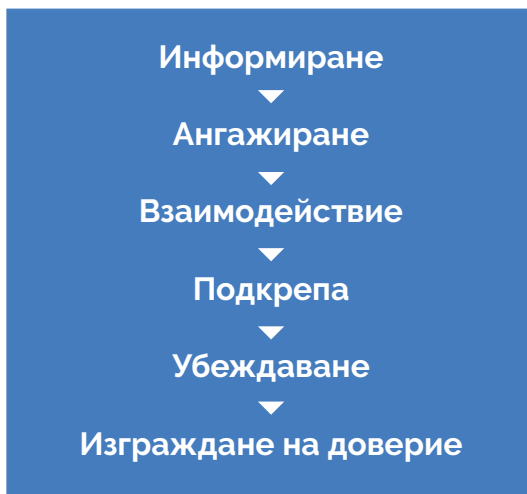
Подкрепа на вътрешното единство

Комуникацията не трябва да бъде насочена единствено към външни аудитории. Проактивната и прозрачна комуникация с вътрешни аудитории, като например съдебния персонал, е също толкова важна, тъй като той може да бъде най-достоверният посланик на съдебната система, особено когато се чувства добре информиран и ангажиран. Вътрешната комуникация допринася за изграждането на чувство за споделена мисия в рамките на съдебната система, укрепва съгласуваността, засилва доверието в работата, мисията и ръководството на институцията и подкрепя единството, като по този начин осигурява съответствие с общите цели и ценности (за повече информация вижте глава „Вътрешна комуникация“).

Чрез проактивно взаимодействие с обществото и медиите, както е описано по-горе, съдебната система може да поддържа и укрепва доверието на обществото, като преминава от основни форми на комуникация към по-дълбоки и по-значими форми на взаимодействие. Диаграмата по-долу илюстрира този процес: на първо място е предоставянето на информация за дейността и решенията на съда на обществото и медиите, което е минималното изискване за прозрачност, следвано от взаимодействие, при което комуникацията се превръща в двустранен процес. На следващия етап взаимодействието позволява на обществото да играе по-активна роля, а впоследствие се преминава към изграждане на подкрепа за работата на съдебната система, при което обществото и медиите се превръщат в защитници и мултипликатори както на съдебната дейност, така и на ценностите, които стоят в основата на правовата държава. В един по-късен етап комуникацията преминава към убеждаване, при което съдебната система подпомага формирането на нагласи сред обществото и медиите относно ценността на правосъдието, важността на върховенството на закона и принципите на разделение на властите и съдебна независимост; от своя страна, тези аудитории естествено защитават институцията. В крайна сметка този процес води до дългосрочната цел за поддържане и увеличаване на доверието, което зависи от професионална, последователна и ефективна комуникация.

⁵ Определение на Съвета на Европа за дезинформация: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/information-disorder>

Доверието не може да се изгради за една нощ. То изисква стратегическа и последователна комуникация, съгласувани действия и обща визия, подкрепена от всички заинтересовани страни в съдебната система.

Важно е да се подчертае, че комуникацията е инструмент за по-добро разбиране от страна на обществото и медиите на работата и добавената стойност на съдебната система. Тя никога не може да замести, компенсира или замести същността на съдебната дейност. Двете трябва да вървят ръка за ръка и да се разглеждат като взаимно подкрепящи се. Силната комуникация без солидна съдебна работа не може да оцелее дълго, докато съдебната работа без ефективна комуникация рискува да остане невидима или да бъде възприемана като дистанцирана и елитарна.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

„Ако не седиш на масата, значи си част от менюто“⁶

В контекста на комуникацията на съдилищата това означава, че ако съдебната власт не участва активно в публичния дебат, който повишава разбирането на правораздавателната дейност, това разбиране ще бъде формирано от други субекти от нейно име, често неточно и понякога с вредни последици.

⁶ Tom Fletcher, The Naked Diplomat (William Collins 2016) xii.

МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ НА СЪДИЛИЩАТА И СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ НА СЪДИИТЕ

Тази глава представя кратък преглед на принципите, становищата, препоръките, избраната съдебна практика, както и на документите и докладите, които очертават международните стандарти в областта на комуникацията на съдилищата и свободата на изразяване на съдиите. Тя включва и подглава, посветена на използването на социалните медии от съдиите, като разглежда възможностите за пълноценното им включване в комуникацията при съблюдаване на свързаните с тях рискове. Макар представените списъци да не са изчерпателни, те предлагат стабилна основа за по-нататъшно проучване и задълбочено изследване на тази широка и сложна материя.

Преглед на международните стандарти и препоръки

От съдия Давор Дубравица

Прозрачността на съдебните производства е един от ключовите елементи за изграждане на доверие в съдебната система, тъй като пълната откритост на съдебните дейности и разясняването на съдебните процеси предоставят на широката общественост по-ясна представа за работата на съдилищата, насърчават отчетността в съдебната власт, допринасят за правната сигурност и равенството пред закона, имат образователна роля и подпомагат защитата на основните права и демокрацията. Един от ключовите инструменти за изграждане на прозрачност е комуникацията на съдилищата с обществото, както по отношение на функционирането на съдилищата във взаимодействие с него, така и по отношение на ролята на медиите като връзка между съдебната система и широката общественост и като форма на обществен контрол върху работата на съдилищата.

Много международни стандарти подчертават значението на прозрачността на съдилищата като един от основните стълбове на независима съдебна система, която се ползва с обществено доверие. В същото време международните източници са по-ограничени, когато се разглеждат отношенията между съдилищата и обществото. Една от причините може да бъде, че връзките с обществото не се възприемат като основна дейност на съдилищата или че се припокриват с общите принципи на връзките с обществеността в други области.

Мадридските принципи за отношенията между медиите и съдебната независимост (Международна комисия на юристите, 1994 г.)⁷, въпреки че са приети преди повече от 30 години, служат като основна международна декларация, която установява баланс между свободата на медиите и съдебната независимост. Принципите признават правото на обществото и медиите да бъдат информирани за съдебните производства, но подчертават, че отразяването не трябва да застрашава правото на справедлив процес, презумпцията за невинност или да оказва натиск върху съдиите. Те също така изтъкват отговорността на съдилищата да предоставят на обществото точна и неутрална информация чрез комуникацията на съдилищата. Макар да няма правно обвързващ характер, този документ продължава да служи като важна референтна рамка в обсъжданията относно отношенията между съдилищата и медиите.

⁷ <https://www.icj.org/the-madrid-principles-on-the-relationship-between-the-media-and-judicial-independence/>

Международният стандарт, който поставя най-силен акцент върху комуникацията на съдилищата с обществото, са становищата на **Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС)**. Чрез поредица от становища⁸ КЕСС отхвърля идеята за мълчалива съдебна система и вместо това насърчава проактивна, структурирана и отговорна комуникация, съвместима с безпристрастността на съдебната система.

В Становище № 6 (2004 г.) КЕСС подчертава, че държавите имат положително задължение да гарантират, че обществото е адекватно информирано за функционирането на съдебната система, включително за естеството на производствата, тяхната продължителност, разходите, рисковете и знаковите решения (Препоръка А.1). Съветът изрично подчертава, че самите съдилища следва да участват активно в разпространяването на такава информация, по-специално чрез уебсайтове, поддържани от съдилищата, и чрез служби за връзки с обществеността (параграф 16; Препоръка А.2). Предоставянето на наръчници за граждани, образователни програми и посещения в съдилищата са посочени като основни инструменти за подобряване на общественото разбиране за правосъдието.

Този подход е доразвит в **Становище № 7 (2005 г.)**, в което КЕСС изрично насърчава съдилищата да поемат директни инициативи за комуникация с обществото, независимо от медиите. Препоръчаните мерки включват създаване на приемни и информационни служби в съдилищата, разпространение на печатни материали, създаване на уебсайтове, управлявани от съдилищата, и организиране на образователни и информационни програми (параграф 16). Същевременно Съветът подчертава значението на подобряването на отношенията с медиите за повишаване на общественото разбиране за съдебната работа и за коригиране на фактически неточности (параграф 34). В този контекст се препоръчва създаването на информационни служби, ръководени от съдии, които да предоставят резюмета на решения, фактически обяснения и разяснения по дела от обществен интерес, като се подчертава, че цялата информация следва да се предоставя по прозрачен и недискриминационен начин (препоръки С.7 и С.8).

Демократичното измерение на комуникацията на съдилищата е особено подчертано в **Становище № 18 (2015 г.)**, в което КЕСС определя диалога с обществото, пряко или чрез медиите, като ключов фактор за повишаване на доверието на гражданите в съдебната система (параграф 32). Макар да признава рисковете, свързани с медийната ангажираност, Съветът счита, че активната комуникация е необходима, за да се предотврати погрешното представяне, да се гарантира отчетността и да се подпомогне общественото разбиране както за ролята, така и за ограниченията на съдебната система.

Прозрачността е определена и като гаранция за борба с корупцията в **Становище № 21 (2018 г.)**. КЕСС посочва проактивните информационни политики като ключов механизъм за повишаване на легитимността на съдебната система, включително чрез предоставяне на обща информация за съдебната система и чрез подходяща комуникация по чувствителни случаи (параграф 58). В този смисъл откритостта се представя не само като комуникационна стратегия, но и като структурен елемент на съдебната почтеност.

⁸ <https://www.coe.int/en/web/ccje/ccje-opinions-and-magna-carta>

Ролята на организациите на съдиите е разгледана в **Становище № 23 (2020 г.)**, в което КЕС признава, че съдийските сдружения са в особено добра позиция да информират медиите и обществото за работата на съдебната система, съдебните приоритети и съответните роли на съдебната власт и останалите власти в държавата, основана на върховенството на правото (параграф 44).

Становище № 24 (2021 г.) разширява тези принципи, като ги отнася и към съветите на съдебната власт, като подчертава, че взаимодействието с обществото чрез медиите може да служи като ефективен инструмент за отчетност и прозрачност (параграф 45). КЕС призовава съветите да се ангажират активно в открит и уважителен диалог с другите държавни власти, съдийските сдружения, гражданското общество, юридическата професия и медиите (параграф 21).

Като цяло становищата на КЕС изразяват ясна и последователна позиция, че прозрачната, проактивна и добре структурирана комуникация от страна на съдилищата, органите на съдебната власт и съдийските сдружения е необходимо условие за поддържане на общественото доверие, демократичната отчетност и върховенството на правото.

Освен това Препоръката на Комитета на министрите към държавите членки относно предоставянето на информация чрез медиите във връзка с наказателни производства (Rec(2003)13)⁹ и приложението към нея определят принципите за съгласуване на правото на обществото да бъде информирано за наказателните производства с правото на обвиняемия на справедлив процес и на защита на личния живот.

Различни документи на **Службата на ООН по наркотиците и престъпността** също подчертават значението на прозрачността на съдилищата и комуникацията с обществото. **Мерките за ефективното прилагане на Принципите от Бангалор за поведение на съдиите (2010 г.)¹⁰** изтъкват, че съвременната рамка на съдилищата изисква съдебната система да преодолее традиционната си изолация и активно да насърчава прозрачността и общественото доверие. Това включва осигуряване на надежден достъп до мотивирани съдебни решения и информация по делата, като същевременно се подпомагат медиите в улесняването на точното им отразяване. Освен това съвременните подходи към съдебната просвета насърчават проактивното ангажиране с общността чрез образователни програми и предоставяне на достъпна информация, като преместват акцента от съдебното мълчание към институционалната откритост и отчетност.

По същия начин, в **Наръчника за укрепване на съдебния интегритет и капацитет (2011)¹¹** се посочва, че прозрачността на съдилищата е предпоставка за нарастващото

⁹ https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-rec-2003-13-на-Комитета-на-министрите-към-държавите-членки-относно-предоставянето-на-информация-чрез-медиите-във-връзка-с-наказателното-право

¹⁰ https://www.unodc.org/ji/resdb/data/_220_/measures_for_the_effective_implementation_of_the_bangalore_principles_of_judicial_conduct.html?lng=en

¹¹ https://www.unodc.org/ji/en/resdb/data/2011/_80_/resource_guide_on_strengthening_judicial_integrity_and_capacity.html

обществено приемане на тяхната работа. Той насърчава държавите да осигуряват физически достъп до съдебните заседания, да предоставят пълна и разбираема информация за съдебните процедури и тяхната достъпност за всички граждани, както и да гарантират редовното публикуване на съдебните решения както за юридическите специалисти, така и за обществеността чрез вестникарски публикации, съдебни бюлетини, уебсайтове, бази данни, сборници със съдебна практика и правни коментари. Освен това се препоръчва организирането на пресконференции, издаването на прессъобщения и подготовката на съдебни говорители.

Свобода на словото на съдиите

В допълнение към институционалната комуникация международните стандарти обръщат специално внимание на свободата на изразяване на отделните съдии. Съдиите, като носители на важна обществена функция, се ползват с правото на свобода на изразяване, но това право е свързано със специфични отговорности и ограничения. Европейските стандарти, като **Становище № 25 (2022 г.) на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС)**¹² и **Декларацията от София (2013) на Европейската мрежа на съветите на съдебната власт (ЕМССВ)**¹³, ясно разграничават кога и как съдиите могат или дори трябва да се изказват публично и кога следва да

се въздържат, за да не подкопават основните принципи на правосъдието. Тези стандарти признават, че съдиите не само имат право, но при определени обстоятелства и задължение да се изказват публично, когато върховенството на правото, съдебната независимост или демократичните ценности са сериозно застрашени. Подобни изказвания се оправдават от институционалната роля на съдиите като пазители на конституционния ред и правото на справедлив процес, като мълчанието в такива ситуации може да допринесе за подкопаване на общественото доверие и съдебната независимост.

В същото време в европейските стандарти ясно се подчертава, че свободата на изразяване на съдиите подлежи на присъщи ограничения. Съдиите трябва да се въздържат от коментари по висящи дела и да избягват публични изявления, които биха могли да подкопаят тяхната безпристрастност или да създадат впечатление за липса на такава. Особена предпазливост се изисква в отношенията с медиите, където личната експозиция или търсенето на сензация могат да застрашат доверието в съдебната система. Тези ограничения не целят потискане на съдебното изразяване, а защита на справедливостта на съдебните производства и правата на страните по делата.

Когато комуникацията на съдилищата е необходима, европейските стандарти отдават приоритет на използването на институционални канали, като органите на съдебната власт, съдийските сдружения или председателите на съдилища, като основно средство за реагиране на критики или за информиране на обществеността. Макар взаимодействието с медиите и социалните мрежи да не е изключено, то следва да има предимно образователна насоченост и да допринася за разясняване на функционирането и ценностите на съдебната система (**Становище № 25 на КЕСС**).

¹² <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>

¹³ https://www.encj.eu/images/stories/pdf/GA/Sofia/encj_sofia_declaration_7_june_2013.pdf

Съгласно **доклада на специалния докладчик на ООН по въпроса за независимостта на съдиите и адвокатите (А/НRC/41/44)** от 2019 г. съдиите се ползват с правото на свобода на изразяване, но упражняването на това право следва да бъде съобразено с техните професионални задължения и с необходимостта да се съхраняват безпристрастността, достойнството и независимостта на съдебната власт. Макар съдиите по правило да следва да се въздържат от участие в политически спорове, при извънредни обстоятелства, като заплахи за демокрацията или върховенството на правото, те

могат да имат задължение да се изказват в защита на конституционния ред. При изразяване на своите възгледи те следва да гарантират, че техните изявления не създават впечатление за пристрастност и не подкопават общественото доверие в съдебната система, като се има предвид, че тяхната роля е от съществено значение за поддържането на върховенството на правото и демокрацията.

По отношение на съдебната практика **Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ)** е разработил специфични стандарти относно свободата на изразяване на съдиите съгласно член 10 от Европейската конвенция за правата на човека. Макар съдиите да се ползват от защитата на тази разпоредба, упражняването на тяхната свобода е съпътствано от специфични „задължения и отговорности“, произтичащи от съдебната им функция, по-специално задължението да съхраняват авторитета и безпристрастността на съдебната власт. В същото време практиката на Съда все по-ясно признава, че съдиите могат законосъобразно да участват в публични дебати по въпроси от обществен интерес, особено когато е засегната съдебната независимост. Тези стандарти са разгледани в редица дела, сред които най-съществените са:

- В *делото Вака срещу Унгария* (№ 20261/12)¹⁴ Съдът приема, че преждевременното прекратяване на мандата на председателя на Върховния съд вследствие на публичната му критика на съдебните реформи представлява нарушение на член 10. Съдът подчертава, че изявленията на жалбоподателя са засягали въпроси от най-висок обществен интерес и са били тясно свързани с неговата професионална функция. Макар съдиите да следва да проявяват сдържаност, това задължение не може да оправдае несъразмерни санкции с възпиращ ефект върху упражняването на съдебната функция.
- Решението *по делото Žurek срещу Полша* (№ 39650/18)¹⁵ разширява тази защита, като я прилага по отношение на съдиите на всички нива. Съдът установява, че дисциплинарното производство и оказваният върху жалбоподателя професионален натиск във връзка с критиката му към съдебните реформи представляват неоправдана намеса в правото му на свобода на изразяване. Подчертава се, че дисциплинарни механизми не следва да се използват като средства за репресия или контрол върху публичните изявления на съдиите, като се изтъква и кумулативният възпиращ ефект на подобни мерки.
- В *делото Danileț срещу Румъния* (№ 16915/21)¹⁶ ЕСПЧ разглежда правото на изразяване на съдиите в социалните медии, като приема, че онлайн

¹⁴ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-163113%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-163113%22]})

¹⁵ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-217705%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-217705%22]})

¹⁶ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-247839%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-247839%22]})

платформите представляват част от съвременния публичен дебат. Съдът установява, че дисциплинарни санкции, наложени във връзка със сатирични публикации, са несъразмерни, тъй като съответното изразяване не подкопава съдебната непристрастност, и предупреждава за възпиращия ефект на прекомерните ограничения в цифровата среда.

В своята съвкупност тези решения показват, че ЕСПЧ разглежда свободата на изразяване на съдиите не само като индивидуално право, но и като ключова институционална гаранция за независимостта на съдебната власт и за утвърждаването на върховенството на правото.

Използване на социалните медии от съдиите

Бързото разпространение на социалните медии коренно промени обществената комуникация, включително начините, по които съдиите взаимодействат с обществото. В отговор на рисковете и възможностите, произтичащи от тази цифрова среда, международни и регионални организации разработиха инструменти на т.нар soft law, насочени към ориентиране на поведението на съдиите в онлайн пространството. Сред най-влиятелните са **Незадължителните насоки на Службата на ООН по наркотиците и престъпността относно използването на социалните медии от съдиите**¹⁶ и **Практическите насоки на Института CEELI относно използването на социалните медии от съдиите в контекста на Централна и Източна Европа**¹⁷. И двата набора от насоки се основават на разбирането, че съдиите не губят своите основни права, включително свободата на изразяване, с въстпването си в длъжност. В същото време се подчертава, че социалните медии усилват въздействието на изявленията на съдии и увеличават риска лични изказвания да подкопаят общественото доверие в независимостта и непристрастността на съдебната власт. Поради това основното им послание не е въвеждането на забрани, а насърчаването на отговорно поведение, като се призовава за повишена бдителност и съдържаност в онлайн средата.

Насоките на Службата на ООН по наркотиците и престъпността съставляват универсални стандарти, насочени към съхраняване на независимостта, непристрастността и почтеността на съдебната власт, докато насоките на Института CEELI добавят важно регионално измерение, като отчитат, че в Централна и Източна Европа социалните медии могат да служат както като платформа за обществено информиране, противодействие на дезинформацията и защита на върховенството на правото, така и като източник на повишена уязвимост за съдиите, работещи в политически чувствителна среда.

Насоките на Службата на ООН по наркотиците и престъпността и на Института CEELI допринасят за укрепването на съдебната независимост, като дават възможност на съдиите да използват социалните медии по отговорен начин, вместо да ги възпират изцяло от участие в обществения дебат. И двата документа представляват важна стъпка в адаптирането на традиционните принципи на съдебната етика

¹⁷ https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/social_media_guidelines/social_media_guidelines_final.pdf

¹⁸ <https://ceeliinstitute.org/resource/practical-guidelines-on-use-of-social-media-by-judges>

към реалностите на цифровата ера. Като признават както рисковете, така и демократичния потенциал на социалните медии, те предлагат балансирана рамка, насочена към съхраняване на общественото доверие, като същевременно се зачитат основните права на съдиите. В своята съвкупност насоките на Службата на ООН по наркотиците и престъпността и на Института CEELI представляват важен нормативен ориентир за съдилищата и органите на съдебната власт, които се стремят да уредят използването на социалните медии от съдиите по начин, съответстващ на върховенството на правото и свободата на изразяване.

Практически насоки относно допустимото и недопустимото поведение при личното използване на социалните медии от съдии

Тази подглава има за цел да предостави практически преглед на ръководните принципи и рисковите практики, свързани с ползването на социалните медии в лично качество от съдиите. Посочените по-долу положения имат ориентировъчен характер и не следва да се възприемат като изчерпателни или задължителни правила. Те се основават на документите, посочени в предходната подглава, както и на натрупания практически опит, и не са предназначени да заменят официалните препоръки, етичните кодекси или насоките, приети от отделни органи на съдебната власт.

ДОПУСТИМО ПОВЕДЕНИЕ

- Използвайте социалните медии за информиране и ангажиране на обществото, като комуникирате по автентичен и целенасочен начин.
- Допринасяйте чрез съдържанието си в социалните медии за представянето на съдебната власт в най-благоприятна светлина.
- Утвърждавайте се като авторитетен професионален глас, като споделяте обосновани позиции, основани на обединяващи, а не на разделящи принципи.
- Проявявайте характерната за съдиите сдържаност и съхранявайте авторитета и достойнството на длъжността, като в онлайн средата прилагате същата предпазливост като при традиционната публична комуникация.
- Винаги поддържайте професионален тон и съзнавайте ролята си на съдия, включително при публикации в лично качество.
- Не забравяйте, че използваният език, външният вид и споделяното съдържание могат да окажат влияние върху репутацията на съдебната власт.
- Публикувайте единствено съдържание, включително публикации, снимки, видеоматериали и други, което бихте приели да бъде широко разпространено чрез средствата за масова информация.
- Публикувайте снимки на други лица само с тяхното изрично съгласие.
- Редактирайте изображения единствено с цел техническо подобрене, без да променят съществено контекста или да добавят или премахват елементи. При съществени изменения или използване на съдържание, генерирано чрез изкуствен интелект, посочвайте това изрично.
- Подхождайте предпазливо при установяване на контакти в социалните мрежи и не приемайте покани от непознати лица. Проявявайте

особено внимание към заявки от непознати профили или профили с ограничена или съмнителна информация. Избягвайте установяването на връзки в социалните медии с лица, които редовно се явяват пред вас в съда. Ако такава връзка възникне и впоследствие стане релевантна по конкретно дело, обмислете необходимостта от нейното оповестяване по съответния процесуален ред.

- Подхождайте с внимание към реакциите с икони като „харесвам“, сърце, тъжно или ядосано лице и други, тъй като те могат да бъдат възприети като израз на позиция и да създадат впечатление за пристрастност.
- Присъединявайте се само към платформи със строги правила за модерирание на съдържанието и се въздържайте от участие в среда, в която публичният дебат често придобива токсичен или неконструктивен характер.
- Защитете своята онлайн и физическа сигурност, като не споделяте лични данни, домашен адрес, регистрационни номера на превозни средства, планове за пътуване или изображения, разкриващи текущото ви местоположение. Избягвайте публикации, които разкриват ежедневни маршрути или рутинни дейности, както и изображения на членове на семейството. Деактивирайте функциите за маркиране на местоположението и избягвайте разкриването на информация, която може да бъде използвана недобросъвестно. Известни са случаи на т.нар. „доксинг“, при които лична или идентифицираща информация за съдии се издирва и публикува онлайн със злонамерени цели.
- Използвайте надеждни и уникални пароли за всяка платформа и избягвайте използването на една и съща парола за различни услуги. Не съхранявайте пароли на лесно достъпни места. Активирайте двуфакторна автентификация, когато е възможно, за предпочитане чрез приложение за удостоверяване. Редовно преглеждайте настройките за поверителност. Своевременно докладвайте всеки неразрешен достъп до вашите профили и акаунти и не пренебрегвайте известия или съобщения относно опити за вход. Подхождайте с повишено внимание при отваряне на линкове, освен ако не сте сигурни в тяхната достоверност, тъй като злонамерени линкове могат да се използват за инсталиране на шпионски софтуер. Бъдете внимателни към клонирани уебсайтове и подобни URL адреси, създадени да имитират официални домейни (например <https://ceellinstitute.org/> вместо <https://ceeliinstitute.org/>). Избягвайте използването на обществени устройства, като компютри на обществени места, включително в транспортни терминали или хотели. Въздържайте се от участие в онлайн тестове в социалните медии, тъй като те често имитират въпроси за сигурност, използвани от финансови институции и други услуги.
- Информирайте членовете на семейството и близките си относно спецификата на вашата длъжност и значението на защитата на личните ви данни, тъй като тяхната онлайн активност може да създаде рискове за поверителността и сигурността. Уверете се, че получавате съгласието си преди публикуване на съдържание, свързано с вас, и ги запознайте с възможните последици както за вас, така и за тях.

- Редовно проверявайте своето онлайн присъствие чрез търсене на името си в интернет търсачки и социални платформи, както и чрез използване на подходящи цифрови инструменти. Анализирайте внимателно наличното съдържание, за да установите потенциални рискове.
- Наблюдавайте социалните мрежи за съществуването на фалшиви профили и своевременно ги докладвайте при установяване на неправомерно представяне.
- Извършвайте периодичен преглед на профилите си в социалните медии, включително на настройките за поверителност, маркираното съдържание, актуалността на публикуваната информация, както и на списъка с последователи и контакти.
- Премахвайте неподходящо цифрово съдържание, създадено преди заемането на длъжността, в съответствие с приложимите правила във вашата юрисдикция. При липса на изрична уредба обмислете премахването на съдържание, което вече не съответства на вашия обществен статус или може да бъде възприето като неподходящо.
- Уверете се, че предприетите ограничителни действия спрямо последователи или контакти, като блокиране, ограничаване на достъпа или премахване на публикации, са пропорционални и могат да бъдат обосновани при евентуален външен или съдебен контрол.
- Участвайте в обучения, свързани с използването на социални медии и етичните аспекти на тяхното прилагане в личен и професионален контекст, и следете развитието в областта на онлайн сигурността.
- Спазвайте приложимите национални насоки и етични кодекси относно използването на социалните медии от съдии.

НЕДОПУСТИМО ПОВЕДЕНИЕ

- Не коментирайте висящи дела, тъй като това може да подкопае възприемането на съдията като безпристрастна страна.
- Не участвайте в обмен на мнения в социалните медии или чрез съобщителни услуги със страни по делата, техни представители или с широката общественост относно дела, които гледате или които е вероятно да ви бъдат разпределени.
- Не използвайте социалните медии за събиране на информация или „разследване“ на страни или обстоятелства, свързани със съдебни производства.
- Не изразявайте становища, които биха могли да повлияят върху възприемането на безпристрастност или да застрашат правото на справедлив процес.
- Не се позиционирайте като публична влиятелна фигура в социалните медии и избягвайте действия, насочени към самореклама, тъй като подобно поведение може да накърни авторитета и достойнството на съдебната длъжност и да се отрази неблагоприятно на вашата репутация или на тази на съдебната власт.

- Избягвайте публикуването на съдържание по време на работното време, освен когато това е пряко свързано с изпълнението на служебни задължения.
- Избягвайте допускането на правописни и граматически грешки, като внимателно преглеждате съдържанието преди публикуване.

Избягвайте:

- Политически коментари.
- Търговски реклами, тъй като те могат да компрометират интегритета на съдебната власт.
- Публикуване, когато сте разстроени или прекомерно ентусиазирани. Спрете и преценете, преди да публикувате – прибързаната и емоционално натоварена комуникация повишава риска от съдържание, което може да ви навреди.
- Споделяне на съдържание, което може да бъде възприето като компрометиращо или непрофесионално, например снимки, свързани с употреба на алкохол или шумни развлекателни дейности. Подобни материали могат да бъдат тълкувани по начин, несъвместим с поведението, което обществото очаква от един съдия.
- Влизане в конфликти с лица, които отправят целенасочени провокации. Отговорът в такива случаи рядко е полезен и може да насърчи последващи провокации. Вместо това ги игнорирайте. Докладвайте публикации, съдържащи реч на омразата, подбуждане към насилие или друго вредно съдържание. Ако сте обект на онлайн тормоз или атаки, потърсете институционална подкрепа и съдействие от служителя по комуникациите на съда, от съответния орган на съдебната власт или от съдийско сдружение.

Не забравяйте:

- Въпреки че частната комуникация може да се осъществява двустранно или в рамките на затворена група, екранни снимки или откъси от нея могат да бъдат разпространявани публично без разрешение.
- Всяко съдържание, публикувано в социалните медии, може да стане достъпно, включително и след изтриването му.
- Дори когато профилът ви е с ограничен достъп, публикуваното съдържание може да стане публично. При всяко онлайн публикуване следва да се изхожда от предположението, че то може да бъде видяно от неограничен кръг лица.
- Декларации, че съдържанието или изразените мнения са в лично качество, не освобождават съдиите от задължението за съдържаност.
- Използването на псевдоним не оправдава неетично поведение.

- При реагиране на публикации се генерират данни, които алгоритмите използват за формиране на изводи относно личностни характеристики, често с изключително висока степен на точност¹⁹. Проучване показва, че компютърна система може да предскаже личността на дадено лице по-точно от колега след анализ на едва десет реакции, по-точно от приятел или съквартирант при анализ на 70 реакции, по-точно от член на семейството при 150 реакции и по-точно от съпруг или съпруга при 300 реакции²⁰.
- Алгоритмите създават т. нар. „ехо камери“: това, което виждате онлайн, не е пълно отражение на обществото, а подбрана среда, формирана от избора на алгоритъм.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Чрез внимателно и професионално ползване на социалните медии съдиите могат да допринесат за по-доброто обществено разбиране на съдебната система. Те могат да взаимодействат с обществото, да разясняват значението на правосъдието и да предоставят достъпна информация за правата и съдебните производства, като по този начин правят правосъдието по-достъпно и дават положителен пример. В анализ на тенденциите в търсенията в Google професията „съдия“ е класирана сред десетте най-желани „професии мечта“ в света²¹.

В същото време съдиите трябва да са наясно с въздействието, което тяхната активност в социалните медии може да има върху тяхната онлайн и физическа сигурност, върху авторитета и достойнството на съдебната институция, както и върху репутацията и общественото доверие в съдебната система като цяло. Полезен ориентир е, че поведение, което се счита за неподходящо или недопустимо в реалния живот, е също толкова неподходящо и в онлайн среда и не следва да се толерира. Накратко, съдиите следва да взаимодействат с общностите, на които служат, като същевременно проявяват присъщата на професията сдържаност и внимателно преценяват всяка своя публикация.

¹⁹ <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.1418680112>

²⁰ <https://www.cam.ac.uk/research/news/computers-using-digital-footprints-are-better-judges-of-personality-than-friends-and-family>

²¹ <https://www.remitly.com/gb/en/landing/dream-jobs-around-the-world>

КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ И НЕЙНИТЕ ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ

Комуникационната стратегия, ориентирана към обществото, е ключов елемент на комуникацията на съдилищата. Тя определя целите, аудиториите, каналите и инструментите, както и основните послания, като по този начин се подпомага постигането на средносрочните и дългосрочните цели и се изясняват критериите за успех. В няколко европейски юрисдикции съветите на съдебната власт са приели комуникационни стратегии, съдържащи насоки за цялата система, насочени към уеднаквяване на комуникационните подходи и засилване на координацията. Част от тези стратегии са публично достъпни²².

В допълнение, някои съдилища, предимно апелативни и върховни съдилища, са разработили свои собствени комуникационни стратегии²³. Повечето от стратегиите, разгледани в настоящото ръководство, преследват сходни цели: подобряване на разбирането за дейността на съдилищата сред юристите и неюристите; повишаване на прозрачността, видимостта и отчетността на съдебната власт; изграждане на проактивни отношения с медиите; повишаване на репутацията на съдебната система; и утвърждаване на общественото доверие в съдебната власт и, в по-широк смисъл, във върховенството на правото.

Всяка комуникационна стратегия следва да включва изброените по-долу елементи. Също толкова важно е обаче да бъде предвиден конкретен план за действие с определени срокове за изпълнение. Редовното преразглеждане и адаптиране са от съществено значение, за да се гарантира, че стратегията остава действащ инструмент, който отговаря на нововъзникващите тенденции в комуникацията и на промените в по-широката институционална среда на съдебната система.

Елементи на ефективна комуникационна стратегия:

Настоящият комуникационен контекст, в рамките на който функционира съда/съдебната система: Този раздел следва да съдържа стратегически преглед на комуникационната среда, в която функционира съдът/съдебната система, включително на текущата му репутация и на областите, в които са налице слабости. Той следва да се основава на цялостен одит и анализ на медийното отразяване, наблюдение на социалните медии и наличните данни от проучвания. Може да бъде използван и SWOT анализ²⁴.

Референтна рамка за комуникация на съдилищата: Този раздел трябва да съдържа преглед на международните стандарти в областта на съдебната комуникация (вж. глава „Международни стандарти за съдебна комуникация и свобода на изразяване

²² Например: https://court.gov.ua/press/komunikatsiyna_stratehiya_na/, https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/2025/01/Strategija_Per_Komunikim_e_Sistemit_Gjyqesor_te_Kosoves_2025_2027_Plan_i_Veprimit_sq.pdf, <https://vss.justice.bg/page/view/2938>, <https://www.teismai.lt/lt/teismu-savivalda/teisejutyryba/nutarimai/173/results?sqid=4443a4ba1077dd651ac8b1db2993ff31a083263d>, https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/strategia-de-comunicare_2021-01-27.pdf

²³ Например: https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/05.06.25_1.pdf or https://ccu.gov.ua/sites/default/files/komunikaciyna_strategiya_2022-2025.pdf in the case of Ukraine.

²⁴ Силни страни, слаби страни, възможности и заплахи.

на съдиите“), приложимото национално законодателство и всички документи, специфични за дадена страна или съд, които уреждат комуникацията, етиката, регулацията и свързаните с тях въпроси.

Преглед на медийната среда и социалните медии в страната: В този раздел следва да се очертае националната медийна среда, включително моделите на потребление на медийно съдържание, размерът на телевизионната аудитория, тиражите на печатните издания, посещаемостта на новинарските уебсайтове и броят на уникалните посетители, както и обхватът и популярността на платформите на социалните медии. Следва също така да бъде включен списък на специализираните медии, предавания и журналисти, които системно отразяват въпроси, свързани с върховенството на правото и правосъдието.

Стратегически цели на комуникацията: В този раздел следва да се очертаят стратегическите цели на комуникацията на съдилищата, като се използват елементите, представени в глава „Защо е необходимо да комуникираме“.

Страни, отговорни за комуникацията: В този раздел следва да се идентифицират страните, отговорни за комуникационните дейности, и да се опишат техните роли, като се използват насоките от глава „Кой осъществява комуникацията на съдилищата“. Той следва да включва и описание на пресцентъра и службата за информиране на обществеността (когато е приложимо) и да очертава вътрешните процеси за валидиране на комуникационните материали и съобщения.

Ресурси: Този раздел следва да съдържа обща представа за човешките и финансовите ресурси, които са на разположение на съда за изпълнение на комуникационната стратегия. В него могат да се предложат и подобрения на настоящата структура или да се предложат допълнителни комуникационни функции, ако бъдат осигурени допълнителни ресурси. В раздела могат да се посочат и нуждите от обучение на персонала, участващ в комуникационните дейности.

Целеви аудитории: В този раздел трябва съдържа описание на основните аудитории и техните характеристики. Допълнителни насоки са дадени в глава „Целеви аудитории“.

Мултипликатори на комуникацията: В този раздел следва да се идентифицират лицата и институциите, които могат да подпомогнат съда или съдебната система в разпространението на своите изявления до по-широка публика, включително до аудитории от неюристи. Допълнителна информация може да бъде намерена в главите „Кой осъществява комуникацията на съдилищата“ и „Целеви аудитории“.

Канали и инструменти за комуникация: В този раздел следва да се предостави общ преглед на собствените канали за комуникация, неплатеното медийно отразяване и платените комуникационни канали, с които разполага съдебната система, както и на инструментите, които могат да бъдат използвани за разпространяване на основните послания. По-подробни насоки са изложени в глава „Канали и инструменти за комуникация“.

Основни послания: Този раздел следва да включва набор от основни послания, които служат като основа за всички комуникационни дейности. Тези послания могат да бъдат допълвани с конкретни послания, приложими към отделни случаи и използваеми при сходни ситуации.

Рамка на ограниченията в комуникацията: В този раздел следва да се определят областите и комуникационните практики, в които съдът или съдебната система не следва да се ангажират. Те включват изразяване на политически позиции; коментиране на висящи дела, предстоящи решения или обсъждания по дела; прогнозиране на изхода от дела; нарушаване на презумпцията за невиновност; разкриване на лични данни, което може да накърни неприкосновеността на личния живот или сигурността на свидетели, жертви или други лица; критикуване или публично дискредитиране на други участници в съдебната система; споделяне на вътрешни или поверителни документи; както и използване на институционални канали за изразяване на лични мнения.

Оценка: Компонентът „оценка“ на комуникационната стратегия следва да предоставя общ преглед на количествените и качествените данни, използвани за оценка на нейната ефективност, както и да посочва кои елементи следва да бъдат запазени и кои се нуждаят от подобрение. Количествените показатели могат да включват броя на медийните публикации, прессъобщенията, публичните събития и тяхната посещаемост, интервютата и изявленията пред медиите, отговорите на медийни запитвания, посещаемостта на уебсайта, ефективността на бюлетините, броя на последователите и обхвата в социалните медии, гледанията на видеоматериали и степента на тяхното завършване, както и годишния ръст по различните комуникационни канали. Те следва да бъдат допълнени с качествени данни, като характер и рамкиране на медийното отразяване, степен на ангажираност и преобладаващи нагласи в социалните медии, обратна връзка от журналисти и други заинтересовани страни, вътрешни възприятия сред съдиите и съдебния персонал, анализ на успешни и неуспешни комуникационни практики, както и по-широки показатели за общественото доверие, основани на социологически проучвания. Оценката следва също да отчита степента на изпълнение на стратегията и плана за действие, както и сравнителен анализ с практиките в други юрисдикции. Оценяването следва да се извършва редовно, за да се гарантира, че стратегията остава действащ инструмент, способен да се адаптира към нововъзникващите тенденции в комуникацията и към промените в по-широкия институционален контекст на съдебната система.

За да бъде изчерпателна, комуникационната стратегия трябва да включва и:

- План за комуникация при кризи (вж. глава „Комуникация при кризи“)
- План за предотвратяване и противодействие на дезинформацията (вж. глава „Дезинформация“)
- Специализирана стратегия за социалните медии (въз основа на елементите, представени в подглавата „Собствени канали“)
- План за действие, в който се определят подробно комуникационните дейности, целевите аудитории и сроковете за изпълнение
- Ръководство за визуална идентичност с цел гарантиране на последователност във всички комуникационни материали.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Комуникационната стратегия е документ с насочващо съдържание, който определя комуникационната политика на съда или съдебната институция. Тя позволява на съдебната система да действа стратегически, последователно и своевременно в своите комуникационни усилия, при условие че комуникацията е интегрирана в съдебната дейност, а не се възприема като второстепенна. Независимо от степента на подробност и изчерпателност на стратегията, нейната ефективност в крайна сметка зависи от реалното ѝ изпълнение чрез конкретен план за действие с ясно определени дейности и срокове, както и от нейното регулярно оценяване и адаптиране с оглед на възникващи потребности или промени в информационната среда.

КОЙ КОМУНИКИРА ОТ ИМЕТО НА СЪДА

Отговорът на въпроса кой комуникира от името на съда е привидно прост. Потенциално това може да бъде всеки. Поради тази причина настоящата глава не може да бъде изчерпателна. Нейната цел е да очертае основните лица и институции, които осъществяват комуникация от името на съдебната система. Главата е структурирана в пет подглави. Те разглеждат лицата, които комуникират от името на съдилищата, съветите на съдебната власт и съдийските сдружения, както и други участници в по-широката система на правосъдието и медиите. Всяка подглава е допълнена с практическа перспектива, представена от лице, което представлява или е представлявало съответната група.

Комуникация от името на съдилищата Общ преглед

Съществуват различни модели за организиране на комуникацията на съдилищата. В някои съдилища тази функция се възлага на съдии, определени като говорители, докато други разчитат на професионални специалисти по комуникации. В много държави се прилага смесен модел, при който професионални комуникатори изпълняват ролята на говорители и предоставят комуникационна подкрепа, най-често на равнище висши съдилища, а съдиите изпълняват функции на говорители в рамките на съответните съдилища. По-долу е представена таблица, която обобщава основните предимства и недостатъци на използването на съдии като говорители в сравнение с използването на професионални говорители.

	Съдия-говорител	Експерт по комуникация
ПРЕДИМСТВА	- Висок професионален авторитет, институционална легитимност и достоверност, както и тясна връзка със съдебната функция. - По-високо равнище на доверие сред юридическите професионалисти. - По-добро разбиране на ограниченията, необходими за защита на съдебната независимост. - Задълбочено познаване на съдебните производства, правната терминология и доказателствата по делата.	- Обучение в областта на комуникациите и взаимодействието с медиите. - Умения за управление на комуникацията при кризисни ситуации. - Разбиране на медийната динамика, включително новинарските цикли, сроковете, практическите ограничения и техническите изисквания. - Способност да представя сложни съдебни актове на ясен, достъпен и разбираем език.

	Съдия-говорител	Експерт по комуникация
ПРЕДИМСТВА	- Способност за гарантиране на правната точност на предоставяната информация. - Благоприятна позиция за разясняване на съдебната философия и мотивите, стоящи в основата на решенията. - По-лесен достъп до други съдии, разглеждали съответното дело, което позволява информирана комуникация. - Съдиите обикновено не са преминали специализирано обучение в областта на комуникацията, взаимодействието с медиите или публичното оповестяване на информация.	- Възможност да отделя необходимото време и експертен ресурс за проактивна комуникация на съдилищата, включително дейности по правна просвета, работа с обществеността и по-широко обществено ангажиране. - Способност да изгражда и поддържа дългосрочни отношения с журналисти, като осигурява последователен институционален контакт независимо от промените в ръководството. - Съдейства за ограничаване на прякото участие на съдиите в публичния дебат, като по този начин допринася за защитата на съдебната непристрастност и им позволява да се съсредоточат върху правораздавателната дейност.
НЕДОСТАТЪЦИ	- Съществува риск от използване на сложна правна терминология, прекомерно технически обяснения или прекалено формален и бюрократичен стил на изразяване. - Ограниченото време, обусловено от натовареността на съдебната система, може да възпрепятства навременното взаимодействие с медиите, което води до преобладаващо реактивна комуникация. - Някои съдии може да не проявяват необходимата сдържаност или да се чувстват по-малко уверени при взаимодействие с медиите. - Участието в публичен дебат може да засегне възприеманата непристрастност на съдията.	- Ако говорителят не притежава юридическо образование, може да се наложи да търси многократни разяснения от съдиите преди предоставяне на отговор, което може да забави комуникацията. - Силна зависимост от достъпа до съдиите и от своевременното и прозрачно предоставяне на информация от тяхна страна. - Журналистите може да предпочитат пряк контакт със съдия, а не с професионален говорител с ограничена правна експертиза. - Съществува риск изявленията или коментарите да бъдат възприемани като недостатъчно задълбочени. - Възможност за прекомерно опростяване на правни аргументи поради липса на юридическа подготовка.

	Съдия-говорител	Експерт по комуникация
НЕДОСТАТЪЦИ	- Възможни са затруднения при разграничаването между лични професионални възгледи и институционални съобщения. - Съществува риск комуникацията да се ограничи единствено до въпроси, свързани с конкретни дела, без да се обхващат дейности, свързани с правна просвета, предоставяне на информация и по-широка публична комуникация.	- Някои говорители може да не разбират в достатъчна степен съдебната философия или спецификата на правораздавателната дейност. - Съществува риск от възприемане на пристрастност поради предходна професионална дейност или политическа обвързаност.

В много съдилища нито съдиите, нито професионалните говорители разполагат с ясно определен мандат за осъществяване на комуникация. Този проблем е особено изразен в първоинстанционните съдилища, където комуникационните задължения често са неформални и се изпълняват допълнително към основните функции, нерядко от административен персонал с ограничено или липсващо обучение в областта на комуникацията. В други съдилища изобщо не са определени говорители, като връзките с медиите и дейностите по предоставяне на обществена информация се осъществяват от специализирана комуникационна структура или пресслужба.

Технологиите, основани на изкуствен интелект, променят установените комуникационни роли. Например през май 2025 г. Върховният съд на щата Аризона въведе виртуални съдебни репортери на основата на изкуствен интелект, които представят предварително подготвени сценарии, разработени от екипа на съда, с цел информирание на обществеността посредством новини, информация и други дейности, свързани с работата на съда. Съгласно прессъобщението на съда тези виртуални съдебни репортери, специализирани в съдебни теми, „предоставят ясни и достъпни обяснения на съдебни решения и становища²⁵ по дела“ под формата на новинарски материали чрез уебсайта на съда и неговите канали в социалните медии.

На последно място, този раздел би бил непълен, ако не се отбележи ролята на председателите на съдилищата и на съдиите в комуникацията на съдилищата, която се осъществява на две взаимосвързани равнища: институционална комуникация на съдилищата и комуникация, осъществявана от съдиите. Основната форма на комуникация от страна на съдиите се реализира в съдебната зала чрез взаимодействието с участниците в производството и чрез съдебните актове, които следва да бъдат ясни и разбираеми за страните по делото. Както се посочва в Становище № 7 на Консултативния съвет на европейските съдии, съдиите „се изразяват преди всичко чрез своите решения и не следва да ги обясняват в пресата или по-общо да правят публични изявления по дела, по които се произнасят²⁶“.

²⁵ <https://www.azcourts.gov/Portals/0/201/News%20Release%20-%20Arizona%20Supreme%20Court%20Introduces%20AI-Generated%20Court%20News%20Reporters.pdf>

Същевременно се очаква съдиите да участват и в комуникация извън съдебната зала. Международните стандарти относно свободата на изразяване на съдиите вече бяха разгледани в предходна глава от настоящите насоки.

Според Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС)²⁷ съдиите следва да насърчават и поддържат общественото доверие в правораздаването чрез повишаване на разбирането и прозрачността и чрез предотвратяване на погрешни представи в общественото мнение. Те следва също да информират обществото за значението на съдебната независимост и да разясняват функционирането на съдебната система, включително задълженията и правомощията на съдиите. Съдиите следва да представят ролята на съдебната власт и нейните отношения с останалите власти в държавата. В по-широк план те следва да показват как ценностите на съдебната система се реализират на практика, като същевременно спазват изискването за съдебна сдържаност и се изразяват по неутрален и безпристрастен начин. Същевременно съдиите следва да проявяват предпазливост в отношенията си с медиите, да съхраняват своята независимост и безпристрастност, като се въздържат от всякакво лично използване на медийни контакти и от необосновани коментари по делата, които разглеждат²⁸.

Съветът отбелязва също, че съдиите, заемащи ръководни позиции, както и тези, които изпълняват функции в съдийски сдружения или в Съвет на съдебната власт, се намират в особено благоприятна позиция да се изкажат от името на съдебната власт: „Когато съдебната независимост или способността на съдебната власт да изпълнява своята конституционна роля са застрашени или поставени под въпрос, съдебната власт следва да проявява устойчивост и без колебание да защитава своята позиция. Това задължение възниква в особена степен, когато демократичната система функционира непълноценно, основните ѝ ценности се подкопават и съдебната независимост е обект на атаки. Тъй като задължението за защита произтича от принципа на съдебната независимост, то се отнася до всеки съдия. Когато съдия прави подобни изявления не само в лично качество, но и от името на Съвет на съдебната власт, съдийско сдружение или друг представителен орган на съдебната власт, защитата, която му се предоставя, е по-силна. С оглед на това и в зависимост от конкретния въпрос и неговия контекст, Съветът на съдебната власт, съдийските сдружения, председателите на съдилища или други независими органи могат да бъдат най-подходящите субекти за разглеждане на такива въпроси, например по конституционни въпроси от висока значимост“²⁹.

В допълнение, в становището на Съвета относно „Ролята на председателите на съдилища“ се посочва: „В отношенията си с медиите председателите на съдилища следва да отчитат обществения интерес от информираност, като същевременно съблюдават презумпцията за невиновност, правото на справедлив процес и правото на зачитане на личния и семейния живот на всички лица, участващи в

²⁶ <https://rm.coe.int/1680747698>

²⁷ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A> (Справочник за изкуството на съдебното дело), стр. 14

²⁸ <https://rm.coe.int/16807475bb>

²⁹ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>, стр. 14

производството, както и необходимостта от запазване на поверителността на съдебните обсъждания. Като пазители на независимостта, безпристрастността и ефективността на съда председателите на съдилища следва също да зачитат вътрешната независимост на съдиите в съответния съд³⁰.”

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Независимо от избрания модел за комуникация с медиите и обществото — дали чрез съдии, изпълняващи функции на говорители, или чрез професионални говорители — всеки подход има своите предимства и ограничения. Общоприето е, че съдиите биха имали полза от специализирано обучение по комуникация, а професионалните говорители — от базова юридическа подготовка. С други думи, необходимо е обучение по журналистически умения за съдиите и правно обучение за комуникационните специалисти.

Обобщение на раздел „Връзки с медиите“ – ролята на говорителя

Ръководни принципи

- Когато общувате с медиите, вие общувате с гражданите.
- Бъдете на разположение, видими, точни, достоверни, автентични, добре информирани, надеждни, последователни и достъпни, като изпълнявате ролята на основна точка за контакт при взаимодействието с медиите.
- Винаги запазвайте самообладание и избягвайте конфронтационен тон.
- Съблюдавайте презумпцията за невиновност и правото на справедлив процес.
- Не разкривайте поверителна информация и винаги обяснявайте причините, поради които тя не може да бъде предоставена.
- Не предreshавайте изхода на дела.
- Защитавайте правото на личен и семеен живот на всички лица, участващи в производството.
- Избягвайте спекулации. Не коментирайте висящи дела или политически въпроси и не критикувайте публично страни по делото, прокурори, адвокати или съдии.
- Отнасяйте се еднакво към всички медии и осигурявайте прозрачен достъп до информация.
- Спазвайте сроковете, редакционната автономия, решенията и етичните стандарти на журналистите.
- Съобразявайте се със специфичните изисквания на различните видове медии. Телевизията изисква изображения с високо качество и кратки синхрони. Радиото изисква ясен звук и добре структурирани, въздействащи цитати. Печатните медии се нуждаят от подготвен текст и качествени фотографии. Онлайн медиите разчитат на бързо предоставяне на информация и силно визуално съдържание.
- Следете работата на журналистите и познавайте тяхната аудитория, за да адаптирате ефективно посланията си.

³⁰ <https://rm.coe.int/1680748232>

- Изграждайте професионални отношения с медии, специализирани в теми, свързани с върховенството на правото.

Основни отговорности

- Бъдете основен източник на информация за медиите.
- Предоставяйте проактивно ясна, фактологична и навременна информация, без използване на жаргон.
- Отговаряйте своевременно на всички медийни запитвания, като осигурявате спазване на съответните срокове.
- Осигурявайте навремени отговори на искания за достъп до обществена информация.
- При необходимост предоставяйте официални изявления и разяснения относно контекста.
- Гарантирайте, че уебсайтът на съда и неговите канали в социалните медии се актуализират редовно с точна и своевременна информация.
- Разработете набор от общи насоки относно дейността на съда и подгответе конкретни съобщения, като предвидите възможни въпроси.
- Поддържайте редовен контакт с журналистите и се отнасяйте към тях като към професионални партньори.
- Осигурявайте последователна комуникация относно дейността на съда, а не само при наличие на медиен интерес.
- Уверете се, че журналистите имат достъп до съдебните производства в съответствие с приложимото законодателство.
- Осигурявайте възможност за аудио- и видеозапис, когато това е допустимо по закон.
- Гарантирайте, че журналистите са предварително информирани за правилата за сигурност, както и за изискванията и очакванията за поведение в съдебна зала³¹.
- Предоставяйте на журналистите официални снимкови и видеоматериали от вътрешността на съда.
- При определени чувствителни случаи обмисляйте възможността за публикуване на основните документи по делото на уебсайта или за предоставяне на журналистите на достъп до съдебния акт и прессъобщението по него при условия на поверителност един час преди публичното им оповестяване, когато се очаква значителен медиен интерес и когато законът позволява това³².
- Поддържайте актуални медийни списъци, съдържащи имената, телефонните номера и електронните адреси на журналисти, редактори и редакции.
- Използвайте различни канали и инструменти за информиране на медиите, включително чрез:
 - Директен контакт: срещи, неформални срещи „на кафе“, телефонни разговори, приложения за съобщения и имейли.

³¹ Например, Международният наказателен съд е разработил практическо ръководство за медиите, предназначено да помогне на журналистите да намерят необходимата им информация, за да отразят работата на Съда: <https://www.icc-cpi.int/publications/factsheets/reporting-icc-practical-guide-media>

³² https://supremecourt.uk/uploads/speech_lord_reed_200625_9ae0fdf1f1.pdf

- Медийни материали: прессъобщения³³, съвети за комуникация с медиите, новини, информация за предстоящи съдебни процеси, резюмета на правни въпроси, въпроси и отговори и информационни листове.
- Медийни събития: пресконференции; брифинги за медиите (официални, с информация за контекста или съгласно правилата на „Чатъм Хаус“); интервюта; и изявления на председателя на съда или на съдиите.
- Посещения в съда: посещения с придружител за журналисти, за да се запознаят със съдебните зали, процедурите и функционирането на институцията и да се срещнат с председателя или със старши съдия.
- Курсове за обучение: обмислете организирането на курсове за обучение на журналистите, които отразяват работата на съда.
- Социални медии: за актуализации, прессъобщения и информация за събития.

Мониторинг и докладване

- Прилагайте активно наблюдение, като следите медийното отразяване на съда и на съдебната система като цяло, за да усъвършенствате посланията си и да предотвратявате разпространението на дезинформация³⁴.
- Коригирайте неточните репортажи, като предоставяте фактическа и проверима информация.
- Реагирайте при всяко нарушение на личния живот на лицата, като обяснявате на журналистите защо определена информация не може да бъде публично достояние.
- Следете социалните медии, за да разберете по-добре общественото възприятие за съда, неговата работа и служителите му.
- Информирайте председателя на съда за неточности в медийните репортажи, възникващи наративи и нови тенденции и инструменти в областта на комуникацията.
- Наблюдавайте изпълнението на комуникационната стратегия на съда и отправяйте препоръки за адаптации въз основа на оценката на резултатите.

³³ Всяко прессъобщение следва да отговаря на основните въпроси: кой, какво, кога, къде, защо и как. То следва да бъде структурирано по принципа на обърнатата пирамида, като най-важната информация се представя в първия абзац, а контекстът и допълнителните подробности – в края. В зависимост от темата прессъобщението може да съдържа цитат с новинарска стойност. Заглавието следва да бъде кратко, ясно и привличащо вниманието. Прессъобщенията следва да се разпространяват незабавно след изслушването, постановяването на решението или провеждането на събитието, като адресите на получателите се посочват на ред blind copy (Bcc). При необходимост следва да се добавят указания за поставяне на текста под ембарго. С цел по-добра пригодност за цифрово използване може да се обмисли предоставянето на журналистите на линк към видеоматериал, например допълнителни кадри или изявление пред камера.

³⁴ <https://inoculation.science/a-practical-guide-to-prebunking-misinformation/>

Вътрешна координация

- Съветвайте и обучавайте съдиите и персонала по въпроси, свързани с комуникацията, публичните изяви и използването на социалните медии.
- Винаги се уверявайте, че всички съдии и служители на съда докладват за контактите си с медиите на Вас и на председателя на съда.
- Участвайте в срещи на ръководството, за да сте информирани за стратегическите решения, които ще бъдат комуникирани, ще повлияят на посланията или ще имат отражение върху планирането на комуникацията.
- По време на криза участвайте в работата на екипа за управление на кризи и следвайте плана за комуникация при кризи, за да гарантирате спокойни, точни и непротиворечиви съобщения и изявления.

Реални перспективи от Румъния: Моделът „съдия-говорител“

От съдия Даниела-Йоана Стънчой

В съвременните съдебни системи, в които прозрачността, отчетността и общественото доверие са незаменими стълбове на демократичната стабилност, ролята на съдията-говорител се е развила като професионална функция, съчетаваща правна и комуникационна експертиза. Тази роля се основава на разбирането, че съдебната власт се нуждае от вътрешен ресурс, който не само познава правото и съдебната култура, но и е способен да превежда сложността на съдебната дейност на ясен и отговорен език за обществото, без да се накърняват независимостта и безпристрастността. Съдията-говорител следва да въплъщава институционалния глас, професионалната почтеност и достойнство, както и дисциплината на балансираната комуникация. Поведението му трябва да отразява основните ценности на съдебната власт – независимост, безпристрастност, прозрачност, отговорност и достойнство, които определят всяко публично изявление на говорителя.

Цел и позициониране на съдията-говорител: Съдията-говорител изпълнява ролята на една от основните връзки между съдебната власт и външната среда. Неговата мисия е да допринесе за утвърждаването на доверието в съдебната система, като гарантира точно, ясно и своевременно предаване на информация и подпомага разбирането от страна на обществото на съдебните принципи, функционирането на съдилищата и процесуалните рамки. При осъществяването на тази дейност той следва стриктно да съблюдава изискванията за безпристрастност и поверителност, принципа на разделение на властите и ограниченията, произтичащи от висящите производства. Чрез своята работа съдията-говорител допринася за възприемането на съдилищата като прозрачни и отчетни институции.

Основни компетенции и умения: Съдията-говорител трябва да притежава четири категории компетенции: правна компетентност, комуникационни умения, етична дисциплина и емоционална интелигентност.

Правна компетентност. Съдията-говорител следва да притежава задълбочени познания по материално и процесуално право, тъй като неговата достоверност се основава на компетентността му по съдебните въпроси. Той трябва да бъде способен да разяснява начина на функциониране на съдилищата, процеса на вземане на решения и правните принципи, които стоят в основата на съдебната дейност, като същевременно се въздържа от коментари по конкретни висящи дела с цел запазване на съдебната независимост и безпристрастност.

Комуникационни умения. Комуникацията на съдилищата изисква яснота, краткост и добра структурираност. Съдията-говорител следва да притежава тези умения, да предвижда възможните въпроси, да формулира разясненията на ясен и достъпен език и да запазва спокойствие и авторитет при разглеждане на чувствителни теми. Необходимо е също да е запознат със спецификата на медийната среда, включително сроковете, форматите, работното напрежение и необходимостта от опростяване на сложна информация.

Етична дисциплина. Съдията-говорител следва да действа в рамките на строги етични стандарти, като спазва изискванията за поверителност, избягва изявления, които биха могли да повлияят върху висящи производства, и поддържа неутрална позиция. Неговите изявления следва да имат процедурен и информативен характер и да не придобиват личен характер, нито да създават впечатление за пристрастност, застъпничество или упражняване на натиск върху други участници в правораздаването.

Емоционална интелигентност. Съдията-говорител следва да притежава развити умения за управление на конфликти, критика и прояви на враждебност. Той трябва да запазва спокойствие, съпричастност и уважение, като показва, че съдебните институции могат да комуникират твърдо, без да допускат ескалация на напрежението. Необходимо е също да разбира обществените възприятия и опасения и да умее да адаптира тона и структурата на посланията, за да разсейва неясноти и недоразумения. Комуникацията на съдилищата изисква и устойчивост: говорителят трябва да бъде способен да понася лична критика, да работи с непълна или несвършена информация и да запазва самообладание при натиск. Устойчивостта включва и способността да се прецени кога е уместно да се запази мълчание, тъй като стратегическият избор на мълчание може да защити както справедливостта, така и общественото доверие.

Ключови функции и отговорности: Ролята включва някои основни отговорности:

- *Публична информация* – подготовката и предоставянето на прессъобщения, информационни бележки, ключови послания и публични разяснения с цел гарантиране на точност и достъпност изискват високо развити, бързи и прецизни умения за писане.
- *Институционални изявления* – представяне на позицията на съдебната система по въпроси от обществен интерес, като съдебната независимост, ресурсната обезпеченост, натовареността, структурните реформи или системните предизвикателства.

- *Взаимодействие с медиите* – изпълнение на ролята на основна контактна точка за журналистите, координиране на интервюта, предоставяне на отговори на въпроси и организиране на пресконференции при необходимост, което изисква високо ниво на умения за публично говорене.
- *Кризисна комуникация* – предоставяне на спокойни и фактологично обосновани разяснения при инциденти, които могат да засегнат доверието в съдебната система.
- *Наблюдение и коригиране на невярна информация* – установяване на погрешни интерпретации в медиите, координиране на фактически уточнения и предоставяне на разяснения, които защитават институционалната репутация, като по възможност се избягва конфронтационен тон.
- *Образователна дейност* – подкрепа на инициативи за правна грамотност и кампании за обществено образование, както и разясняване на съдебните производства пред студенти или граждански групи.
- *Вътрешна комуникация* – осигуряване на съгласуваност между съдиите, ръководството на съда и административните структури, като същевременно се подпомагат колегите в разбирането на границите и инструментите на комуникацията.

Стил и тон: Съдията-говорител трябва да използва език, който е:

- *Институционален, но достъпен:* избягване на жаргон и същевременно поддържане на правна прецизност.
- *Спокоен и уравновесен:* ефективната комуникация при кризисни ситуации зависи както от тона, така и от съдържанието.
- *Неконфронтационен:* дори при коригиране на невярна информация или при реакция на критики.
- *Основан на доказателства:* позоваване на данни, установени процедури или приложимата правна рамка.
- *Последователен:* гарантиране, доколкото е възможно, на съгласуван институционален глас на равнище съдилища и на институционално равнище.

Принос към общественото доверие: По този начин съдията-говорител допринася за укрепването на легитимността на съдебната система, като спомага тя да бъде възприемана не само като структурно независима, но и като надеждна на практика. Неговата дейност поддържа деликатната връзка между съдилищата и обществото – връзка, основана на яснота, независимост, безпристрастност, достойнство и истина.

Практически перспективи от Естония: аргументи в полза на смесения модел

От съдия Меелис Еерик

Въз основа на моя опит като председател на първоинстанционен съд в Талин, отговарящ за всички граждански и наказателни дела, подкрепям смесения модел, съчетаващ съдии-говорители и професионални говорители. В повечето държави първоинстанционният съд в столицата привлича най-голямо медийно внимание,

тъй като столицата обикновено е най-гъсто населена и е съсредоточие на бизнес и политическа активност. В моя съд се разглеждаха дела, засягащи министри, кметове, правителствени агенции, политически партии или големи предприятия. В съда почти всеки ден имаше журналисти. В тази среда установих, че смесеният модел предлага най-практичното и надеждно решение, тъй като съчетава предимствата на двете роли и компенсира съответните им ограничения.

Аргументи в полза на професионалния говорител

Бих се съгласил, че в по-малките съдилища ролята на съдия-говорител може да бъде достатъчна. В голям съд обаче е необходим специализиран професионален говорител, който да поема административните задачи и да предоставя експертна подкрепа в областта на комуникацията.

Натовареност. Основната причина за необходимостта от професионален говорител е значителният обем работа. Съдията-говорител продължава да председателства собствените си съдебни състави, а медийните запитвания постъпват непрекъснато през целия ден. Журналистите търсят информация за новообразувани дела, предстоящи заседания и постановени решения. Необходимо е някой да отговаря на телефонни обаждания и електронна кореспонденция, да подготвя и анонимизира материали по делата и да присъства в началото на съдебните заседания, на които има журналисти. Това е важно поради постоянната необходимост от заснемане или записване на съдебните заседания. В моята страна председателстващият състав съдия определя ограниченията за записване, а заснемането обикновено се прекратява след влизането на съдиите в съдебната зала. Говорителят следи за спазването на това правило.

Прессъобщения. Постоянна задача е да се следи за съдебни решения, които могат да представляват интерес за обществото. Това е идеалната работа за говорителя, който може да извлече съображенията и да ги представи в подходящ формат, тъй като прессъобщенията имат своя собствена структура. Говорителят отговаря и за публикуването им на уебсайта на съда или други канали. Тази работа е твърде техническа и рутинна, за да бъде възложена на съдия-говорител.

Наблюдение и консултации. Важно е да се знае какво пишат медиите и понякога проактивният подход е по-добър от реактивния, особено когато съдията е под наблюдение или когато медийното отразяване създава недоразумения за обществото. Говорителят наблюдава отразяването и ежедневно информира администрацията на съда, задача, за която никой съдия няма време. Съдиите също се нуждаят от съвети по отношение на връзките с обществеността, а това включва разбиране на новинарския цикъл и признаване, че обществото често се води от емоции, докато съдилищата разчитат на закона. Говорител, който не е юрист, може да преодолее тази разлика, като обяснява ясно проблемите или подготвя теми за обсъждане.

Социални медии. Да, социалните медии са необходимост. Важно е съдът да поддържа добре управлявани профили в социалните медии, които да предлагат съдържание, съобразено със стратегията му за връзки с обществеността. Тази дейност е особено подходяща за изпълнение от говорителя.

Аргументи в полза на съд със съдията-говорител: Причината да е необходим и съдия-говорител е, че участието единствено на професионален говорител не е достатъчно. Когато възникне наистина значимо дело, обществеността очаква да чуе позицията на съдия, подобно на това както при сериозна обществена криза се очаква да говорят министър или дори министър-председател, а не единствено говорител.

Всеки съдия или специален съдия-говорител? Подкрепям идеята за специално определен магистрат, който да изпълнява функцията на говорител. Не всеки съдия има желание или способност да общува с медиите. В Естония имаше период, в който от всички прокурори се изискваше сами да говорят пред медиите. От положителна гледна точка това направи прокуратурата по-видима и ѝ придаде по-човешки облик, тъй като обществеността можеше да види реалните хора „зад институцията“. Някои медийни участия обаче не бяха убедителни – не поради правното съдържание, а поради комуникационните умения на прокурора. Когато човек изглежда неуверен, използва сложен юридически жаргон или трудно намира подходящите думи, това не вдъхва доверие и не допринася за институционалната легитимност. Поради това най-подходящото решение е ролята да се поема от съдии, които имат желание и необходимите способности и които са преминали подходящо обучение. По-лесно е да се коментира чуждо решение, отколкото собствено.

Ролята на председателя на съда

Единственият съдия, който по право следва да се изказва пред медиите, е председателят на съда. Времето на председателя е ограничен ресурс и мярка, до която следва да се прибегва като крайна възможност, но тя е от съществено значение. За председателя на съда е полезно да участва в публични събития, като допринася за правната просвета на обществото и разяснява ролята на съда в защитата на правата, утвърждаването на върховенството на правото и служенето на обществото като цяло. Председателят на съда може да оказва по-силно влияние върху общественото възприятие за съдебната институция от всеки друг представител на съда.

В заключение, нито професионалният говорител сам по себе си е достатъчен, нито съдията-говорител може самостоятелно да поеме цялото комуникационно натоварване. В този контекст смесеният модел представлява най-ефективното решение.

Практически перспективи от Албания: Структурирани служби за връзки с обществеността в съдилищата и прокуратурите

От съдия Ина Ходжай, съдия Флориан Калая и съдия Маниола Джаджо

Албания е показателен пример за съдебна комуникация, основана на нормативна уредба и институционален дизайн, а не на неформални практики. През последното десетилетие поредица от правни реформи доведе до създаването на структурирани служби за връзки с обществеността както в съдилищата, така и в прокуратурите. Тази рамка определя кои лица могат да осъществяват

комуникация с обществото и медиите, какъв обем информация може да се предоставя и какви са границите на допустимата комуникация.

Правната основа на комуникацията на съдилищата е заложена в Закон № 98/2016 за организацията на съдебната власт. Законът изисква всеки съд да осигурява услуги за връзки с обществеността и разглежда комуникацията като институционална функция, а не като дискреционно действие. Публичната информация следва да се предоставя в съответствие с основни принципи като правото на обществеността на информация, защитата на човешкото достойнство, неприкосновеността на личния живот и защитата на личните данни, защитата на репутацията и презумпцията за невиновност. От съдилищата се очаква не само да отговарят на медийни запитвания, но и да изготвят точни резюмета на решения по дела от обществен интерес, да коригират фактически неточности в медийното отразяване и да публикуват съдебните актове в съответствие с приложимите правни изисквания. Всеки съд назначава съдебен служител, който координира връзките с обществеността, като действа под ръководството на съдия, определен за осъществяване на тази функция. Службите за връзки с обществеността си сътрудничат с Висшия съдебен съвет по въпроси, свързани с комуникацията на съдилищата, и при необходимост търсят неговото становище.

Решение на Висшия съдебен съвет от 2023 г.³⁵ допълнително уточнява, че съдията, определен да поддържа връзки с обществеността и медиите, действа като институционален говорител по въпроси от особен обществен и медиен интерес, като разяснява процедурите, следвани от съда, без да коментира същността или изхода на делото. Той или тя реагира и при възникване на критични ситуации, „дори когато това е поискано от група от не по-малко от пет представители на медиите“. От друга страна, държавният служител осигурява професионалната комуникационна подкрепа на системата чрез изготвяне на прессъобщения, координиране на отговорите на искания за информация, поддържане на уебсайтовете на съда и каналите в социалните медии, организиране на пресконференции и наблюдение на медийното отразяване. Съдията и държавният служител действат като координиран екип, който съчетава съдебната експертиза с професионалното управление на комуникацията.

Албанските съдилища използват разнообразни комуникационни инструменти, включително прессъобщения, пресконференции, интервюта, писмени отговори на искания за информация, както и цифрови канали чрез официалните си уебсайтове и профили в социалните медии. Службите за връзки с обществеността играят важна роля и при организирането на достъпа на медиите до съдебни заседания, както и при обработването на искания за записване или излъчване на съдебни производства, при стриктно спазване на съдебния контрол и изискванията за справедлив процес.

Системната съгласуваност се подпомага от Висшия съдебен съвет на Албания, който разполага с изричен мандат да поддържа връзките на съдебната система с обществеността³⁶. Съветът разработва и актуализира стандартизирани насоки

³⁵ Решение № 716 „За одобряване на стандартните насоки за отношенията на съда с медиите“, 6/12/2023

³⁶ Закон № 115/2016 „За институцията за управление на съдебната система“

за работа с медиите, гарантира, че съдилищата предоставят достъпна публична информация чрез обособени секции на своите уебсайтове, и определя съдии с отговорности по отношение на комуникацията с медиите на по-високите съдебни равнища.

Системата също така установява ясни граници. Законодателството относно статута на съдиите и прокурорите третира публичните изявления пред медиите по висящи дела като дисциплинарно нарушение, като допуска комуникация единствено от определени говорители и само в рамките на техните правомощия³⁷. Наказателно-процесуалният кодекс също ограничава публикуването на редица категории документи, включително поверителни материали, свързани с производства, съдебни документи от закрити заседания, както и лични данни или фотографии на непълнолетни подсъдими, свидетели, обвиняеми или жертви. Част от тези документи могат впоследствие да бъдат публикувани, но само при условията, предвидени в закона. Решение на Висшия съдебен съвет допълнително стандартизира практики като публикуването на анонимизирани съдебни актове и защитата на личните данни. В своята съвкупност тези правила имат за цел да предотвратят медийното отразяване да подкопае правото на справедлив процес или целостта на производството, като същевременно позволяват структурирана институционална прозрачност.

Подобна уредба съществува и в прокуратурата, където законът определя реда за осъществяване на връзките с обществеността³⁸. Ръководителят на прокуратурата назначава държавен служител за координатор по връзки с обществеността, който работи под ръководството и надзора на прокурора, отговарящ за тази дейност. Службата за връзки с обществеността информира обществото и медиите за работата на прокуратурата и по конкретни въпроси, като същевременно гарантира поверителност и защитава целостта на текущите разследвания. Тази дейност следва да защита правото на информация и да защитава човешкото достойнство, личния живот, личните данни, репутацията и презумпцията за невинност.

Като цяло професионализирането на предоставянето на услуги по връзки с обществеността от съдилищата и прокуратурите се подпомага чрез обучение. Школата за магистрати в Албания организира обучения за членовете на Съдебния съвет, съдиите, които взаимодействат с медиите, администрацията на Съвета и съдебните държавни служители, ангажирани с дейности по връзки с обществеността.

Албанската законодателна рамка в областта на съдебната комуникация показва как съдебната система може да премине от реактивно информиране към структуриран и отговорен модел на проактивна комуникация. Тя се основава на принципите на достъп до информация, като същевременно гарантира защита на човешкото достойнство, личния живот, личните данни, репутацията и презумпцията за невинност. Чрез нормативно закрепване на ролята на

³⁷ Закон № 96/2016 относно статута на съдиите и прокурорите в Република Албания.

³⁸ Закон № 97/2016 относно организацията и функционирането на прокуратурата в Република Албания.

говорителите, съчетаване на съдии с обучени комуникационни специалисти и координиране на стандартите на национално равнище, системата цели да укрепи общественото доверие, като същевременно защитава съдебната независимост и процесуалната справедливост.

Практически перспективи от Хърватия: Нов подход към съдебната комуникация

От съдия Ксения Флак-Макитан

Съдилищата като държавни органи упражняват съдебната власт автономно и независимо в рамките на компетентността и юрисдикцията, определени от закона. Поради това комуникацията с медиите не представлява тяхна основна функция. Това обаче не означава, че съдилищата не могат или не следва да комуникират с медиите по въпроси от обществен интерес, свързани със съдебната система. Напротив, това означава, че взаимодействието с медиите се осъществява в рамките на изпълнението на други законово установени задължения. В Хърватия, съгласно Закона за съдилищата, предоставянето на информация за дейността на съда по принцип е отговорност на съдебната администрация, по-конкретно на председателя на съда³⁹.

До края на 2025 г. задачата за информиране на общественото за дейността на съда се изпълняваше и от говорител (съдия, съдебен съветник или друго лице, определено от председателя на съда с административен акт, уреждащ задълженията на всеки съдебен служител и съдия). Говорителят на съда предоставяше информация за работата на съда в съответствие със Закона за съдилищата, Правилника за съдилищата и закона, уреждащ правото на достъп до информация.

От 2026 г. влязоха в сила изменения в Закона за съдилищата, с които се създават организационни звена в съдилищата, отговорни за информирането на общественото относно дейността на съда в съответствие с Правилника за съдилищата, закона, уреждащ достъпа до информация, и закона, уреждащ обществената информация⁴⁰. Тези организационни звена могат да се състоят от същите категории персонал, както и по предходния режим, като определеното лице изпълнява функциите на говорител.

С оглед на тези изменения предстои да се проследи как новосъздадената система за комуникация с общественото и медиите ще функционира на практика.

³⁹ Закон за съдилищата, член 29, параграф 1, точка 17 (Държавен вестник 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024, 136/2025)

⁴⁰ Закон за съдилищата, член 42 (Държавен вестник 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020, 21/2022, 60/2022, 16/2023, 155/2023, 36/2024, 136/2025)

Комуникация на съдебните съвети

Общ преглед

Съдебните съвети не съществуват във всички европейски държави, а там, където са създадени, се различават по своята организация, състав и правомощия. Тяхната роля е да защитават, подкрепят и развиват функционирането на съдебната система и да гарантират независимостта както на съдебната власт като институция, така и на отделните съдии, като осигуряват условия съдиите да бъдат „свободни да решават делата без неоправдано външно или вътрешно влияние в рамките на съдебната система“⁴¹.

Няколко европейски съдебни съвета са приели комуникационни стратегии, които съдържат препоръки за цялата съдебна система и са насочени към уеднаквяване на комуникационните подходи и засилване на координацията. Много съвети поддържат и собствени уебсайтове, участват в дейности по популяризиране и поддържат отношения с медиите.

Становището на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Еволюцията на съветите за съдебната власт и тяхната роля в независимите и безпристрастни съдебни системи“⁴² признава, че съдебните съвети следва да:

- да изпълняват специална роля в разясняването на функционирането на съдебната система и на собствените си правомощия в нея;
- да реагират решително на всякакви опити за натиск или атаки срещу отделни съдии или срещу съдебната система като цяло; и
- да насърчават адекватни отношения между съдебната система и медиите, като действат като посредник между тях или като гарантират наличието на други ефективни механизми за изпълнение на тази функция.

Когато съдиите или техните решения са подложени на необоснована критика, съдебните съвети имат институционалното задължение да изясняват фактите с цел да се запази образът на независима съдебна власт в обществената дебат⁴³.

Тези очаквания отразяват ролята, която съдебните съвети следва да изпълняват. На практика обаче степента, в която те могат да осъществяват тези функции, се различава в отделните юрисдикции.

⁴¹ <https://rm.coe.int/opinion-no-24-2021-of-the-ccje/1680a47604>, стр. 7-8

⁴² Пак там стр. 13

⁴³ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>, стр. 10

Практически перспективи от Унгария: Комуникация от страна на Националния съдебен съвет на Унгария

От съдия Тамаш Матусик

Независимостта на съдебната власт в Унгария се сблъсква с нови и нетрадиционни предизвикателства. В този контекст, както и на фона на по-широкото оспорване на принципите на либералната демокрация, традиционният възглед, че съдиите говорят единствено чрез своите решения, вече не е достатъчен. Въз основа на моя опит като бивш член и председател на Националния съдебен съвет на Унгария (НСС), считам, че нашите комуникационни практики съдържат поуки, които могат да бъдат ценни и извън националния ни контекст.

НСС е конституционен орган, отговорен за надзора върху централната администрация на съдилищата. Съгласно първоначалния му модел от 2012 г. той изпълняваше предимно консултативни функции, разполагаше с ограничени правомощия за вето по извънредни кадрови въпроси и беше натоварен с контрола върху влиятелния председател на Националната служба за съдебната система (НССС), който е политически назначаван. Съветът се състои от 14 съдии, избрани от своите колеги за шестгодишен мандат, както и от председателя на Върховния съд като член по право. В този период той функционираше без собствен персонал, без независим бюджет и без юридическа правосубектност.

След избора на нов състав на НСС през 2018 г., чийто член бях, Съветът започна да упражнява по-активно своите функции. В рамките на законоустановения си мандат той инициира преглед на практиките по назначаване и повишаване, прилагани от председателя на НССС. В отговор председателят на НССС прекрати сътрудничеството със Съвета, пренебрегна неговите становища, а председатели на съдилища, които го подкрепиха, призоваха членовете на НСС да подадат оставка. Това постави началото на конституционна криза, продължила година и половина, през която Съветът беше изключен от вътрешната комуникация в съдебната система.

Като избрани членове на НСС бързо осъзнахме, че единственият начин да продължим напред е чрез откритата комуникация и прозрачност, съчетани с активно международно участие. Предприехме незабавни действия, включително създаването на официален уебсайт, финансиран със собствени средства, и започнахме да комуникираме пряко с обществото, включително със съдийската общност.

Ние съзнателно поехме курс към видимост в общественото пространство. Първото ни заседание беше открито за медиите и получи широко отразяване. Организирахме конференция, посветена на независимостта на съдебната власт, която събра представители на академичната общност, гражданското общество и международни партньори. Още от самото начало определихме двуезичен говорител, който да отговаря на интервюта и медийни запитвания както от национални, така и от международни медии.

Взехме и решение да публикуваме резюмета от заседанията си в деня на тяхното провеждане. Това оказва незабавно влияние върху медийното отразяване, тъй като журналистите получаваха ключовите ни послания в ясен и готов за използване вид. В рамките на няколко седмици започнахме да публикуваме и пълните протоколи от всяко заседание. Националният съдебен съвет също излизаше с публични позиции в защита на независимостта на съдебната власт. Успоредно с това говорителят на Съвета и аз създадохме професионални профили в социалните медии, за да установим пряк контакт с англоезичната правна общност.

Активно се ангажирахме и на международно равнище. Приехме покани от няколко посланици, акредитирани в Унгария, за да представим особеностите и предизвикателствата пред унгарската съдебна система. Поканихме също Европейската мрежа на съветите на съдебната власт (EMCCB) да осъществи солидарна визита в страната и си сътрудничихме с GRECO и Европейската комисия в рамките на изготвянето на доклада за върховенството на закона, което допринесе за по-голяма публична видимост. Паралелно с това участвахме в подготовката на публикации във Verfassungsblog и във водещи унгарски юридически списания, като по този начин насърчавахме академичния дебат.

С ескалирането на ситуацията НСС организира неформална среща с медиите, на която избраните членове присъстваха лично и отговориha пряко на въпросите на журналистите. Тъй като журналистите не са правни специалисти, институционалните и конституционните въпроси изискват ясно и достъпно разясняване. По тази причина установихме пряк и постоянен диалог с медиите, за да насочим общественото внимание към публичната дейност на НСС. Осъзнахме, че нетипичните действия привличат медиен интерес, тъй като съдебната система остава тема от значим обществен интерес. Вместо да провокираме скандали, поставяхме акцент върху действията, които подкопават независимостта на съдебната власт, и реагирахме с ясни и убедителни послания и последователно аргументирано представяне на фактите. Същият открит подход беше приложен и към експерти от неправителствени организации, работещи по въпросите на независимостта на съдебната власт, като по този начин се засили професионалният диалог извън рамките на съдебната система.

Успяхме да изведем нашия казус на международно равнище. Докато предходните съвети оставаха в голяма степен извън общественото внимание, НСС се утвърди като символ на устойчивост в защитата на независимостта на съдебната власт. Комуникацията се оказа решаващ фактор за успеха на НСС. След конституционната криза председателят на Националната служба за съдебната система беше освободен от длъжност. Няколко години по-късно, вследствие на нашите последователни усилия и по искане на Европейската комисия, законодателни изменения укрепиха правомощията и правния статут на НСС. Днес НСС функционира като орган за съвместно вземане на решения в рамките на съдебната администрация, със собствен бюджет и независима организационна структура.

Този подход, основан на активна защита на институционалните позиции, не беше без последици. Поради нашето противопоставяне на опитите за овладяване на съдебната система и различния ни подход към комуникацията в сравнение с други участници в съдебната власт, бяхме подложени на дискриминационни практики на работното място и на национални кампании за очерняне. Въпреки тези атаки продължихме да поддържаме активна комуникация извън официалните изявления. Уведомихме международните си партньори и предприехме правни действия за защита на личната си репутация. Тази форма на „партизанска“ комуникация не беше въпрос на избор, а необходимост, продиктувана от институционалното и личното ни оцеляване.

Нашите комуникационни усилия бяха последвани от по-широка мобилизация в рамките на съдебната система. След изтичането на мандата ни през 2024 г. новосформираният НСС незабавно се сблъска с политически натиск. В отговор стотици съдии публикуваха индивидуални открити писма с протест на уебсайта на Унгарската асоциация на съдиите, която организира и публична демонстрация през февруари 2025 г. В събитието участваха хиляди граждани, включително значителен брой съдии.

Съдиите са особено уязвима група. Ако реакцията не бъде своевременна, натискът се натрупва постепенно, подобно на добре познатия ефект на „врящата жаба“, докато стане твърде късно за ефективни действия. Моето послание е ясно: когато независимостта и почтеността ви бъдат поставени под съмнение, трябва да сте готови да реагирате решително, като използвате всички налични средства за комуникация.

Комуникация с обществото и медиите чрез сдруженията на съдиите Общ преглед

В Становището на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Ролята на съдийските сдружения в подкрепа на независимостта на съдебната власт“⁴⁴ се посочва, че основните цели на повечето съдийски сдружения са насърчаването и защитата на независимостта на съдиите и върховенството на правото, както и гарантирането на статута и адекватните условия на труд на съдиите. Сред други съществени цели се открояват обучението на съдиите, утвърждаването на съдебната етика и приносът към съдебните реформи и законодателния процес.

Съветът отбелязва също, че съдийските сдружения „са в особено добра позиция да допринасят за информирането на медиите и широката общественост относно дейността и приоритетите на съдебната система, включително задълженията и правомощията на съдиите, както и ролята на съдебната власт и на останалите

⁴⁴ <https://rm.coe.int/opinion-23-en-ccje-2020/1680a03d4b> (Световна история на науката), стр. 2

държавни власти в една демократична държава, основана на върховенството на правото⁴⁵. Съветът също така приветства организирането на конференции, провеждането на проактивна медийна политика и използването на социалните медии в дейността на сдруженията, наред с образователни програми, информационни материали, дни на отворени врати в съдилищата, публични дебати, презентации и други инициативи за популяризиране⁴⁵.

В Становището на Консултативния съвет на европейските съдии относно „Свободата на изразяване на съдиите“⁴⁶ се посочва, че когато съдиите или техните решения са подложени на необоснована критика, сдруженията на съдии имат институционалното задължение да изясняват фактите, за да се запази образът на независима съдебна власт в обществения дебат.

Реални перспективи от Полша: Комуникацията, осъществявана от Асоциацията на полските съдии „Юстиция“

От съдия Бартомеј Примусински

Съдийските сдружения играят важна роля в комуникирането на значението на независимостта на съдебната власт. Те допринасят за устойчивостта на съдебната система в условия на политически сътресения или опити за овладяване на институциите, като могат бързо да реагират при криза на правовата държава. Друго тяхно предимство е по-егалитарният им характер, който ги прави по-чувствителни към гласа на „обикновения“ съдия и на гражданите.

Комуникацията на сдруженията следва да бъде насочена към сближаване на обществото със съдебната система, като показва, че съдиите са достъпни, открити и ангажирани с областите, в които съдилищата се нуждаят от подобрения. Много хора пристъпват към съда с притеснение, тъй като не познават процедурите и не разбират сложния юридически език.

Чрез своята комуникация сдруженията могат да служат като ориентир в тази сложност, като показват човешкото измерение на съдебната професия и ценностите, които стоят в основата на правосъдието. Разбирането, че гаранциите за независимост на съдебната власт са създадени не в интерес на съдиите, а в интерес на гражданите и страните по делата, позволява тези принципи да бъдат защитавани по-ефективно. За тази цел е важно да се покаже, че това не са абстрактни принципи сами по себе си, а механизми, които осигуряват по-добро управление, правна сигурност и защита за всички.

Лицата, които говорят от името на сдружението, най-често са членове на управителния орган или на екипа за връзки с медиите. Ръководителят на комуникационния екип, който обикновено изпълнява и функцията на говорител, следва да работи в тясна връзка с ръководството на организацията.

⁴⁵ Пак там стр. 9

⁴⁶ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>, стр. 10

Това позволява формулиране на комуникационни стратегии, определяне на краткосрочни и дългосрочни цели, проследяване на потенциални кризисни ситуации и изграждане на партньорства с други организации. Макар медиите по правило да търсят позицията на ръководителя на организацията, неговите публични изяви следва да бъдат запазени за въпроси с най-голямо значение.

Наред с официалните представители е полезно да се включват и други членове, които познават мисията на организацията, споделят нейните ценности и могат да се изказват по-специализирани теми, като например семейно право, закрила на децата или реч на омразата. Те могат да обясняват как основните ценности на правосъдието направляват трудни решения и да насочват общественото внимание към социално значими въпроси, които рядко достигат до широката аудитория. Този подход повишава видимостта на организацията и допринася за утвърждаването на нейния обществен авторитет. Екипът на Юстиция, например, включва съдии, които могат да комуникират на достъпен език, както и доброволци, сред които и студенти.

Екипът за комуникация следва да включва говорител и няколко подкрепящи членове, които по възможност отразяват разнообразие по отношение на възраст, пол и професионален опит. Размерът и съставът на екипа зависят от това дали той функционира в рамките на официална институция или на сдружение/неправителствена организация, като основен фактор са наличните финансови ресурси. Ефективният екип не е необходимо да бъде голям. Четири или пет души с ясно разпределени отговорности могат да осигурят значителна видимост на сдружението.

Комуникационните канали, които използвате, следва в определена степен да се съобразяват с наличните ресурси. По-ефективно е да се поддържа един активен и устойчив канал за комуникация (в най-широко използваната платформа), отколкото множество канали с епизодична или минимална активност. Според доклада *Reuters Digital News Report 2025*⁴⁷ най-широко използваните източници на новини са социалните медии и видеосъдържанието, които достигат приблизително до 54% от анкетираните и изпреварват телевизията, която постепенно се утвърждава като медия, предпочитана предимно от по-възрастната аудитория. В същото проучване подкастите се оценяват по-високо от радиото.

Когато избирате водещ канал за комуникация, на практика определяте и аудиторията, до която желаете да достигнете. Поради това е полезно членовете на екипа да бъдат избирани за работа с различни тип медии въз основа на анализ на аудиторията. Сред каналите, които в момента имат водещо значение и заслужават внимание, са функциите за съобщения и излъчване на WhatsApp и Messenger, както и платформите Instagram, X, Facebook, YouTube и TikTok. За всеки от тези канали следва да се използва подходящ комуникационен стил. Например в Instagram е необходимо съдържанието да бъде придружено от висококачествена снимка или видеоматериал, който да привлече вниманието към разказваната

⁴⁷ <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2025/dnr-executive-summary>

история. Важно е също да се има предвид, че алгоритмите на социалните медии насърчават редовното публикуване. Когато трябва да се избира между стремеж към съвършенство при рядко публикуване и по-честа публикация на съдържание, което не е напълно изпитано, по-ефективен е вторият подход, при условие че се избягват фактически и езикови неточности.

Работата следва да се основава на комуникационен график, който предвижда темите с обществена значимост през следващите седмици или месеци и планира събитията така, че да не бъдат засенчени от други инициативи. Полезно е комуникационните дейности да се обвързват с дати, които традиционно привличат обществено внимание, като например Деня на равенството или национални празници. Същевременно е важно да се избягва прекомерната употреба на абстрактни или декларативни формулировки и посланията да се представят на разбираемо ниво за широката общественост. Използването на примери и сравнения може значително да улесни възприемането. Ако си представим, че трябва да обясним на неюристи защо съдилищата трябва да бъдат независими от правителството, по-достъпно е да се използват прости образни сравнения. Например вместо да се говори абстрактно за разделението на властите, може да се каже, че стабилността на една маса зависи от трите ѝ крака и ако един от тях се счупи, цялата конструкция се разклаща.

От съдийските сдружения често се очаква да изразяват позиции по съдебни решения или да се позовават на тях. В много случаи обаче те не разполагат с пълната информация по делото, а коментирането на незавършени производства е в противоречие с професионалната етика на съдиите. Поради това изграждането на устойчиви отношения с пресслужбите на съдилищата е от съществено значение. В някои държави тези служби функционират недостатъчно ефективно, а липсата на интегрирана мрежа затруднява последователната комуникация. В идеалния случай следва да съществува единна национална пресслужба на съдебната система, към която да бъдат структурно обвързани регионалните звена. Това би позволило по-ясна отчетност и би допринесло за изграждането на последователен публичен образ на съдебната система. Когато подобна структура не е налична, съдийските сдружения могат да поемат част от тази функция.

Предизвикателствата са не едно и две и предстои много работа.

Комуникация от страна на други участници, имащи отношение към правосъдието Преглед

Образът на съдебната власт не се формира единствено от съдилищата, съдиите, съдебните съвети и съдийските сдружения. Съществена роля за общественото възприятие на съдебната система имат и други участници, имащи отношение към правосъдието, като полицията, прокуратурата, службите за изпълнение

на наказанията и пробационните служби. Макар повечето хора да правят ясно разграничение между полицията и съдиите, това разграничение не винаги е толкова ясно, когато става въпрос за прокурорите и съдиите.

Като се има предвид, че общата цел на всички институции, включени в правосъдната система е да допринасят за нейното ефективно, справедливо и безпристрастно функциониране, основните участници в нея, заедно с Министерството на правосъдието, следва да зачитат взаимно институционалните си роли. Те трябва да действат по начин, който гарантира защитата на правата и равнопоставеността на всички граждани, както и да се въздържат от публични изявления, способни да подкопаят доверието в другите институции на правосъдието. Когато институциите на правосъдието влизат в публични конфликти помежду си, това вреди не само на отделни лица или групи, а на правосъдната система като цяло.

В този контекст е също толкова важно да се познават органите, които насърчават сътрудничеството и укрепват институционалния глас на съдебната власт. Посочените по-долу организации могат да подпомогнат съдебната система да засили своето влияние и да разшири своя обхват.

- Европейската мрежа на съдебните съвети (ENCJ).
- Европейската асоциация на съдиите и Международната асоциация на съдиите (IAJ).
- Асоциацията на държавните съвети и върховните административни юрисдикции на Европейския съюз (ACA-Europe).
- Международната асоциация на върховните административни юрисдикции (AIHJA).
- Съдебни мрежи като Мрежата на висшите съдилища.
- Европейската комисия за ефективност на правосъдието (CEPEJ).
- Консултативният съвет на европейските съдии (CCJE).
- Академии за съдебно обучение на национално и европейско равнище.

Накрая следва да се подчертае, че и други участници имат съществен принос за функционирането на правосъдието и за формирането на неговия обществен образ. Сред тях са адвокатите и адвокатските колегии, органите за правна помощ, службите за подкрепа на жертвите, съдебномедицинските структури, омбудсманът и социалните служби. Например адвокатите защитават интересите на своите клиенти, а техните публични изявления могат да окажат значително въздействие върху възприятието за съдебната система.

Всички тези участници, а не само основните елементи на правосъдната система, следва да допринасят за утвърждаването на ценностите на правосъдието като фундамент на демократичната държава, основана на принципа на правовата държава. Множеството некоординирани и непоследователни комуникации създават усещане за разноречивост, объркват обществото и могат да отслабят доверието в правосъдието като цяло.

Реални перспективи от Чешката република: Медийната комуникация от гледна точка на прокуратурата

От Зденек Матула и Петър Мали

Прокурорите в Чешката република играят ключова роля в комуникацията на съдебната власт с медиите, особено на етапа на досъдебното производство, когато именно те често са основният източник на достоверна и проверена информация. Начинът, по който прокурорите осъществяват тази комуникация, оказва съществено влияние върху общественото доверие както в съдебната система, така и в принципа на правовата държава.

Могат да се разграничат два основни вида комуникация.

Първо, комуникация по конкретни дела. Тези изявления обикновено се правят от прокурора, който ръководи конкретното дело, понякога съвместно с говорител на полицията. Целта им е да информират обществеността, а не да създават сензационност. Прокурорите представят основните процесуални действия и решения кратко, ясно и фактологично, без емоционални оценки, предположения или излишни подробности. През последните години този подход се утвърждава все по-широко, тъй като все повече прокурори предпочитат официалната и прозрачна комуникация пред пълното избягване на контакт с медиите.

Сдържаният и открит стил на общуване допринася за изграждането на общественото доверие. Когато гражданите виждат прокурор, който се изразява ясно и уважително, те са по-склонни да възприемат институциите като функциониращи ефективно, дори и да не познават в детайли процесуалните особености. Същевременно се прилагат строги ограничения. Прокурорите са длъжни да гарантират спазването на презумпцията за невиновност, правото на справедлив процес и законно защитените интереси на личния живот. Комуникацията не бива да разкрива чувствителни доказателства, да поставя свидетели в риск или да оказва влияние върху независимостта на съда. Ефективната комуникация по висящи дела изисква постигане на баланс между прозрачността и надлежното протичане на процеса.

Второ, по-широка и принципна комуникация от страна на ръководството. Тази комуникация се осъществява предимно от главния прокурор и от представители на професионалните организации на прокурорите. Медиите често търсят от тях становища по актуални обществени въпроси, институционални теми или предложения за законодателни промени. По правило те не коментират конкретни висящи дела, а разясняват приложимата правна рамка и мястото на прокуратурата в нея, включително нейните правомощия, ограничения и отговорности.

Често повдиган въпрос е необходимостта от преодоляване на разпространени погрешни представи. Например постановяването на оправдателна присъда не означава само по себе си, че прокурорът е действал неправилно. В публичния дебат обаче понякога изплатеното обезщетение на оправдани лица се представя като доказателство, че прокуратурата „не функционира“. Нерядко се отправят и призови за дисциплинарна отговорност на прокурорите единствено поради изхода

на делото. Подобна реторика създава изкривена представа, че оправдателните присъди са обичайно явление. В действителност по-голямата част от делата, които достигат до съдебна фаза, завършват с осъдителни присъди. Оправдателните присъди остават естествен и легитимен резултат в рамките на една справедлива правосъдна система.

В обобщение, прокурорите в Чешката република комуникират не само с цел да разясняват своята дейност, но и за да укрепват общественото доверие в принципа на правовата държава. Това се осъществява както чрез конкретни изявления по отделни дела от прокурорите, които ги водят, така и чрез принципи позиции, изразявани от представители на високо институционално равнище. И двата подхода са най-ефективни, когато се основават на откритост в рамките на законовите ограничения, яснота на посланията и отсъствие на ненужна емоционалност.

Как комуникацията от една част на съдебната система може да помогне – или да навреди – на друга

Прокурорите и съдиите в Чешката република като цяло поддържат добри професионални отношения и споделят обща цел: осигуряване на правосъдие, основано на факти, законност и справедливост. Публичната комуникация между институциите обаче често изисква особена предпазливост. Изявленията на една институция могат да допринесат за укрепване, но и да доведат до отслабване на доверието в друга.

Положителни примери за институционална подкрепа се наблюдават, когато отделни части на системата са подложени на обществен натиск. В случай, свързани със съдии, заподозрени в корупция, прокурорите подчертават важно разграничение: предполагаемото неправомерно поведение на конкретно лице не следва да се тълкува като институционален провал на съдебната власт. От своя страна съдиите обикновено зачитат презумпцията за невиновност и се въздържат от прибързани защитни реакции в защита на институцията. Тази взаимна сдържаност допринася за запазването на общественото доверие и в двете институции.

Делото „Rath“, едно от най-широко коментираните корупционни производства в Чешката република, показва как премерената комуникация може да предотврати превръщането на временен обществен спор в по-дълбока криза на доверие. В хода на производството Висшият съд на Прага изключва определени записи от специални разузнавателни средства с мотива, че съдебните актове, разрешаващи тяхното използване, не съдържат достатъчно мотиви. Решението предизвиква обществено недоумение и съмнения относно функционирането на системата. Прокурорите реагират без да изострят напрежението. Те подчертават, че става дума за конкретен правен спор, а не за доказателство за системен проблем, както и че въпросът ще бъде окончателно решен от Върховния съд. Впоследствие Върховният съд приема, че записите могат да бъдат използвани като доказателства.

Комуникацията може да има и неблагоприятен ефект, когато включва публично прехвърляне на отговорност. Съгласно чешкото законодателство въззивният съд по правило не може да утежни наказанието, ако прокурорът не е подал протест. Понякога въззивни съдии заявяват пред медиите, че биха постановили по-тежка присъда, но са възпрепятствани поради липсата на прокурорски протест. Макар подобни изявления да отразяват процесуалната рамка, те могат да създадат опростена и подвеждаща представа, че прокурорът „е провалил делото“, без да се отчита неговата професионална преценка и възможните законни основания да не се обжалва. Такива публични коментари могат да защитят авторитета на съда в конкретния момент, но същевременно да подкопават доверието в прокуратурата.

Комуникация и координация

В Чешката република не съществува единен официален орган, който да координира публичната комуникация на всички институции в системата на правосъдието. Съдилищата, прокуратурата и Министерството на правосъдието осъществяват комуникацията си самостоятелно. Въпреки това е налице неформално сътрудничество, особено по чувствителни въпроси, при които противоречиви послания биха могли да подкопават общественото доверие.

Пример за подобна координация е неформалната платформа, често обозначавана като „Съдебната шестлица“ (*Justice Six*), която обединява представители на висшите съдебни инстанции и прокуратурата, както и ръководители на професионални организации на съдии и прокурори. Макар тези срещи да не са публични, те допринасят за изграждането на споделено разбиране по ключови въпроси и за предотвратяване на ненужни публични конфликти.

Когато институциите в системата на правосъдието публично подкопават авторитета си взаимно, последиците не засягат само отделна структура или конкретно лице. Най-сериозната вреда се изразява в ерозия на общественото доверие в правосъдието като цяло.

Когато институциите в системата на правосъдието публично подкопават авторитета си взаимно, последиците не засягат само отделна структура или конкретно лице. Най-сериозната вреда се изразява в ерозия на общественото доверие в правосъдието като цяло.

Ролята на медиите в комуникацията относно съдебната система

Преглед

Медиите имат ключова роля по отношение на съдебната система, тъй като общественото възприятие за качеството на правораздаването в значителна степен се формира от начина, по който медиите отразяват нейното функциониране⁴⁸.

⁴⁸ <https://rm.coe.int/ccje-2009-op12english/1680a5781e>, стр. 11

Представителите на съдебната система често изразяват мнение, че журналистите не разполагат с достатъчна правна подготовка. От своя страна медиите нерядко публикуват заглавия от рода на „изненадани от съдебното решение“. Преодоляването на тази дистанция изисква целенасочени усилия за задълбочаване на взаимното разбиране между институциите на правосъдието и медиите.

Съдебните органи следва да предоставят на медиите точна, проверена и навременна информация на недискриминационна основа⁴⁹ относно дейността на съдилищата, функционирането на съдебната система, както и характера, обхвата и сложността на правораздавателната дейност, като гарантират, че обществеността може да получава информация за работата на съдебните институции чрез медиите. Съдебните органи трябва да отчитат ограниченията, затрудненията и кратките срокове, с които журналистите се сблъскват в ежедневната си работа, както и необходимостта от ясна, разбираема и своевременна информация, която да позволява точно отразяване на събитията.

Не следва да се предприемат действия, които биха възпрепятствали медиите да изразяват критични позиции по отношение на организацията или функционирането на съдебната система. Съдебната власт трябва да признава ролята на медиите като външен наблюдател, който може да посочва слабости и да допринася конструктивно за усъвършенстване на практиките на съдилищата и за повишаване на качеството на предоставяните на гражданите услуги⁵⁰.

Освен това принципът на публичност на съдебните производства предполага, че на гражданите и на представителите на медиите следва да бъде осигурен достъп до съдебните зали, в които се разглеждат делата⁵¹. Журналистите трябва да разполагат със свободата да отразяват и да коментират функционирането на съдебната система, като същевременно изцяло спазват основните принципи, включително презумпцията за невиновност на обвиняемия, правото на справедлив процес и правото на зачитане на личния и семейния живот на всички участници в производството. Такова отговорно отразяване има съществено значение, тъй като публичността може да допринесе за гарантиране на справедлив процес, като предпазва страните по делото и обвиняемите от непрозрачно правораздаване⁵².

В същото време медиите следва да се въздържат от предварително формиране на изводи относно изхода на съдебния процес, от създаване на „съдилища на общественото мнение“ или от сензационно представяне на производството по начин, който би могъл да окаже пряк или косвен натиск върху съда при постановяването на неговото решение или да подкопае чрез начина на отразяване общественото доверие в справедливостта на процеса.

Взаимоотношенията между съдебната система и медиите не следва да се възприемат нито като приятелски, нито като враждебни. По-скоро те трябва да имат характер

⁴⁹ [https://search.coe.int/cm/#{%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

⁵⁰ <https://rm.coe.int/1680747698>

⁵¹ <https://rm.coe.int/1680747698>

⁵² [https://search.coe.int/cm/#{%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})

на взаимно допълващо се сътрудничество, при което и двете страни допринасят за информирана общественост и за качествен обществен дебат. За да се постигне по-ефективно взаимодействие, съдебната система следва да определи условията, при които могат да се правят изявления пред медиите по висящи дела, както и да разработи насоки за работа с журналисти⁵³. От своя страна медиите трябва да изготвят собствени професионални стандарти за отразяване на текущи производства, за публикуване на имената или изображенията на лица, участващи в съдебни спорове, включително страни, пострадали, свидетели, прокурори, разследващи органи и съдии, както и за представяне на съдебни решения по дела, предизвикали значителен обществен интерес⁵⁴.

Реални перспективи от Северна Македония: Създаване на съдебно-медиен съвет (защото мълчанието не работи)

От съдия Ясмина Шишковска-Стойкович, съдия Георги Андонов и Андрей Божиновски

Формализиране на сътрудничеството между съдебната система и медиите

Съдебно-медииният съвет (СМС) е уникална структура към Асоциацията на съдиите на Република Северна Македония (NMJA), която институционализира сътрудничеството между съдии и журналисти и насърчава диалога по въпроси от общ интерес. Целта на СМС е да укрепи съдебната прозрачност, да гарантира публичен достъп до информация за съдебните производства и да подобри взаимодействието между медиите и съдилищата в Република Северна Македония. Това включва насърчаване на откритата комуникация, условията за аудио- и видеозапис и наблюдение на съдебни заседания, осигуряване на достъп до информация за съдилищата и делата, както и разработване на механизми за предотвратяване на разпространението на дезинформация.

През 2018 г. Асоциацията на съдиите на Република Северна Македония (NMJA) организира регионални семинари, посветени на достъпа до правосъдие и съдебната прозрачност. В тях участваха съдии, правни експерти и журналисти, които разработиха препоръки за подобряване на сътрудничеството между съдебната система и медиите. Участниците подчертаха необходимостта от по-структурирана комуникация с оглед на обстоятелството, че общественото възприемане за функционирането на съдебната система се формира в значителна степен чрез медииното отразяване.

Семинарите доведоха до изготвянето на документ, озаглавен „Анализ на състоянието на съдилищата в Република Северна Македония“, в който се подчертава значението на създаването на неформален механизъм за сътрудничество между съдебната система и медиите. Такава структура не противоречи на традициите на континенталното право и е в съответствие с позициите на Консултативния съвет на европейските съдии (CCJE). В резултат бе създаден Съветът за сътрудничество между съдебната система и медиите (JMC)

⁵³ Hanp. <https://vstv.pravosudje.ba/vstvfo/S/98/article/157124>

⁵⁴ <https://rm.coe.int/1680747698>

като платформа за диалог и съвместни решения. Той има за цел да преодолее слабостите в комуникацията на съдилищата, неяснотата на правилата за взаимодействие между медиите и съдебната система, както и предишната доминираща роля на прокурорите и защитниците при формирането на общественото мнение.

Как да се създаде Съдебно-медийният съвет (СМС)

Съдебно-медийният съвет (СМС) в Република Северна Македония се основава на модел, разработен в Съединените американски щати и адаптиран към европейския правен контекст. Неговата правна основа произтича от анализа на правната рамка и практиките за насърчаване и институционализиране на сътрудничеството между съдебната система и медиите. Ключовите елементи, които подкрепят създаването му, включват становищата на Консултативния съвет на европейските съдии (КЕСС) № 3⁵⁵, № 7⁵⁶, № 10⁵⁷ и № 12⁵⁸, в които се подчертава, че свободата на медиите е от съществено значение, но съдебните производства трябва да бъдат защитени от неправомерно външно влияние. Съдиите следва да запазват своята независимост, да избягват неподходящи форми на взаимодействие с медиите и да се въздържат от коментари по висящи дела.

Създаване на консултативен орган в рамките на Върховния съд или Асоциацията на съдиите. Становища № 3, № 7 и № 12 на Консултативния съвет на европейските съдии (ССЈЕ) насърчават създаването на независими консултативни органи с цел подобряване на сътрудничеството между съдебната система и медиите, ограничаване на сензационния подход в отразяването, предотвратяване на медийния натиск и повишаване на прозрачността. Становище № 3 допълнително предвижда съдиите да имат достъп до консултативен орган, създаден в рамките на върховната съдебна инстанция или на професионалната организация на съдиите, който да им предоставя поверителни насоки по етични въпроси, включително относно публични изяви, лично поведение и взаимодействие с трети лица. С оглед на съществуващата към онзи момент⁵⁹ институционална ситуация във Върховния съд на Република Северна Македония беше взето решение подобен орган да бъде създаден в рамките на Асоциацията на съдиите на Република Северна Македония (NMJA).

⁵⁵ Консултативен съвет на европейските съдии. (2002). Становище № 3 (2002) относно принципите и правилата, регулиращи професионалното поведение на съдиите, по-специално етиката, несъвместимото поведение и безпристрастността. Съвет на Европа.

⁵⁶ Консултативен съвет на европейските съдии. (2005). Становище № 7 (2005) относно правосъдието и обществото. Съвет на Европа.

⁵⁷ Консултативен съвет на европейските съдии. (2007). Становище № 10 (2007) относно съвета за съдебната система в служба на обществото. Съвет на Европа.

⁵⁸ Консултативен съвет на европейските съдии. (2009). Становище № 12 (2009) относно отношенията между съдиите и прокурорите в едно демократично общество (Декларацията от Бордо). Съвет на Европа.

⁵⁹ <https://freedomhouse.org/report/analytical-brief/2017/freeing-captured-state-macedonia-what-role-eu-accession>

Ясни правила на играта. Подобни консултативни органи следва да приемат съвместен етичен кодекс за съдебната система и медиите, който да установява ясни правила относно публичните изявления на съдиите и отговорното медийно отразяване, както и да насърчава създаването на независим форум за обсъждане на общите предизвикателства. Освен това се препоръчва провеждането на съвместни обучения за представители на двете професии с цел задълбочаване на взаимното разбиране. Становище № 12 на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС), както и Декларацията от Бордо, също насърчават създаването на независим орган с ясно определени правила, уреждащи отношенията между съдебната система и медиите.

Практиката прави съвършенството. Становище № 10 на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) предвижда, че съдебният съвет има задължение да насърчава общественото доверие и да подкрепя стратегии за открита комуникация, които същевременно защитават независимостта и почтеността на съдебната власт. Такива стратегии следва да включват програми за обучение на съдии и журналисти, обхващащи въпроси на професионалната етика, комуникацията и отношенията с медиите.

Спазвайте принципите. Становище № 12 на Консултативния съвет на европейските съдии (КСЕС) подчертава, че съдиите и журналистите следва да спазват основни принципи като презумпцията за невиновност, правото на справедлив процес и правото на зачитане на личния живот, като се въздържат от сензационно представяне, което може да накърни безпристрастността на правосъдието. Съветът за сътрудничество между съдебната система и медиите (СССМ) насърчава диалога и взаимодействието между съдебната система и медиите, като същевременно подпомага непрекъснатото обучение и развитието на професионални умения чрез специализираните си програми „Правна школа за журналисти“ и „Журналистическа школа за съдии“, както и чрез сътрудничеството си с Академията за съдии и прокурори.

По-широката му мисия е да укрепва взаимното разбирателство, да подобрява комуникацията и да повишава общественото доверие в съдилищата. Съветът изготвя препоръки и становища с незадължителен характер, насочени към подобряване на достъпа на медиите до съдилищата, както и предложения за законодателни промени в подкрепа на прозрачността, като последователно подчертава значението на публичната информация и принципа на публичност на наказателното производство.

От 2020 г. Съветът за сътрудничество между съдебната система и медиите (СССМ) е изготвил редица документи, насочени към укрепване на прозрачността и подобряване на взаимодействието между съдебната система и медиите. *Наръчникът за съдебна прозрачност за съдии и журналисти*⁶⁰ определя обхвата на публично достъпната информация, разяснява причините за ограниченията върху определени данни и въвежда стандарти за използването

⁶⁰ <https://sudskomediumski.mk/assets/pub/ENG%20Guidebook%20on%20Judicial%20Transparency%20-%20ENG.pdf>

на социалните мрежи от съдиите, както и за комуникационните политики на съдилищата. През 2024 г. Съветът публикува *Наръчник за журналисти – публичност в съдебните производства*⁶¹, в който подробно се разглеждат правата и задълженията на журналистите при достъпа до съдебни производства, както и правилата за поведение в съда и в съдебната зала в съответствие с Етичния кодекс на журналистите. През същата година бяха публикувани и *Препоръки за заснемане и фотографиране в съдебната зала*, които съдържат практически насоки за съдиите и журналистите относно достъпа на медиите, използването на електронни устройства за водене на бележки и подходящото поведение в съдебната зала.

Съветът продължава да разширява своята дейност, включително чрез инициативи за популяризиране на съдебната система в социалните мрежи като част от дългосрочна стратегия за повишаване на прозрачността.

⁶¹ <https://sudskomediumski.mk/assets/pub/Водич%20за%20новинари.pdf>

ЦЕЛЕВИ АУДИТОРИИ

Сегментирането на аудиторията, тоест разделянето на целевите групи, разбирането на техните характеристики и определянето на най-подходящите канали, инструменти и послания за всяка от тях, има ключово значение за ефективната комуникация.

Различните аудитории възприемат, тълкуват и реагират на информацията по различен начин. Макар това да важи за всеки отделен човек, обособяването на по-широки групи въз основа на общи характеристики позволява по-точно адаптиране на посланията и увеличава вероятността те да бъдат разбрани и приети от всяка група.

За целите на настоящото ръководство целевите аудитории са разделени на три категории:

Пряко засегнати аудитории: лица или групи, които имат непосредствено взаимодействие със съдебната система и пряко познават дейността на съдилищата в резултат на своята професионална или лична роля.

Непряко ангажирани аудитории: лица или групи, които не участват пряко в съдебни производства, но чиято дейност влияе върху съдебната система или е повлияна от нея. Техният опит може да бъде както личен, така и опосредстван, но не е непосредствен в същия смисъл като при първата категория.

По-широка обществена аудитория: членове на обществото, които нямат пряко взаимодействие със съдебната система и проявяват слаб или липсващ активен интерес към нейната дейност. Техният опит със съдебната система е изцяло опосредстван.

Пряко ангажирана аудитория

Аудиториите в тази категория са най-взискателни. Те имат високи очаквания и специфични комуникационни потребности, които изискват последователно, конструктивно, уважително и ясно взаимодействие, както и по-прецизен и индивидуализиран подход. Тяхното мнение за съдебната система се формира чрез пряк контакт с нейните представители и чрез собственото им участие в съдебни производства, което ги прави по-малко податливи на дезинформация, но и по-чувствителни към начина, по който институцията комуникира.

Адаптирането на комуникацията към техните потребности е от съществено значение, тъй като тази аудитория споделя своите преки преживявания с други лица. Личните разкази се възприемат като по-достовърни и се разпространяват по-бързо, тъй като хората имат по-голямо доверие в информация, която идва от пряко ангажирани участници. Например ако съдия заяви, че системата е неефективна, тази оценка ще има значително по-голяма тежест от същото твърдение, направено от представител на широката общественост в социалните мрежи. По същия начин преживяванията на страните по делата оформят по-общото възприятие за съдебната система. Ако подсъдим или друга страна счита, че не е бил третиран справедливо, с уважение или безпристрастно, това възприятие може да има дългосрочно отражение върху

общественото доверие. Тяхната обратна връзка надхвърля рамките на конкретния съдия или съд и влияе върху начина, по който техният социален кръг, а често и по-широка аудитория, възприемат и оценяват институцията.

В таблицата по-долу са обобщени основните аудитории в тази категория и техните ключови характеристики.

Аудитория	Характеристики
Съдии	Вътрешни заинтересовани страни с експертни познания и изразен интерес към принципа на правовата държава. Те активно търсят надеждна информация и предпочитат съдържание с високо качество, което е подробно, добре структурирано и достоверно. Характеризират се с ниска уязвимост към дезинформация, възприемат без затруднение сложната материя и проявяват висока чувствителност към съдебната комуникация. Това е и аудитория с висока степен на ангажираност. Тя следи отблизо съдебната практика, разчита основно на традиционните медии и все по-често използва и цифрови източници на информация.
Прокурори	Аудитория, която проявява характеристики, сходни с тези на съдиите. Тяхната дейност е тясно свързана със съдилищата и те споделят ангажимента за спазване на принципа на правовата държава, процесуалната справедливост и почтеността на съдебните производства. Същевременно прокурорите могат да заемат и критична позиция, като поставят под въпрос определени решения и посочват процесуални слабости или неефективност.
Адвокати	Подобно на съдиите, но в качеството си на външни заинтересовани страни, те са умерено отворени към съдебната комуникация. Те очакват задълбочена правна аргументация и яснота по отношение на процедурите, склонни са да анализират внимателно съдебната и институционалната комуникация и често изискват допълнителен контекст. Обикновено подкрепят ролята на съдебната система, тъй като тяхната дейност е пряко свързана със съдилищата, но същевременно могат да заемат и критична позиция.
Съдебни служители	Вътрешни заинтересовани страни с изразен интерес към принципа на правовата държава. Информирани граждани с ниска уязвимост към дезинформация, които предпочитат ясна, точна и кратко представена информация. Тази група е силно възприемчива към съдебната комуникация и използва както традиционни, така и цифрови медии.

⁶² Тези характеристики и комуникационни инструменти и канали се представят като общи насоки за стратегическа комуникация. Те може да не отразяват в пълна степен разнообразието на отделните лица в рамките на съответната група.

Аудитория	Характеристики
Съдилища в други страни, европейски или международни съдилища	Аудитория с експертни познания и висока степен на ангажираност към принципа на правовата държава. Те активно търсят надеждна и висококачествена информация. Тъй като работят в по-широк, системен контекст и не са обвързани с конкретна местна среда, могат да бъдат по-слабо повлияни от локални особености, като същевременно запазват чувствителност към тяхното значение.
Страни по съдебни дела	Заинтересовани страни, засегнати от съдебната система, с ограничено пряко участие в съдебни производства. Силно разнородна група по отношение на демографски характеристики, навици за потребление на медии, равнища на доверие и уязвимост към дезинформация. Обикновено предпочитат ясни и достъпни послания, тъй като прекомерната сложност може да се възприема като липса на прозрачност или като опит за укриване на информация. С оглед на личното им участие в определени производства, те могат да реагират емоционално на тона и формулировката на комуникацията.
Свидетели	Сходни на тези на страните по съдебните дела
Съдебни експерти	Външни заинтересовани страни, които проявяват интерес към принципа на правовата държава и имат определена роля в съдебния процес. Те активно търсят надеждна информация и са умерено отворени към съдебната комуникация. Предпочитат точна и висококачествена информация, която е подробна, добре структурирана, достоверна и поставена в необходимия контекст. Характеризират се с ниска уязвимост към дезинформация и се ориентират без затруднение в сложна информация. Използват както традиционни, така и цифрови медии.
Служители на правоприлагащите и корекционните органи	Външни заинтересовани страни с интерес към принципа на правовата държава и определена роля в съдебния процес. Те са добре информирани по въпроси, свързани с тяхната дейност и отговорности, и като цяло са по-слабо податливи на дезинформация, като предпочитат ясна, точна и кратка информация. Тази група обикновено е отворена към съдебната комуникация и използва както традиционни, така и цифрови медии.

Аудитория	Характеристики
Съдебни наблюдатели	Съдебните наблюдатели са външни и ангажирани заинтересовани страни, които взаимодействат със съдебната система като част от своята дейност. Те активно търсят надеждна информация за делата, които наблюдават, като предпочитат точна и висококачествена информация, която е подробна, добре структурирана, достоверна и поставена в контекст. Макар да се ориентират без затруднение в сложна информация, те също така ценят ясната, точна и кратка съдебна комуникация. Използват както традиционни, така и цифрови медии.
Съдебни репортери	Съдебните репортери са външни и ангажирани заинтересовани страни, които взаимодействат със съдебната система в рамките на своите професионални задължения. Те ценят ясната, точна и кратка съдебна комуникация, както и готови за публикуване материали, като добре изготвени прессъобщения, разбираеми правни резюмета, цитати с новинарска стойност и полезна контекстуална информация, съобразена с кратките срокове, при които работят. Оценяват ексклузивните новини и възможностите за интервюта, които им позволяват да осигурят по-задълбочено и информирано отразяване. Обикновено следят дела или теми с висок обществен интерес, които привличат значително медийно внимание. Въпреки че по правило са добре информирани, техните публикации могат да бъдат повлияни от редакционната политика, приоритетите на редакцията и начина на представяне на темата. Те ценят навременния достъп до съдии, говорители на съда или съдебни пресслужби.
Други (преводчи, медиатори, социални работници и др.)	Те са външни заинтересовани страни, които взаимодействат със съдебната система в рамките на своите професионални задължения. Това е разнородна група по отношение на демографски характеристики, професионален опит и навици за потребление на медии. Техните информационни потребности варират в зависимост от ролята им, но като цяло ценят ясната, практическа и достъпна съдебна комуникация, която подпомага изпълнението на техните задачи.

Непряко заинтересовани аудитории

Тези аудитории може да не взаимодействат ежедневно със съдебната система, но тяхната дейност, интереси или решения я засягат или са повлияни от нея. Те имат съществено значение, тъй като често разширяват и тълкуват съдебната комуникация, разпространяват информация в своите мрежи и формират

обществените нагласи към съдебната система. Много от представителите на тези групи по принцип са отворени към съдебната комуникация и възприемат добре информация, която е поставена в контекст и поднесена по ясен и достъпен начин.

Аудитория	Характеристики
Министерство на правосъдието	Външни заинтересовани страни със значително влияние върху съдебната система. Добре информирани и чувствителни към институционалните промени, те предпочитат подробна, точна и прозрачна съдебна комуникация. Подкрепят ценностите на правосъдието и могат да играят ролята на важни проводници на ключови послания. Същевременно могат да заемат и критична позиция по отношение на процеси или решения, особено в периоди на реформи или институционални промени. Това е ангажирана аудитория, която активно търси информация, разчита основно на традиционни канали и все по-често използва и цифрово съдържание.
Политици (правителствени органи, законодатели и др.).	Външни заинтересовани страни с различни равнища на познания, интерес и влияние върху съдебната система. Степента им на ангажираност по съдебни въпроси варира в зависимост от институционалните приоритети и политическия контекст, като може да се простира от подкрепа до засилен контрол. Като участници в системата на разделение на властите, техните позиции могат да влияят върху по-широката среда, в която функционира съдебната система. Вниманието им е насочено към множество конкурентни теми, поради което разполагат с ограничено време за задълбочен фокус върху съдебни въпроси. Те се нуждаят от ясна, кратка и контекстуализирана информация, представена на достъпен език и основана на ценностни аргументи. Информационната им среда е разнообразна. Макар да разчитат на утвърдени институционални източници, решенията им могат да бъдат повлияни и от обществените нагласи и развиващия се политически дебат. Използват както традиционни, така и цифрови медии и поставят все по-голям акцент върху видимостта и ангажираността в социалните мрежи.
Независими органи за надзор и отчетност (омбудсман, антикорупционна агенция, одитни институции и др.)	Независими и добре информирани заинтересовани страни, които следят отблизо институционалните процеси. Тази аудитория активно търси информация и цени подробната, точна и прозрачна съдебна комуникация. Като привърженици на принципите на правосъдието, те могат да действат като влиятелни проводници на ключови послания. С оглед на своя мандат те разглеждат съдебните практики и решения и от критична перспектива, като техните оценки имат значителна тежест.

Аудитория	Характеристики
	Работят в среда, ориентирана към доказателства, и разчитат на висококачествени данни, ясна аргументация и достъпни обяснения. Използват както традиционни, така и цифрови комуникационни канали и поддържат активно присъствие в публичния дебат.
Академични среди и мозъчни тръстове	Дълбоко ангажирана и високообразована аудитория. Те ценят информация, основана на доказателства и подкрепена с ясна методология. Могат да бъдат ценни партньори за повишаване на разбирането за дейността на съдебната система, тъй като техните анализи и експертни разработки влияят върху публичния дебат и информират процеса на вземане на решения. Същевременно подхождат критично към съдебните практики, мотивировката на актовете и институционалното функциониране. Оценяват прозрачността, достъпа до данни и информация, както и възможностите за професионален обмен с представители на съдебната система. Активни са както в традиционни академични среди, така и в цифровото пространство, като разглеждат съдебната система от аналитична, сравнителна и дългосрочна перспектива. Те са важни проводници на знания и експертни анализи.
Неправителствени организации и групи на гражданското общество	Разнообразна аудитория, варираща от големи международни неправителствени организации до местни организации на гражданското общество. Нивото им на експертност е различно, но значителна част от тях разполагат с висока степен на познания и следят отблизо развитието в съдебната система. Те играят съществена роля в наблюдението на функционирането на правосъдието и на въздействието на съдебните решения, като често действат като посредници между институциите и обществото. Като поддръжници на принципите на правосъдието и правовата държава, те нерядко подлагат на критичен анализ съдебните процеси и дейността на съдебната система, опирайки се на своя практически опит и работа на терен. Оценяват прозрачността, навременния достъп до информация и възможностите за диалог с участниците в съдебния процес. Техните застъпнически инициативи, доклади и кампании могат да оказват влияние върху общественния дебат и политическите дискусии, което ги превръща във важни проводници на послания. Често поддържат активно присъствие в социалните мрежи.
Студенти по право	Те са възприемчива аудитория, която се стреми да задълбочи разбирането си за функционирането на системата на правосъдието.

Аудитория	Характеристики
	Търсят възможности да свържат теоретичните знания с практиката и ценят достъпа до представители на съдебната система, които могат да им предоставят практически насоки и да им помогнат да осмислят сложни правни концепции. Като бъдещи юридически специалисти, те могат да се превърнат в носители на ценностите на правосъдието и принципа на правовата държава. Те са дигитално ориентирана аудитория, която рядко използва традиционни медии и разчита основно на социалните мрежи като източник на информация.
Образователни институции	Широка и влиятелна аудитория, която включва училища, университети, учебни центрове и доставчици на професионално образование. Нивото на експертност е различно, но всички те споделят силен интерес към развитието на правната грамотност. Оценяват ясната и достъпна информация, подходяща за образователни цели. Могат да бъдат важни партньори за повишаване на разбирането за съдебната система сред по-младите поколения и бъдещите професионалисти. Допринасят за формирането на дългосрочни обществени възприятия за съдебната система.
Общи медии	Влиятелна аудитория с различна степен на познаване на съдебната материя. Оценяват прозрачността, бързия достъп до точна информация и възможността за контакт с представители на съдебната система, както и комуникация, която избягва специализиран жаргон. Работят в динамична среда с конкуриращи се теми и интензивен новинарски поток, поради което привличането на вниманието им изисква актуална и точна информация, съдържание с висока обществена значимост, готови за публикуване материали и достъпен език. Техните публикации могат да допринесат за разпространяването на посланията на съдебната система сред широка и неспециализирана аудитория.
Донори, международни организации и дипломатически мисии	Стратегически важна аудитория, която подкрепя инициативи, насочени към укрепване на съдебната система. Те често подкрепят проекти с измерими резултати и ценят възможностите за партньорство и видимост. Предпочитат добре структурирана, основана на доказателства и насочена към въздействието информация, която показва как дейността на съдебната система допринася за по-доброто функциониране на правовата държава. Тяхното участие може да спомогне за разширяване на ролята и значението на съдебната система на международно равнище, както и за мобилизиране на ресурси, включително финансови.

Аудитория	Характеристики
Заинтересовани членове на обществеността	Широка и разнообразна аудитория с интерес да разбере по-добре как функционира правосъдието. Те ценят ясната, достъпна и лишена от специализиран жаргон информация, подкрепена с конкретни примери, разкази с човешко измерение и послания, основани на ценности. Когато са добре информирани, могат да се превърнат във важни проводници на посланията за значението на правосъдието в своите социални среди и общности.

Широката общественост

Силно разнородна група по отношение на демографски характеристики, навици за потребление на медии, равнища на доверие и уязвимост към дезинформация. Общата им характеристика е липсата на пряко взаимодействие със съдебната система, като контактът с нея е спорадичен и опосредстван. Те проявяват ниска степен на интерес и ангажираност към дейността на съдебната система. Повечето от тях избягват сложността и не възприемат добре тежката правна терминология, а част от тях изпитват и недоверие към институционалната комуникация.

За да достига ефективно до по-широката общественост, съдебната система следва да избира комуникационните канали и инструменти, като се съобразява с това къде се намира аудиторията, и да планира съответно разпространението на своите послания. Посланията трябва да бъдат прости, без да са опростени, и достатъчно ясни, за да подпомагат базисното разбиране за функционирането и ролята на съдебната система. Използването на разкази с човешко измерение, послания, основани на ценности, и информация, представена в подходящ контекст, допринася за постигането на тази цел.

В рамките на широката обществена аудитория съдебната система следва да положи особени усилия, за да достигне до двете групи, описани по-долу.

Аудитория	Характеристики
Млади хора	Като „дигитални по рождение“ и потребители, които основно използват социалните мрежи, тази аудитория консумира съдържание директно чрез своите информационни потоци, като степента на уязвимост към дезинформация варира – от умерено информирани, но заети граждани до силно изложени на алгоритмично влияние потребители, чиято онлайн среда може да засилва вече съществуващи убеждения. Мнозина разчитат и на приложения за обмен на съобщения, където информацията се разпространява чрез споделяне между потребители.

Аудитория	Характеристики
	До тях се достига най-ефективно чрез канали и формати, съобразени с техните навици за потребление на цифрово съдържание. Автентичността, яснотата и тонът, който съответства на тяхната гледна точка, са от съществено значение за привличането и ангажирането им.
Уязвими или маргинализирани групи	Те често имат ограничен достъп до институционална информация поради езикови, социално-икономически, културни, структурни или други бариери. Реагират най-добре на ясна, практическа, приобщаваща и съпричастна комуникация, която се основава на житейски опит и се предава чрез надеждни посредници, в рамка, основана на ценности.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Познавайте аудиторията си и насочвайте комуникацията там, където тя действително се намира. Необходимо е да се достига до всички аудитории, но при ограничени ресурси приоритет следва да се дава на пряко засегнатите групи и на тези, които имат потенциал да разпространяват посланията към непряко засегнатите аудитории. Макар нишовите аудитории често да са по-лесни за достигане чрез целенасочена комуникация, те са и по-трудни за повлияване по отношение на промяна на нагласите или поведението. Като цяло е по-лесно да се повиши информираността и видимостта на съдебната система, отколкото да се преобразува негативното възприятие в положително. Преодоляването на отрицателните нагласи е дългосрочен процес, който изисква последователна и добре планирана стратегическа комуникация.

КАНАЛИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА КОМУНИКАЦИЯ

Тази глава предоставя преглед на комуникационните канали и инструменти, достъпни за съдебната власт, които могат да се използват за достигане до различни аудитории. За целите на настоящото ръководство „канал“ означава средата, в която протича комуникацията. С други думи, мястото, където се осъществява комуникацията. Това е носителът, чрез който се предава едно послание. „Комуникационен инструмент“ означава конкретният продукт или формат, използван в рамките на даден канал за предаване на послание. Тоест какво се използва за комуникация. Списъкът на каналите и инструментите по-долу не е изчерпателен.

Каналите могат да бъдат разделени на три категории:

Собствени. Канали, които съдебната власт напълно и пряко контролира. Достъпът до тях се осигурява чрез притежание.

Външно отразяване. Канали, в които съдебната власт присъства, защото трети страни избират да я представят или да се позовават на нея. Достъпът до тях се осигурява чрез интерес, доверие или авторитет.

Платени. Канали, до които съдебната власт получава достъп чрез закупуване на видимост, позициониране или разпространение. Достъпът до тях се осигурява чрез заплащане.

Собствени канали и инструменти

Лична комуникация, свързана с дела: Комуникацията преди, по време и след съдебни заседания или постановяване на решения е от съществено значение. Възприятията на пряко засегнатите аудитории се формират както чрез личния им контакт с представители на съдебната власт, така и чрез собственото им участие в съдебни производства. Това ги прави по-малко податливи на дезинформация, както и по-чувствителни към начина, по който институцията комуникира.

Официална кореспонденция: Всяка официална кореспонденция, включително писма, имейли или други писмени съобщения, свързани с дела или съдебни въпроси, както и със събития или срещи, трябва да бъде ясна, точна и без правописни или граматически грешки. Тя следва да отразява професионализма на институцията, а тонът ѝ следва да е подходящ тон спрямо получателя.

Срещи: Срещите и конференциите са ефективен канал за предаване на по-съществена информация за съдебната система, тъй като позволяват на участниците да общуват директно с нейните представители. В зависимост от естеството и целта на срещата, придружаващите материали, като презентации, информационни бележки, политически резюмета, годишни доклади или други документи, трябва да бъдат съобразени с подходящо ниво на сложност, за да се гарантира, че посланието се разбира ясно и точно.

Информационни бюра (на място, по телефон и по електронна поща):

Информационните бюра на съда трябва да бъдат лесно достъпни и да предоставят навременна, точна и последователна информация на всички потребители. Те следва също така да поддържат набор от актуални материали за разпространение сред обществеността, достъпни на няколко езика, когато това е уместно в националния контекст. Тези материали могат да включват брошури за обществеността, плакати, практически ръководства, информационни листове, документи с въпроси и отговори и други лесни за използване ресурси.

Уебсайт: Уебсайтът трябва да има ясен и лесен за навигация дизайн, при който информацията е достъпна и лесна за намиране. Той може да включва информация за съда и неговото ръководство, новини за съдебни и институционални дейности, информация за предстоящи заседания и постановяване на решения⁶³, връзки към бази данни с решения и правни резюмета, както и, когато е приложимо, платформи за споделяне на знания с анализи на съдебната практика и тематични информационни материали. Той трябва да предоставя достъп до официални документи, доклади, публикации и статистически данни, информация за възможности за работа и стажантски програми, връзки към профилите на съда в социалните медии, галерия с фотографии и видеоклипове и специален кът за пресата, съдържащ прессъобщения, информационни материали, речници с правна терминология, въпроси и отговори, често задавани въпроси, кадри и фотографии, които медиите могат да използват с посочване на източника, както и свързани материали. Уебсайтът трябва да предлага видим и лесен за използване начин за обществото да се свърже със съда и да получи практическа информация за това как да го посети. Накрая, съдилищата следва да обмислят и как да достигнат до учениците⁶⁴ и да ги запознаят с ценността на правосъдието от ранна възраст, като създадат подходящи за деца раздели на своите уебсайтове с материали, съобразени с тяхната възраст⁶⁵.

⁶³ <https://liteko.teismai.lt/tvarkarasciai/paieska.aspx>

⁶⁴ <https://mediation.ua/urok-miru-ta-spravedlivosti>

⁶⁵ Подобни на ресурсите, създадени от [Съвета на Европа](#) или [Агенцията на Европейския съюз за основните права](#), [Материали, подходящи за деца – Права на децата](#), [Видеоклипове за децата и правосъдието](#) | [Агенция на Европейския съюз за основните права](#)

Бази данни със съдебна практика и платформи за споделяне на знания: Макар че не всички съдилища поддържат бази данни със съдебна практика, те стават все по-разпространени, особено сред висшите съдилища. Тези платформи могат да включват съдебни решения, правни резюмета, както и лесни за намиране, търсене и достъп обобщения на съдебната практика, както и тематични информационни материали⁶⁶.

Интранет: Интранет е важен инструмент за вътрешна комуникация (вж. глава „Вътрешна комуникация“). Той следва да включва новини за дейността на съда, практическа и логистична информация, вътрешни политики и насоки, организационни структури, административна и кадрова информация, указател с контакти, възможности за обучение, дискуссионни форуми и дори профили на избрани служители.

Социални медии: Тъй като повечето хора никога няма да влязат в пряк контакт със съда, каналите в социалните медии служат като основна точка на контакт за излизане извън рамките на правната общност и за достигане до по-широка аудитория. Тези канали предлагат безпрецедентен обхват, бързина и възможност за двупосочна комуникация с обществеността. Техният потенциал следва да бъде използван за повишаване на осведомеността относно функционирането на съдилищата, тяхната правораздавателна и институционална дейност и значението на правосъдието. Те са ценен инструмент за популяризиране на въпроси като достъпа до правосъдие, осъществяването на правосъдието, по-специално съдебната ефективност и срочността при разглеждането на делата, отчетността, прозрачността и общественото доверие в съдилищата и съдебната власт, както и за повишаване на разбирането и уважението към тях⁶⁷.

Няма един универсално подходящ канал в социалните медии, макар че със сигурност съществуват и неподходящи. Съдилищата следва да дават приоритет на платформите, които са най-широко използвани в съответните държави, тъй като именно те позволяват по-ефективно достигане до целевите аудитории. В същото време съдилищата следва да се въздържат от присъствие в платформи, ако не са готови да се съобразят с техния формат, тон и утвърдени практики за съдържание, които обуславят тяхната популярност.

В зависимост от платформата съдилищата могат да публикуват образователни видеоклипове, видеообяснения на важни решения, излъчвания на живо на съдебни заседания или произнасяне на решения, когато това е допустимо по закон, пресконференции, прессъобщения, снимки, поредици от изображения, инфографики, визуални карета с откъси от съдебни актове, интервюта или изказвания, публикации за популяризиране на интервюта, визуални въпроси и отговори за разясняване на решение или тема, блог публикации, коментарни статии или материали, изготвени от съдии по конкретни теми и представени през призмата на ценностите на институцията, визуално съдържание, подходящо за социални

⁶⁶ Напр. [Légifrance](#), [Rechtspraak.nl](#), [Rechtsprechung im Internet](#), [HUDOC](#) и [ECHR-KS](#), [InfoCuria](#).

⁶⁷ Незадължителни насоки за използването на социалните медии от съдии (2019 г.), UNODC https://www.unodc.org/ji/en/resdb/data/2019/non-binding_guidelines_on_the_use_of_social_media_by_judges.html

медии, за популяризиране на дейността на съда или отбелязване на международни дни, съдържание, което показва въздействието на съдебните решения, публикации за популяризиране на събития, организирани от съда, конференции и изложби, публикации за събития, в които участват служители на съда в подкрепа на определена кауза, инициативи и кампании в социалните медии, обяви за свободни позиции, профили на служители и видеоклипове от типа „Защо отново бих избрал да бъда съдия или прокурор“, както и съдържание зад кулисите, например „един ден от живота на...“. Съдилищата следва също така да използват социалните медии за бърза реакция при кризи и за опровергаване на дезинформация.

При ангажиране в социалните медии е важно да се има предвид следното:

1. Стратегия на платформата

- Разберете начина, по който функционира алгоритъмът на всяка платформа, и съобразете съдържанието с предпочитаните от нея формати.
- Публикувайте в подходящи моменти, за да увеличите максимално видимостта и ангажираността.
- Поддържайте последователен ритъм на публикуване и избягвайте продължителни периоди на неактивност, които могат да създадат впечатление за изоставен профил.
- Поддържайте само акаунти, които можете да управлявате активно. Ако редовните актуализации не са възможни, закрийте или деактивирайте съответния акаунт.

2. Съдържание и етика

- Уверете се, че публикациите в социалните медии се придържат към последователни редакционни принципи.
- Осигурете достъпност, включително чрез използване на алтернативен текст (ALT), четливи шрифтове и достатъчен цвятен контраст.
- Сътрудничете вътрешно, за да се гарантира постоянен поток от идеи и актуализации за висококачествено съдържание.
- Определете вътрешни процедури за одобрение.
- Работете с комуникационни партньори, които могат да разширят обхвата на съдържанието.
- Обучавайте персонала относно рисковете, свързани със социалните медии, както и относно значението на отговорното им поведение в публичното пространство.
- Гарантирайте защитата на личните данни и поверителността във всяко съдържание.
- Уверете се, че всички лица, които се появяват на снимки, видеоклипове или други материали, са дали своето съгласие.
- Уверете се, че разполагате с права върху всички снимки и видеоклипове. Използвайте само изображения, за които притежавате авторски права или сте получили съответното разрешение.
- Уверете се, че съдържанието не включва чувствителна информация.
- Не променяйте снимките по начин, който може да заблуди обществеността или да изкриви значението или контекста.

- Избягвайте изтриването на публикации, освен ако не съдържат правописни грешки, фактически неточности или проблеми, свързани с поверителността. Публикувайте отново с пояснение като „актуализирана публикация“.

3. Наблюдение и ефективност

- Проследявайте кои публикации се представят добре и възпроизвеждат елементите, допринесли за техния успех.
- Анализирайте публикациите със слаби резултати, за да установите причините за това.
- Наблюдавайте обхвата, ангажираността, нарастването на броя на последователите и настроенията в коментарите.

4. Управление на общността

- Взаимодействайте с общността и отговаряйте на коментари, когато това е уместно, особено при възникване на въпроси или погрешни схващания.
- Управлявайте отговорно личните съобщения. Ако не можете да ги следите и да отговаряте активно, деактивирайте тази функция.

5. Сигурност и защита на акаунта

- Използвайте двуфакторна автентификация за всички акаунти.
- Прилагайте строги изисквания за пароли и ги актуализирайте редовно.
- Ограничете административния достъп само до основния персонал и го отнемайте при промяна на ролите.
- Докладвайте опити за подражание или фалшиви профили, за да защитите достоверността на съда.

6. Архивиране и модерация на съдържанието

- Установете процедури за архивиране на съдържанието в социалните медии.
- Изгответе и публикувайте ясни условия за ползване на каналите в социалните медии⁶⁸.
- Документирайте решенията за премахване или модериране на съдържание.

Програми и събития за популяризиране: Програмите за популяризиране често са част от дейността на много международни⁶⁹ и регионални съдилища, но все още се използват в недостатъчна степен от националните съдебни органи. Когато се прилагат стратегически, тези програми създават преки връзки между съдилищата и широката общественост, интегрират правосъдието в обществото и отварят съдебната система, като я правят по-видима⁷⁰. Те предоставят уникален канал за ангажиране на по-широка аудитория и за по-добро разбиране на начина, по който функционира съдебната система. Програмите за популяризиране правят съдебните процеси по-достъпни за разбиране, насърчават правната грамотност и

⁶⁸ Отличен пример: <https://www.osce.org/socialmedia-tou>

⁶⁹ Например: <https://www.icc-cpi.int/about/outreach>

⁷⁰ <https://rm.coe.int/1680747698>

общественото образование, допринасят за институционалната прозрачност и отчетност и намаляват риска от недоразумения и дезинформация.

Инициативите за популяризиране правят правосъдието по-достъпно. Като намаляват усещането за дистанция или отчуждение, което хората могат да изпитват спрямо съдебната система, те помагат да се изясни влиянието на институцията върху ежедневието. Тези дейности, които могат да бъдат както присъствени, така и виртуални, осигуряват пряк контакт със съдии, съдебни секретари и съдебни служители, което от своя страна повишава прозрачността и изгражда доверие. С течение на времето извънсъдебните дейности допринасят за по-добре информирана общественост, която е по-устойчива на дезинформация, по-ангажирана в обществения живот и по-склонна да подкрепя и защитава върховенството на закона.

За да имат реален ефект, материалите, използвани по време на просветните събития, като презентации, казуси, информационни брошури, мултимедийно съдържание или инфографики, трябва да бъдат ясни, достъпни и с образователна насоченост.

Вярно е, че инициативите за популяризиране могат да изискват време, за да дадат видими резултати по отношение на осведомеността, ангажираността и доверието. Въпреки това инвестициите в популяризиране днес поставят основите за по-добре информирана и подкрепяща общественост утре. Следващото поколение съдии ще се възползва от тези усилия, а дори и настоящата съдебна система може постепенно да бере плодовете на тези усилия.

Макар че някои от предложените по-долу дейности изискват значителни организационни усилия, както и човешки и финансови ресурси, практическата перспектива на съдия Рамона Грациела Милу, представена в края на тази глава, показва, че положителната промяна е възможна благодарение на отдадеността на ангажирана група съдебни служители.

По-долу е представен списък с предложени дейности за работа с обществеността, които освен че ангажират пряко участниците, могат да доведат и до медийно отразяване:

- Дни на отворените врати⁷¹
- Учебни посещения за студенти, юристи, групи на гражданското общество и съдилища от други държави⁷²
- Посещения с придружител в съда⁷³
- Дистанционни или виртуални посещения⁷⁴ за широката общественост⁷⁵
- Посещения на съда с виртуална и разширена реалност

⁷¹ <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/programme-open-day-2025-bil>

⁷² <https://www.icc-cpi.int/visit>

⁷³ https://curia.europa.eu/site/jcms/d2_5182/en/

⁷⁴ <https://supremecourt.uk/tours/virtual-360-tour>

⁷⁵ <https://webtv.un.org/en/asset/k17/k17j7p3jwz>

- Нощи на правото⁷⁶
- Състезания по симулирани съдебни процеси⁷⁷
- Дни на студентски дебати⁷⁸
- Правни клиники и майсторски класове
- Работилници, семинари и конференции⁷⁹, информационни сесии и обучения
- Гостуващи лекции в училища, университети, центрове за обучение или кариерни центрове
- Публични лекции от съдии или служители на съда
- Изложби⁸⁰
- Конкурси за есета, рисунки, фотографии или други⁸¹
- Инициативи като „Бъди съдия за един ден“ или „Попитай съдия“⁸²
- Дейности, отбелязващи международни дни, като засаждане на дървета на Световния ден на околната среда, за обсъждане на теми, свързани с екологичната справедливост
- Прожекции на филми⁸³, последвани от дискусии на теми, свързани с върховенството на правото
- Участие в местни събития, фестивали, младежки академии или летни училища
- Информационни бюра или инсталации на централни обществени места⁸⁴
- Информационни бюра в централни части на градовете
- Мрежи от млади професионалисти⁸⁵, които се застъпват за важноста на правосъдието
- Участие в дейности за ангажиране на общността, като кампании за даряване на кръв, благотворителни походи или маратони, инициативи за събиране на храна, дрехи или книги, дни за почистване, благотворителни събития и публични четения на книги.
- Участие в културни и музикални събития, включително рок концерти⁸⁶.

В допълнение към посочените по-горе канали и инструменти, някои съдилища също комуникират с обществеността и медиите чрез приложения за съобщения или бюлетини.

⁷⁶ <https://www.justice.gouv.fr/actualites/actualite/nuit-du-droit-2025-reservez-votre-soiree-du-2-octobre>

⁷⁷ <https://www.echr.coe.int/moot-court-competition>

⁷⁸ <https://supremecourt.uk/education/debate-days>

⁷⁹ <https://www.conseil-etat.fr/publications-colloques/colloques-et-conferences> and Tribunalul Braşov, în parteneriat cu... - Tribunalul Braşov | Facebook

⁸⁰ <https://www.at.gov.lv/media/jl220sbyA5O7u74hH9pUdU6BWagK4TmY.pdf>

⁸¹ <https://www.supremecourt.uk/news/15th-anniversary-art-and-essay-competition-winners-announced>

⁸² <https://supremecourt.uk/education/ask-a-justice>

⁸³ <https://www.echr.coe.int/w/costa-gavras-s-film-screened-to-mark-the-convention-s-anniversary>

⁸⁴ <https://www.facebook.com/EULEX.KOSOVO/videos/human-rights/204020651932957/>

⁸⁵ Similar to this: <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/about/>

⁸⁶ <https://iustitia.pl/kalendarz/polandrock-festival/>

Малък брой съдилища също така правят подкасти, като например Касационният съд на Франция и Интерамериканският съд по правата на човека, или имат собствени уеб телевизионни канали, като например Съдът на Европейския съюз. Такива проекти изискват значителни ресурси по отношение на време, персонал и финансиране, но могат да подобрят общественото разбиране за съдебната работа и да помогнат за достигане до по-широка аудитория.

Канали за външно отразяване и инструменти

Медийно отразяване: Инструментите, описани в предходната подглава, могат да се използват за медийно отразяване, например чрез прессъобщения или различни материали за обществена информация, изготвени от съда, включително мултимедийно съдържание. За да се увеличи максимално видимостта и да се гарантира, че позицията на съда е представена точно, неговите представители следва също да организират пресконференции, да провеждат редовни брифинги с журналисти, да предоставят брифинги с ембарго преди важни събития и да организират разяснителни брифинги по решения, които могат да бъдат погрешно тълкувани, или по теми, по които се разпространява дезинформация. Допълнителни инструменти включват коментари с по-задълбочен контекст и анализ, интервюта за повишаване на осведомеността за дейността на съда и изявления в медиите по конкретни въпроси. В някои държави специализирани медии или предавания, посветени на върховенството на закона, следят отблизо работата на съдебната система. Съдилищата следва да се възползват от тази експертност и от вече изградената аудитория, която тези формати привличат. Приложенията в края на настоящото ръководство предоставят практически насоки за организиране на публични събития и подготовка за интервюта.

Подкастите или видеокастите, създадени от външни организации или медии, също могат да осигурят необходимата видимост на съдебната система. Когато представители на съда участват в такива формати, техните изявления могат да бъдат цитирани или разпространявани допълнително в други платформи или медии, като по този начин се разширява аудиторията, до която достигат посланията на съда.

Споменавания и коментари: Когато журналисти, лидери на общественото мнение, представители на академичната общност, институции или представители на обществеността правят изявления или публикуват споменавания и коментари в социалните медии относно съдебната система, това представлява форма на непряка публичност. Подобно внимание обаче не винаги е положително. Част от реакциите могат да бъдат отрицателни или неточни. В такива случаи съдът следва да прилага ясна и последователна политика за модериране, съчетана с навременна комуникация с аудиторията, за да се ограничи разпространението на подвеждащи наративи.

Изяви: Конференции, университети и изследователски институции, участие в събития, организирани от неправителствени организации, общностни центрове, приюти или културни и спортни организации, както и изяви пред парламентарни комисии, правителствени работни групи или срещи за координация на донори

представяват ценни възможности за съдебната система да представи своята дейност и да се ангажира пряко с ключови заинтересовани страни. Много от тези дейности привличат и медийно внимание, а цитати от речи или изяви могат да бъдат отразени допълнително, като по този начин се увеличава видимостта на съда.

Правни списания и книги: Статиите, написани от представители на академичната общност и изследователи, могат да осигурят допълнителна видимост на съдебната система. Тези публикации достигат до специализирана аудитория и могат да бъдат цитирани или обсъждани в по-широки обществени дебати, като по този начин разширяват въздействието на дейността на съда отвъд непосредствената читателска аудитория.

Платени канали и инструменти

Съдебната система рядко използва платени канали за комуникация за популяризиране на своята дейност и този подход е оправдан. Такива канали следва да се използват само в ясно определени и изключителни случаи, например за кампании за повишаване на обществената осведоменост като достъп до правосъдие, правна помощ или права на жертвите, за информиране на обществеността за важни събития като дни на отворените врати, изложения или значими годишнини или, в някои системи, за целенасочено популяризиране на официалните профили на съда в социалните медии с цел осигуряване на достатъчен обхват. Платената комуникация следва да избягва всякакво възприятие за самореклама и не бива да се използва за подчертаване на рутинни ежедневни дейности. Тази подглава е включена в наръчника с оглед на неговата пълнота.

Медийно време се отнася до закупуването на ефирно време по телевизията или радиото, или на рекламно пространство във вестници, списания, други печатни медии или онлайн платформи. Тази форма на комуникация е изключително скъпоструваща. В някои страни обаче обществените медии са задължени по закон да излъчват безплатно кампании за информиране на обществеността.

Външната реклама чрез билбордове, плакати или дисплеи в автобуси⁸⁷ е скъпоструваща, но може да бъде много ефективна за достигане до аудитории в определени географски райони. Съдебната система почти никога не може да си позволи такава реклама сама, но това може да бъде възможно в партньорство с Министерството на правосъдието или с международни организации, и винаги с отбелязаното по-горе предупреждение относно много ограничения и ясно определен обхват на употреба.

Спонсорираното съдържание в социалните медии се отнася до популяризирането на конкретни публикации, така че те да станат видими за по-широка аудитория. В ограничени случаи съдилищата могат също да се ангажират със спонсорирано съдържание, за да разширят базата си от последователи в конкретни региони или демографски групи. Това обикновено е достъпна форма на платена реклама, но трябва да се използва умерено и изключително внимателно.

⁸⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=EOeOrskQZPc>

Проекти: При наличие на средства съдилищата могат да реализират проекти, насочени към повишаване на осведомеността за съдебната система. Например инициативите за наблюдение на съдебни процеси⁸⁸, реализирани в сътрудничество с НПО, могат да допринесат за изграждането на доверие в съдебната система, а видеоматериалите по теми, свързани с върховенството на закона⁸⁹, реализирани чрез партньорства с медиите, могат да повишат осведомеността на обществеността относно работата на съдебните институции.

Преглед на основните комуникационни канали

СОБСТВЕНИ КАНАЛИ	КАНАЛИ С ОРГАНИЧНО ОТРАЗЯВАНЕ	ПЛАТЕНИ КАНАЛИ
• Комуникация „лице в лице“ • Официална кореспонденция • Срещи • Информационни пунктове • Страници в интернет • Бази данни със съдебна практика • Платформи за споделяне на информация • Интранет • Социални медии • Програми и събития за достигане до общността	• Репортажи в медиите • Подкасти • Видеокасти • Споменавания и коментари в социалните медии • Лекции пред аудитория • Статии и публикации в правна периодика и книги	• Купуване на медии • Реклама на открито • Спонсорирано съдържание в социалните медии • Проекти

Канали и инструменти за комуникация според аудиторията

В таблицата по-долу всяка аудитория е съпоставена с комуникационните канали и инструменти, чрез които може да бъде достигната най-ефективно. Макар списъкът да не е изчерпателен, той предоставя полезни насоки за разработване на комуникационна стратегия.

⁸⁸ <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,1235>

⁸⁹ <https://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,11,2771>

Аудитория	Канали и инструменти
Съдии	Лична комуникация, срещи, приложения за съобщения, интранет, уебсайт, бази данни със съдебна практика, професионални мрежи за обмен, мрежи и инициативи за съдебен диалог, конференции с участието на експерти и представители на академичната общност, утвърдени традиционни медии, подкасти, посветени на правни въпроси, правни списания, социални медии, предимно LinkedIn, учебни посещения и обучения.
Прокурори	Лична комуникация, срещи, приложения за съобщения, интранет, уебсайт, бази данни със съдебна практика, мрежи за професионален обмен, мрежи и инициативи за съдебен диалог, експертни и академични конференции, утвърдени традиционни медии, подкасти, посветени на правни въпроси, правни списания, социални медии, предимно LinkedIn, учебни посещения и обучения.
Адвокати	Подобно на съдиите, те могат да бъдат достигнати чрез лична комуникация, свързана с делата, чрез традиционните медии, социалните медии, информационните бюра на съда, на място, по телефон или по електронна поща, чрез юридическите факултети, официалната кореспонденция, мултимедийно съдържание, инфографики, информационни брошури, плакати и дори мобилни приложения ⁹⁰ .
Съдебни служители	Лична комуникация, срещи и общи събрания, сесии с въпроси и отговори, приложения за съобщения, интранет, уебсайт, бази данни със съдебна практика, вътрешни събития за персонала, конференции, традиционни медии, социални медии, обучения, бюлетини и имейли.
Съдилища в други държави, европейски или международни съдилища	Лична комуникация, срещи, уебсайт, бази данни със съдебна практика, традиционни медии, социални медии, обучения, електронна поща, официална кореспонденция, информационни брошури и мултимедийно съдържание.
Страни по дела	Лична комуникация, свързана с делата, уебсайт, традиционни медии, социални медии, информационни бюра на съда, на място, по телефон или по електронна поща, мрежи от посредници като служби за правна помощ и омбудсман, официална кореспонденция, информационни брошури, мултимедийно съдържание, инфографики и плакати.
Свидетели	Като при страните по делот.
Съдебни експерти	Лична комуникация, свързана с конкретни случаи, уебсайт, традиционни медии, социални медии, информационни бюра на съда, на място, по телефон или по електронна поща, официална кореспонденция, мултимедийно съдържание, инфографики, информационни брошури и тематични информационни листове.

⁹⁰ <https://play.google.com/store/apps/details?id=sg.gov.judiciary.app&hl=en-US>

Аудитория	Канали и инструменти
Служители на правоприлагащите и корекционните органи	Лична комуникация, свързана с конкретни случаи, уебсайт, традиционни медии, социални медии, информационни бюра на съда, на място, по телефон или по електронна поща, работни срещи и семинари, обучителни академии, официална кореспонденция и информационни бележки.
Съдебни наблюдатели	Лична комуникация, уебсайт, бази данни със съдебна практика, традиционни медии, социални медии, подкасти, посветени на правни въпроси, правни списания, информационни сесии, срещи със заинтересовани страни, тематични информационни листове, документи с въпроси и отговори, правни резюмета, бюлетини, инфографики, видеообяснения и разяснителни брифинги.
Съдебни репортери	Лична комуникация, свързана с делата, брифинги с ембарго, разяснителни брифинги, пресконференции, уебсайт, приложения за съобщения, традиционни медии, социални медии, пряко излъчване на заседания или произнасяне на решения, записани изявления, интервюта, учебни посещения, обучения, журналистически обучения, прессъобщения, коментари, правни резюмета, информационни листове, документи с въпроси и отговори, бази данни със съдебна практика, публикации, видеообяснения и медийни комплекти.
Други (преводчи, медиатори, социални работници и др.)	Лична комуникация, свързана с конкретни случаи, уебсайт, бази данни със съдебна практика, традиционни медии, социални медии, професионални организации, тематични информационни листове, документи с въпроси и отговори и правни резюмета.
Министерство на правосъдието	Лична комуникация, срещи, конференции и събития, традиционни медии, социални медии, уебсайт, официална кореспонденция, тематични брифинги, електронни писма, годишни доклади, документи за политиката, прессъобщения.
Политици (правителствени органи, законодатели и др.)	Лична комуникация, парламентарни комисии или правителствени работни групи, мрежи, срещи, тематични брифинги, конференции и събития, традиционни медии, социални медии, уебсайт, официална кореспонденция, електронна поща, годишни доклади, документи за политиката, прессъобщения.
Независими органи за надзор и отчетност (омбудсман, антикорупционна агенция, одитни институции и др.)	Лична комуникация, срещи, тематични брифинги, традиционни медии, социални медии, уебсайт, конференции и събития, официална кореспонденция, електронна поща, годишни доклади, документи за политиката.

Аудитория	Канали и инструменти
Академични среди и мозъчни тръстове	Академични конференции, университети и изследователски институти, академични списания, социални медии, традиционни медии, специализирани подкасти, лекции, професионални асоциации, платформи и мрежи за консултации, доклади, политически брифинги, информационни листове, визуализации на данни, сравнителни анализи
Неправителствени организации и групи на гражданското общество	Мрежи и коалиции на НПО, социални медии, традиционни медии, срещи, конференции, обучения, доклади, политически брифинги, информационни листове, публикации, визуализации на данни, видео обяснения.
Студенти по право	Университети, студентски асоциации, симулационни съдебни процеси и академични състезания, правни клиники и майсторски класове, кариерни центрове, гостуващи лектори, учебни посещения, семинари, стажове, социални медии, студентски бюлетини и медии, управлявани от студенти, онлайн платформи за обучение, информационни табла в общежитията, видеообяснения, брошури, информационни листове, речници, инфографики, практически ръководства, плакати, казуси, сесии с въпроси и отговори, подкасти и профили на служители.
Образователни институции	Студентски асоциации, академични състезания, кариерни центрове, гостуващи лектори, учебни посещения, семинари, стажове, социални медии, студентски бюлетини и медии, управлявани от студенти, онлайн платформи за обучение, информационни табла в общежитията, видеоклипове с обяснения, брошури, информационни листове, инфографики, плакати, илюстрирани истории, интерактивни викторини, казуси, сесии с въпроси и отговори, подкасти, профили на служители.
Общи медии	Лична комуникация, разяснителни брифинги, пресконференции, уебсайт, приложения за съобщения, традиционни медии, социални медии, пряко излъчване на заседания или произнасяне на решения, записани изявления, интервюта, учебни посещения, обучения, журналистически обучения, прессъобщения, коментари, правни резюмета, информационни листове, документи с въпроси и отговори, публикации, видеообяснения и медийни комплекти.
Донори, международни организации и дипломатически мисии	Лична комуникация, координация на донорите или срещи със заинтересовани страни, конференции и международни събития, информационни сесии, уебсайт, традиционни медии, социални медии, официална комуникация, електронна поща, политически резюмета, проектни предложения, годишни доклади, тематични информационни листове, видеоклипове.

Аудитория	Characteristics
Заинтересовани членове на обществеността	Уебсайт, социални медии, традиционни медии, лична комуникация, информационни бюра (на място, по телефон, по електронна поща), публични лекции, конференции, тематични информационни листове, документи с въпроси и отговори, инфографики, видеоклипове с обяснения, подкасти, информационни брошури, визуални материали, подходящи за социалните медии.
Младежи	Социални медии, приложения за съобщения, влиятелни личности, платформи за стрийминг, просветни събития, културни и спортни пространства, кратки видеоклипове, разказвателни формати, интерактивни формати като въпроси и отговори и анкети, визуално ангажиращо съдържание като инфографики и поредици от изображения, подкасти и съобщения, оптимизирани за мобилни устройства.
Уязвими или маргинализирани групи	Неправителствени организации и организации на гражданското общество, социални работници, общностни центрове, местни събития, религиозни организации, доставчици на здравни услуги, центрове за обучение на възрастни, приюти, радио, информационни кампании, информационни брошури, практически ръководства, визуални разяснения и кратки видеоклипове.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Съществува широка гама от комуникационни канали и инструменти, които съдилищата могат да използват, за да повишат своята видимост, като много от тях остават недостатъчно използвани поради ограничения във времето и ограничени човешки или финансови ресурси. Някои от елементите, разгледани в тази глава, по-специално дейностите за работа с обществеността и ангажираността в социалните медии, са сравнително лесни за прилагане и могат да дадат значителни резултати за повишаване на правната грамотност и общественото разбиране за ролята и дейността на съда. Важно е да се отчита, че каналът до голяма степен определя начина на комуникация. Не всяко послание е подходящо за всеки канал. Съдилищата следва също да използват балансирана комбинация от собствени канали и канали за външно отразяване. Като цяло притежаваните канали се използват основно за информиране на обществеността и за предварително опровергаване на невярна информация, докато каналите чрез външно отразяване обикновено се ползват с по-високо обществено доверие, тъй като позволяват на външни източници да представят и оценяват дейността и въздействието на институцията.

⁹⁵ <https://www.unbr.ro/proces-simulat-in-tribunalul-dolj-de-ziua-constitutiei-in-cadrul-programului-fast>

⁹⁶ <https://stirileprotv.ro/video/video/62565225/>

⁹⁷ <https://vedemjust.ro/la7-inscrieri/>

⁹⁸ <https://play.google.com/store/apps/details?id=io.vedemjust.legendar&hl=ro>.

Реални перспективи от Румъния: Дейности на съдилищата в Румъния за достигане до обществото

От съдия Рамона Грациела Милу

Дейностите за популяризиране на съдилищата в Румъния формират широка и динамична система, насочена към доближаване на правосъдието до обществото, повишаване на правната грамотност и укрепване на общественото доверие в съдебните институции. Тези дейности се координират основно в рамките на Националния протокол за правно образование в училищата и университетите, в който участват ключови институции като Висшият съвет на магистратурата, Върховният касационен съд, прокуратурата, министерствата на правосъдието и на образованието, Националната адвокатска колегия, както и редица неправителствени организации и множество доброволци⁹¹. Като част от тези усилия беше организиран семинар за доброволци и професионалисти, насочен към комуникацията, педагогиката, детската и юношеската психология и етиката. Юристите придобиха умения да обясняват сложни правни въпроси по разбираем начин, а доброволците усвоиха основни правни и образователни знания, които гарантират качество и отговорност при работата с обществеността⁹².

Централен елемент на дейностите за работа с обществеността е **правното образование в училищата**. Съдии, прокурори, адвокати и обучени доброволци посещават начални, основни и средни училища, за да запознават деца и младежи с техните права и задължения, с правилата и с принципите на правосъдието чрез диалог, ролеви игри и примери от практиката. По-малките ученици научават за уважението, тормоза, дискриминацията и поведението в интернет, докато по-големите разглеждат въпроси като наказателната отговорност, семейното право, договорите и гражданското участие. Целта не е професионална подготовка, а изграждането на информирани и отговорни граждани⁹³.

Друга важна дейност са посещенията в съдилища и съдебни институции. Ученици и групи от местните общности посещават за да разгледат съдебните зали и служебните помещения и да се запознаят с начина, по който протичат съдебните производства, кои са участниците в тях и защо независимостта и безпристрастността са от съществено значение. Тези посещения правят работата на правосъдието по-разбираема и представят съдилищата като служба в полза на общността, а не като отдалечени или плашещи институции⁹⁴. **Симулираните съдебни процеси и ролеви игри** са сред най-увлекателните инструменти. Учениците поемат роли като съдия, адвокат, прокурор или свидетел и разиграват дела в опростен вариант. Този експериментален метод им помага да разберат

⁹¹ <https://www.just.ro/educatie-juridica-in-scoli> и <https://www.csm1909.ro/Pages.aspx?PagId=195&PageTitle=Educa%C5%A3ie-juridic%C4%83>

⁹² https://www.facebook.com/events/b-dul-regina-elisabeta-53-bucure%C8%99ti/atelier-de-educa%C8%9Bie-juridic%C4%83/1204262764829577/?locale=eo_EO

⁹³ <https://news247wp.com/2025/12/25/un-deceniu-de-integritate-10-ani-de-educatie-juridica-in-arges-sub-egida-news247worldpress-si-curtea-de-apel-pitesti>

⁹⁴ <https://www.unbr.ro/justitia-prin-ochii-copiiilor-elevi-de-clasa-a-iv-a-au-pus-in-scena-un-proces-simulat>

процедурата, справедливостта, доказателствата и аргументацията, като същевременно развива уменията им за комуникация, работа в екип и критично мислене⁹⁵.

Новите форми на работа с обществеността включват **летни лагери с елементи на правно образование**. В непринудена обстановка децата съчетават игри и дейности на открито с работилници по права, отговорности, разрешаване на конфликти и гражданско поведение. Ученето чрез игра и опит прави правните ценности по-лесни за разбиране и запомняне⁹⁶. Модел за по-напреднали е Правната академия за млади хора, насочена към ученици от гимназии и студенти, интересувани се от право или обществена дейност. В продължение на няколко седмици или на няколко месеца участниците посещават лекции и институции, участват в симулирани съдебни процеси и работят по проекти. Академията предлага професионална ориентация, умения за критично мислене и формиране на етичен мироглед⁹⁷.

Усилията за популяризиране се подкрепят от **образователни материали и публикации**, включително опростени версии на конституцията, книжки с разкази, комикси, ръководства, наръчници за учители и цифрови платформи, които позволяват на учащите да продължат да се ангажират с правни теми и извън рамките на отделни събития. По-нов акцент е използването на образователни приложения, като например правен календар, който представя ключови граждански дати чрез кратки текстове, видеоклипове и викторини, както и речник на юридически термини, който обяснява сложните правни понятия на достъпен език, като по този начин правното образование става достъпно по всяко време и навсякъде⁹⁸.

Креативните дейности включват **конкурси за визуални изкуства и есета**, в рамките на които учениците изразяват своите идеи за правосъдието чрез рисунки, плакати, дигитални дизайни, есета и разсъждения по теми като демокрацията и правата на човека. Тези дейности съчетават творческия подход с гражданското образование и ангажират семействата и местните общности чрез изложби и публични четения⁹⁹.

Съдилищата също участват в **публични дискусии и срещи с общността**, като използват дебати и открити дискусии с граждани, неправителствени организации, журналисти и представители на властите, за да обсъждат въпроси като достъпа до правосъдие, продължителността на съдебните производства, правата на жертвите, домашното насилие, корупцията и защитата на уязвимите групи. Подобен диалог повишава прозрачността и допринася за намаляване на недоверието¹⁰⁰.

⁹⁵ <https://www.unbr.ro/proces-simulat-in-tribunalul-dolj-de-ziua-constitutiei-in-cadrul-programului-fast>

⁹⁶ <https://stirileprotv.ro/video/video/62565225/>

⁹⁷ <https://vedemjust.ro/la7-inscrieri/>

⁹⁸ <https://play.google.com/store/apps/details?id=io.vedemjust.legendar&hl=ro>.

⁹⁹ <https://www.just.ro/premierea-elevilor-si-studentilor-castigatori-ai-concursului-de-creatie-grafica-cu-tema-educatia-juridica-bucuresti-3-septembrie-2024-2/>.

¹⁰⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=aH4-mERsSss>

Медиите и комуникационните дейности играят ключова роля за разпространението на информация. Чрез прессъобщения, интервюта, телевизионни предавания, подкасти и социални медии съдилищата и съдиите обясняват решения, процедури и реформи на достъпен език, като по този начин допринасят за противодействие на дезинформацията, намаляват стереотипите и показват човешкото измерение на правосъдието. Социалните медийни платформи като Facebook, Instagram, LinkedIn, TikTok и YouTube също играят важна роля за популяризиране на дейности, споделяне на истории и насърчаване на участието, като осигуряват по-голяма видимост и устойчивост на комуникацията.

Съдилищата участват и в **събития, кампании и национални или международни дни, свързани с правосъдието**, конституцията, правата на децата и образованието. **Конференциите, дните на отворените врати, изложенията и публичните чествания** придават видимост на правните ценности и привличат широка аудитория¹⁰³.

Характерна особеност е **интердисциплинарното и институционалното сътрудничество**. Съдиите работят съвместно с прокурори, адвокати, учители, психолози, неправителствени организации и публични институции. Това сътрудничество внася разнообразни гледни точки, повишава доверието и създава устойчивост, като показва, че правосъдието е тясно свързано с образованието, социалните услуги и обществения живот.

Всички тези елементи служат на по-дълбоки цели, а именно повишаване на осведомеността за правата и правосъдието, развиване на комуникационни умения и умения за критично мислене, укрепване на ученето във времето и осигуряване на устойчивост. Извънкласните дейности в Румъния представляват по-скоро дългосрочен процес, отколкото еднократна инициатива, и имат превантивна роля, като засягат въпроси като насилие, зависимости, киберпрестъпност, дискриминация и рисково поведение. Чрез ранно информиране на младите хора тези дейности насърчават мирни и законни начини за разрешаване на конфликти. По същество усилията на съдилищата за работа с обществеността са насочени към това правосъдието да бъде разбираемо, достъпно и човешко, като се използват образование, комуникация, сътрудничество, творчество и технологии за изграждане на информирани граждани, отговорни общности и трайно доверие в правовата държава. Образованието се превръща в решение, доверието се превръща в резултат, а обществото става по-силно чрез знанието.

¹⁰¹ <https://www.youtube.com/watch?v=nDADeMEINAE>

¹⁰² <https://www.facebook.com/groups/1046228033344829/>

¹⁰³ <https://www.ccr.ro/8-decembrie-2025/>

ОСНОВНО ПОСЛАНИЕ:

„Бъди като слънцето и всички ще те видят“

Съдебните органи не използват потенциала на инициативите за работа с обществото в достатъчна степен. Тези инициативи предоставят уникална възможност за ангажиране на по-широка аудитория, за повишаване на правната грамотност и общественото образование и за ограничаване на риска от недоразумения и дезинформация. Макар тези инициативи да изискват време, за да дадат видими резултати по отношение на осведомеността, ангажираността и доверието, инвестирането в работа с обществото днес създава основа за по-информирана и подкрепяща общественост утре.

ПОСЛАНИЯ И НАРАТИВ

В Становище № 7 на Консултативния съвет на европейските съдии се отбелязва, че простият и ясен съдебен език е от съществено значение, тъй като прави правовата държава достъпна и предвидима за гражданите¹⁰⁴. Чрез използването на достъпен, ясен и разбираем език съдилищата могат както да изпълняват своята образователна роля, така и ефективно да прилагат правото спрямо страните по делата, което им дава възможност ясно да разбират постановеното решение, при запазване на необходимия баланс между яснота и краткост, от една страна, и прецизност и пълнота на мотивите, от друга.

Този акцент върху яснотата е част от по-широките очаквания към съвременните съдебни системи. Ясната комуникация все по-често се признава като съществен елемент на прозрачността и достъпността. Очакванията на гражданите обаче надхвърлят самата комуникация. Те очакват справедлив процес, ясни и безпристрастни решения, основани на закона, ефективност и навременност, равенство пред закона и способност на съдебната система да се адаптира към съвременните предизвикателства. Освен това се очаква съдилищата да бъдат достъпни, независими, предвидими в своите процедури, последователни в своята практика и отчетни при използването на публичните ресурси.

Всички тези очаквания следва да намират отражение в цялостната комуникация и посланията на съдебната система. Съдебната комуникация не може да се ограничава до решения, предстоящи производства, процедури или нови услуги. Съдилищата следва да комуникират и по въпроси, свързани с реформи и инициативи за повишаване на осведомеността и образованието, като активно предават ценностите на правосъдието, отговарят на предизвикателствата пред съдебната система и ясно изразяват своята институционална роля в обществото.

Послания

Като цяло доброто послание, насочено към широката общественост, следва да избягва:

- тежък юридически жаргон, т.нар. „юридически език“, който прави съдържанието трудно достъпно за неспециалисти
- латински думи или изрази, които могат да бъдат трудни за разбиране
- предположения за предварителни знания. Обществеността не разполага със същото ниво на правни познания като съдебната система, поради което понятията следва да се обясняват ясно и просто
- позовавания на разпоредби от закона, освен когато това е необходимо
- прекалено дълги или сложни изречения
- двусмислени или неясни формулировки

От друга страна едно добро изявление следва:

- да бъде кратко и ясно, без това да накърнява неговата цялост

¹⁰⁴ <https://rm.coe.int/1680747698>

- да бъде разбираемо, като се фокусира върху значението му за хората и върху въздействието на дейността на съдебната система върху тях, а не само върху описание на това какво прави институцията
- да предоставя контекст, когато е необходимо, по-специално при представяне на данни и статистика, включително чрез използване на визуализации¹⁰⁵
- вместо да представя сухи данни, да ги вплита в разказ
- да представя темите през призмата на обществен интерес и ценностите, важни за аудиторията
- да бъде съобразено с нивото на познания на аудиторията
- да е подходящо за директно цитиране, т.е. готово за ползване от медиите, с няколко ясни и разбираеми изречения, които могат да бъдат цитирани директно
- да използва активен залог, например „Съдът установи“ вместо „според установеното от Съда“
- да използва кратки и ясни изречения без излишни фрази
- да предпочита ежедневен език, например „да се осигури“ вместо „с цел да се осигури“, „платена работа“ вместо „доходна заетост“
- да използва включващ и уважителен език¹⁰⁶
- да осигурява достъпност¹⁰⁷, включително четимост, достатъчен цветови контраст и формати, съобразени с хората с увреждания
- да гарантира правилна граматика и правопис. Една липсваща буква може да създаде ненужно недоразумение
- да бъде точно, проверимо и последователно с предишни изявления
- да бъде навременно, тъй като съобщение, изпратено часове или дори дни след момента, в който обществеността или медиите са се нуждаели от информацията, има ограничена стойност
- да обяснява защо определена информация не може да бъде предоставена, например поради правни ограничения, изисквания за поверителност или задължения за защита на данните
- да използва емотикони в публикациите в социалните медии умерено :-)

Преди да публикувате изявлението:

- Прочетете го на глас. Ако звучи неестествено, преработете го.
- Запитайте се дали изявлението въздейства както на рационално, така и на емоционално ниво.
- Помолете човек без юридически опит да прецени дали го разбира.
- Уверете се, че съобщението е получило необходимото одобрение по установения ред.

¹⁰⁵ <https://informationisbeautiful.net/>

¹⁰⁶ <https://rm.coe.int/guidelines-for-the-use-of-language-as-a-driver-of-inclusivity/1680aec235>

¹⁰⁷ <https://www.w3.org/TR/WCAG21/#conformance-optional>

ПРИМЕРИ:

- ☒ „Ответникът трябва незабавно да напусне помещенията в съответствие с условията на настоящото решение.“
- ☐ „Съдът постанови, че ответникът е длъжен да напусне незабавно помещението.“
- ☒ „Обвиняемият е признат за виновен в престъплението „подбуждане към извършване на терористични актове“ съгласно член 134 във връзка с член 77 от Наказателно-процесуалния кодекс.“
- ☐ „Съдът е установил, че ответникът е виновен за подбуждане на други лица към извършване на терористични актове.“
- ☒ „Искът се отхвърля на основание липса на компетентност.“
- ☐ „Съдът не може да се произнесе по това искане, тъй като не разполага с необходимата компетентност.“
- ☒ „Съдът, ръководейки се от принципа *in dubio pro reo*, оправдава подсъдимия.“
- ☐ „Когато доказателствата не са достатъчни, законът изисква съмнението да се тълкува в полза на подсъдимия. В този случай вината не е доказана, поради което съдът постанови оправдателна присъда.“

Важно е да се признае, че комуникационните продукти не могат и не следва да възпроизвеждат в пълнота дълбочината и детайлността на съдебните решения. Всеки формат има различна цел и достига до различна аудитория. Съдебните решения се четат предимно от ограничен кръг специалисти със задълбочени правни познания. Прессъобщенията са предназначени за журналисти и, когато са написани ясно и разбираемо, и за по-широката общественост. Публикациите в социалните медии достигат до потребители, които често отделят само няколко секунди внимание, докато преглеждат съдържанието.

Поради това комуникационните материали следва да поставят акцент върху яснотата, достъпността и новинарската стойност, а не върху изчерпателното представяне на правните детайли. Тяхната стойност се състои в способността им да предадат същността на съдебното решение по начин, който е разбираем за неспециалистите.

Съдиите и съдебните служители играят ключова роля за гарантиране на точността на тези материали. Тяхната проверка е от съществено значение за предотвратяване на юридически неточно, фактически невярно, непълно или потенциално подвеждащо съдържание. Наред с това е важно да се даде възможност на комуникационните специалисти да оформят езика, така че съобщението да остане достъпно и да изпълнява своето предназначение.

Въпреки това е важно да се има предвид, че не съществува универсален подход. Различните аудитории имат различни информационни нужди, интереси и очаквания. Съдебната система не може да отправя едно и също послание към студенти по право и към ученици в четвърти клас, както и не може да използва едно и също послание

в прессъобщение и в публикация в социалните медии¹⁰⁸. Каналът и аудиторията определят съдържанието и формата на посланието. За да създаде ефективни съобщения, авторът следва да се поставя на мястото на аудиторията и да преценява дали самият той би се ангажирал с това послание, ако беше негов получател.

Предизвикателства в комуникацията

Това придобива още по-голяма важност, ако се вземат предвид присъщите предизвикателства при комуникацията за съдебната система:

Абстрактният характер на върховенството на правото, който може да бъде преодолян чрез човекоцентричен разказ, ангажиращ емоциите, показващ въздействието му върху живота на реални хора¹⁰⁹ и представящ съдиите като човешкото лице на правосъдието¹¹⁰.

Сложността на правната терминология и съдебните решения, която може да бъде преодоляна чрез използване на ясен език и балансиране на правната прецизност с достъпността на изказа.

Ограничената видимост в медиите, която може да бъде преодоляна чрез проактивно споделяне на информация за съдебната система, вместо изчакване тя да бъде поискана, като по този начин съдебната система допринесе за информиран обществен дебат.

Конкуриращи се приоритети в медиите, които могат да бъдат преодоляни чрез проактивен подход, свързващ работата и решенията на съда с ежедневието на гражданите, като права, безопасност, правна сигурност и заетост.

Политизиране на дебата, особено от представители на другите власти, което може да бъде смекчено чрез възприемане на ценностно ориентиран подход, който подчертава значението на правосъдието, равенството и баланса на властите в едно демократично общество.

Ангажиране на аудитории извън „правния балон“, което може да бъде постигнато чрез информационни и образователни дейности, насочени към достигане до разнообразни аудитории, които иначе не биха имали досег с начина, по който функционира съдът отвътре.

Културни различия (в някои държави), които могат да бъдат преодоляни чрез по-добро разбиране на характеристиките и потребностите на различните аудитории

¹⁰⁸ „Моделът 4X4 за представяне на знания“ на Бил Шандър описва четири основни типа съдържание и четири ключови компонента на тези типове съдържание, които ангажират аудиторията: <https://medium.com/@billshander/4x4-model-for-knowledge-content-575cc7f24601>

¹⁰⁹ <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/#/> and https://www.linkedin.com/posts/de-rechtspraak_workinnl-juridischloket-activity-7406596612329951232-JfeG/?utm_source=share&utm_medium=member_desktop&rcm=ACoAAA4UEgkBG0WthDttgor7awyH5bPS5ejktUY

¹¹⁰ <https://www.judiciary.uk/a-day-in-the-life-of-a-judge-or-magistrate/>

и чрез съобразяване на посланията с тях, като се включват гласове, представящи съответните общности.

Противодействие на дезинформацията и невярната информация, което може да бъде постигнато чрез прилагане на наративни стратегии, разгледани в глава „Дезинформация“.

Адаптиране към променящия се медиен пейзаж, което може да се постигне чрез проследяване на тенденциите, извличане на поуки от утвърдени добри практики в съдебната комуникация в международен план и използване на широк набор от комуникационни канали и инструменти, както е описано в глава „Канали и инструменти“.

Управление на кризисната комуникация и чувствителните въпроси, което може да бъде постигнато чрез своевременно идентифициране на случаи с потенциал за противоречия или засилен медиен интерес и чрез предварителна подготовка на съобщения и действия, които да гарантират правилното разбиране на предоставената информация.

Вътрешна комуникация и информационен поток между комуникационните и правните екипи, които могат да се подобрят чрез установяване на ясни процедури и системи за обмен на информация и диалог.

Друго предизвикателство в комуникацията е, че никога не може да има пълна сигурност, че едно съобщение, колкото и ясно да е формулирано, е действително разбрано. Значението му зависи не само от избраните думи, но и от начина, по който те се възприемат от получателя. Например изречението „Никога не съм казвал, че обвиняемият е нарушил закона“ може да бъде тълкувано по различни начини в зависимост от това върху коя дума пада акцентът.

Никога не съм казвал, че обвиняемият е нарушил закона.
Някой друг може да го е казал, но не съм бил аз.

Никога не съм казвал, че обвиняемият е нарушил закона.
Никога не съм го казвал.

Никога не **съм казвал, че** обвиняемият е нарушил закона.
Може би съм го мислил или подразбирал, но не съм го казвал.

Никога не съм казвал, че **обвиняемият** е нарушил закона.
Не обвиняемият е нарушил закона. Може би съм имал предвид друг участник или институция.

Никога не съм казвал, че обвиняемият **е нарушил** закона.
Може да съм споменал грешка или повод за загриженост, но не и нарушение.

Никога не съм казвал, че обвиняемият е нарушил **закона**.
Може би съм се позовавал на правила, процедури, етика или стандарти, а не на самия закон.

Както се казва в често приписван на Джордж Бърнард Шоу цитат: „Най-големият проблем в комуникацията е илюзията, че тя е осъществена.“ Тази комуникационна празнина може да бъде преодоляна:

- чрез изясняване на фактите, когато медиите разпространяват невярна информация, цитират неправилно или представят информация по подвеждащ начин, който може да навреди на съдебната система. Това следва да се прави чрез предоставяне на проверими факти и изискване за коригиране на неточни фактически данни или цитати. Тези действия не трябва да засягат редакционната независимост на медиите или свободата им да отразяват и критикуват съдебната система и функционирането на правосъдието.
- чрез активно слушане и събиране на обратна връзка посредством медиен мониторинг, проследяване на социалните медии и взаимодействие със заинтересованите страни и обществеността. Въз основа на тази информация съдебната система следва да адаптира своите послания, за да отговори на нови аргументи, опасения или критики и на обществените потребности. Полезно е също така по-старите послания да се преразглеждат периодически, например на всеки няколко месеца, за да се оцени тяхната актуалност. Когато това е необходимо, следва да се обмисли как настоящите послания могат да бъдат подобрени, така че да останат релевантни във времето.

Наративи

По-долу е даден неизчерпателен списък с теми, по които съдебната власт трябва да се стреми да обясни по-добре своята роля и да предостави повече контекстуални наративи, за да противодейства на постоянно повтарящите се погрешни тълкувания на ролята и работата си. Този списък може да бъде допълнен със съдържанието на подглавата „Насоки за наратива“ в главата за дезинформацията.

Съдебна независимост: Според Консултативния съвет на европейските съдии, когато съдебната независимост или способността на съдебната власт да изпълнява своята конституционна роля са застрашени или подложени на атаки, съдебната власт следва да действа устойчиво и да защитава своята позиция решително и без колебание. Това задължение възниква особено в ситуации, в които демокрацията не функционира пълноценно, основните ѝ ценности са поставени под съмнение, а съдебната независимост е подложена на нападки¹¹¹. При такива обстоятелства съдебната власт следва ясно да обяснява какво означава независимостта на практика и защо тя не представлява привилегия за съдиите, а гаранция за безпристрастно правосъдие за всеки гражданин, която го защитава от произвол.

Разделение на властите и легитимност на съдебните решения: В отговор на критиките, че съдиите вземат решения, без да са избрани, съдебната власт следва да обясни, че нейните правомощия произтичат от конституцията и действащото законодателство и че съдиите прилагат законите, приети от парламентите, тоест от демократично избрани представители. Съдебната власт следва също така да

¹¹¹ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>

подчертае, че съдебната независимост е от съществено значение за гарантиране на равното прилагане на закона спрямо всички, включително спрямо представители на другите власти, дори когато дадено решение е непопулярно или политически неудобно. В същото време съдебната власт следва да подчертае, че съдиите носят и собствена отговорност и са длъжни да спазват строги правила.

Критика, свързана с превишаване на правомощията на съдебната власт и прилагането на законите, включително от страна на представители на изпълнителната власт: В отговор на такива критики съдебната власт следва да разясни, че съдилищата прилагат и тълкуват закона. Те не го създават и не участват в неговото приемане. Като дават конкретни примери за това как законите се прилагат и тълкуват на практика, съдилищата могат да покажат, че тълкуването не представлява превишаване на правомощията или форма на съдебен активизъм. Това е утвърден и необходим процес, който гарантира, че съдебната практика остава актуална при променящи се обстоятелства и съответства на съвременното разбиране за справедливост и правосъдие¹¹². Тази тълкувателна функция е присъща на всяка съдебна система и се осъществява ежедневно от съдилищата във всички демократични общества.

Критика, свързана с прилагането на международното и европейското право от националните съдилища: Когато се разглеждат погрешни схващания, че прилагането на международното и европейското право от националните съдилища ограничава националния суверенитет или представлява външно влияние, съдебната власт следва да обясни, че националните съдилища са длъжни да прилагат международното и европейското право, което държавата доброволно е приела и интегрирала в своята правна система, като по този начин е поела задължителни правни ангажменти. Прилагането на това право не представлява външна намеса, а изпълнение на задължения, доброволно поети от самата държава с цел да се осигури по-добра защита на лицата под нейната юрисдикция.

Критика, свързана със съдиите или техните решения: Според становище на Консултативния съвет на европейските съдии, когато съдиите или техните решения са обект на несправедлива критика, съдийските сдружения, съдебният съвет и/или председателят на съда имат институционално задължение да изяснят фактите, за да се запази доверието в съдебната система като надеждна и независима институция и в рамките на публичния дебат. Освен това, в изключителни случаи, когато съдия е дискредитиран или оклеветен, той или тя следва да има правото да се защити и да отстоява своята почтеност като всеки друг гражданин. В това отношение съдиите следва да получават необходимата институционална подкрепа¹¹³.

Когато съдия или съд са оспорени или атакувани от медиите по причини, свързани с правораздаването, Консултативният съвет на европейските съдии счита, че с оглед на задължението за съдебна сдържаност засегнатият съдия следва да се въздържа от реакции чрез същите канали¹¹⁴. Съветът отбелязва също, че отделните

¹¹² https://jcpc.uk/uploads/ukraine_departing_from_precedent_lord_reed_82d71af3e3.pdf

¹¹³ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>

¹¹⁴ <https://rm.coe.int/1680747698>

съдии следва да се въздържат от използване на медиите във връзка със свои дела, дори когато са провокирани¹¹⁵. Националните съдебни органи могат да разчитат на подкрепата на институции или професионални организации, като например Висшия съвет на магистратурата или съдийски сдружения, които са в състояние и готови да реагират бързо и ефективно на подобни предизвикателства или атаки, когато това е необходимо¹¹⁶. Личните атаки срещу съдии не следва да остават без отговор, тъй като могат да застрашат тяхната сигурност.

Граници на съдебната власт: Съдебната власт следва да разяснява кои дела могат да бъдат разглеждани от съдилищата и кои попадат извън тяхната компетентност, съгласно закона и в зависимост от въпросите, с които са сезирани. Също толкова важно е да се подчертае, че съдилищата решават делата въз основа на приложимото законодателство, а не според общественото мнение, политически съображения или популярността на резултата. Това е особено важно в случаи, които завършват с оправдателна присъда, особено когато „съдът на общественото мнение“ вече е обявил подсъдимия за „виновен“.

Също така е необходимо да се обяснява защо някои присъди могат да изглеждат „твърде леки“ или „твърде тежки“ в очите на обществеността. Понятия като тежестта на доказване, презумпцията за невиновност и правилата относно допустимостта на доказателствата следва да бъдат разяснявани. Тези правни гаранции са от съществено значение за осигуряване на справедлив процес, дори когато резултатът не съответства на преобладаващите обществени очаквания или на интерпретациите в медиите.

Забавяния: Съдилищата следва също да обясняват защо разглеждането на някои дела отнема повече време от други, включително поради забавяния извън техния контрол, изисквания, произтичащи от процесуалните правила, необходимостта да се зачитат правата и интересите на всички страни в производството, законодателни ограничения или ограничени ресурси.

Публичен достъп и медийно отразяване на съдебни дела: Съдебната власт следва да разяснява защо съдиите не могат да коментират висящи дела, защо някои съдебни заседания са публични, а други се провеждат *при закрити врата*, защо медийните репортажи могат да се различават от правната реалност и защо определена информация не може да бъде разкривана.

Отделните институции в системата на правосъдието: Съдебната система следва също да разяснява как функционират различните съдебни инстанции, защо решенията могат да се различават между отделните нива на юрисдикция и при какви обстоятелства съдия може да се отведе от разглеждането на дело. Важно е да се изясни разликата между ролята на прокурорите и съдиите, както и мястото на правоприлагащите органи и пенитенциарните служби в по-широката система

¹¹⁵ <https://rm.coe.int/opinion-no-25-2022-final/1680a973ef%0A%0A>

¹¹⁶ <https://rm.coe.int/1680747698>

на правосъдието. Съдебната система следва също да подчертава значението на правната помощ и на другите услуги, които улесняват достъпа до правосъдие за всички лица.

Застъпничество за по-добри условия на труд или увеличение на заплатите: Когато съдиите поставят въпроса за по-добри условия на труд или за повишаване на възнагражденията, това следва да се обяснява в по-широк и съпричастен контекст. Много професии, като лекари, учители, пожарникари и други, също търсят и заслужават по-добри условия на труд и справедливо възнаграждение, съответстващо на техния принос към обществото. За съдебната система обаче тези въпроси са пряко свързани и със съдебната независимост. Адекватното възнаграждение и подходящите условия на труд допринасят за това съдиите да не бъдат поставени в положение на финансова уязвимост, да не бъдат подложени на прекомерна натовареност, която може да подкопае функционирането на съдебната система, както и да се избегнат обстоятелства, които биха могли да компрометират тяхната безпристрастност.

Използването на изкуствен интелект

В съвременната информационна среда използването на инструменти с изкуствен интелект е широко разпространено, като ChatGPT беше определено като най-бързо развиващото се потребителско приложение през 2023 г.. Потребителите все по-често се отклоняват от традиционните търсачки към такива инструменти и често възприемат предоставените от тях резултати като достоверни. Това обаче не винаги е така. Системите с изкуствен интелект могат да генерират фактически неточна или изцяло измислена информация, като същевременно я представят с увереност. Това явление е известно като „проблем на халюцинациите“¹¹⁷. То възниква, защото тези системи не разполагат със собствено познание за фактите. Вместо това те анализират модели, комбинират информация от множество източници, предвиждат най-вероятния отговор и запълват липсващите елементи, когато информацията е непълна. Освен това системите с изкуствен интелект в голяма степен зависят както от качеството на зададения въпрос, така и от качеството на наличната информация. Когато тази информация е непоследователна, неясна, остаряла, противоречива, прекалено опростена, пристрастна или лошо структурирана, тези слабости могат да бъдат възпроизведени в отговорите. Например при въпрос от типа „Как изглежда типичният лидер?“ системата може да опише лидерите като мъже, ако обучаващите данни отразяват предимно мъжко представителство.

¹¹⁷ www.reuters.com/technology/chatgpt-sets-record-fastest-growing-user-base-analyst-note-2023-02-01/

¹¹⁸ <https://abcnews.go.com/Technology/openai-ceo-sam-altman-ai-reshape-society-acknowledges/story?id=97897122#:~:text=%22The%20right%20way%20to%20think,reason%2C%20not%20to%20memorize.%22>

Съдебната система следва да отчита тази динамика в своите комуникационни усилия и да комуникира по начин, който обслужва както хората, така и машините. Системите с изкуствен интелект усилват информацията, която е ясна, последователна, надеждна и добре структурирана. Те се опират на фактически елементи като често задавани въпроси, определения, кратки обяснения, информационни листове, доклади, ръководства стъпка по стъпка и времеви графици, публикувани в обществено достъпни, авторитетни и устойчиви източници като уебсайта на институцията, утвърдени медии и академични публикации. Поради това съдебната система следва да се стреми да прави съдържанието си машинно четимо, като публикува структурирана, фактическа, достоверна и ясна информация за своята роля, дейност и решения, като използва последователна терминология във всички канали и като предвижда въпросите, които хората биха задали на системи с изкуствен интелект, така че те да разчитат на точни и надеждни източници при генериране на отговори.

В същото време инструментите с изкуствен интелект могат да бъдат полезни при изготвянето, усъвършенстването и опростяването на съобщения, както и като източник на идеи или средство за подпомагане на изследвания, като действат като по-бърз инструмент за търсене. Съдебната система може да се възползва от използването на такива инструменти в публичната си комуникация, включително за създаване на изображения, видеоклипове и инфографики. Подобно използване обаче следва винаги да бъде придружено от ясно обозначение, особено когато става въпрос за съдържание, генерирано от изкуствен интелект, и да остава под човешки контрол, което означава, че всички предложения или промени трябва да бъдат прегледани и потвърдени от човек. В противен случай съществува риск текстовете да бъдат изпълнени с общи или прекалено шаблонни изрази като „вълнувам се“, „използвам“, „насърчавам“, „обмислен“, „безпроблемен“, „ключов“ или „подчертавам“¹¹⁹. При никакви обстоятелства съдебната система не следва да разчита изцяло на изкуствен интелект при създаването на своите съобщения, тъй като това може да доведе до съдържание без автентичност, което не намира отклик сред обществото.

¹¹⁹ <https://www.grammarly.com/blog/ai/common-ai-words/#3>

Списък с често срещани грешки

В процеса на комуникация неизбежно възникват различни грешки, много от които могат да бъдат предотвратени. Тъй като комуникацията по своята същност е публична, тези грешки стават незабавно видими и могат да повлияят на доверието на обществото. По-долу е представен неизчерпателен списък на най-често срещаните грешки:

- Имена и длъжности на лица
- Наименования на места и дати
- Объркване на знамена
- Неправилно представяне на карти
- Неточни числа и статистически данни
- Исторически факти, възпроизведени без надлежна проверка
- Изявления с думи като „единствен“, „първи“, „последен“ или „най-добър“ без проверка на тяхната достоверност
- Неправилно посочени часови зони
- Невалидни или остарели хипервръзки и QR кодове
- Приписване на изявления на неправилно лице
- Неточни преписи на изявления
- Публикуване на чернови вместо окончателни текстове
- Правописни грешки
- Липсващи прикачени файлове в имейли
- Изпращане на имейли до всички получатели без използване на скрито копие (BCC)
- Публикуване на съдържание в неподходящ момент, например преди изтичане на ембарго
- Публикуване на предварително планирано съдържание, например „Днес е Международният ден на...“, по време на криза или в ситуации, при които автоматичните публикации биха били неуместни, като природни бедствия, сериозни инциденти или други събития, при които обичайните съобщения могат да изглеждат нечувствителни
- Пропускане на анонимизация
- Публикуване на лични данни
- Публикуване на снимки или видеоклипове без съгласието на всички засегнати лица
- Публикуване на снимки с видими на заден план чувствителни документи или информация
- Публикуване на съдържание с нежелан фонов шум в аудио или видео записи
- Непроверяване на авторските права преди използване на изображения, музика и други материали
- Грешки в превода или несъответствия между езиковите версии, когато преводите не съответстват на оригиналното съобщение
- Копиране и поставяне на вътрешни бележки в публични съобщения, например „Това е черновата на съобщението за вашия акаунт“ или „Моля, публикувайте това в 11:00“
- Оставяне на текст, генериран от изкуствен интелект, в окончателния вариант, например „Ако желаете, мога да...“, „Уведомете ме, ако искате да...“, „Ето няколко варианта, които можете да обмислите...“.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В съвременната среда е важно съдебната система да се изразява ясно, автентично и целенасочено. Единният и последователен наратив, основан на принципа „различни гласове, единно послание“, както и координираният подход на съдебната система, спомагат комуникацията да достига до правилната аудитория в точния момент чрез подходящите канали и инструменти. Това подпомага проактивната видимост, навременното изясняване или коригиране на невярна информация и ефективното противодействие на дезинформацията. Като се поучава от допуснатите комуникационни грешки, отчита собствените си допускания и ограничения, разбира как новите технологии като изкуствения интелект променят комуникационната среда и цени своята работа, съдебната система може да изгради устойчива комуникационна култура, оставайки вярна на своята мисия. Не забравяйте: най-големият риск е да не присъствате. И ако тази глава ви е накарала да се замислите за силата на езика, следващото кратко видео показва как думите могат да променят нещата.

https://www.youtube.com/watch?v=FNXzVTfB_8k

ВЪТРЕШНА КОМУНИКАЦИЯ

Вътрешната комуникация често се пренебрегва или се приема за даденост в много институционални среди. Въпреки това нейното въздействие, както положително, така и отрицателно, може да бъде значително. Служителите могат да се превърнат в най-силните посланици на съдебната система или, обратно, в най-сериозните ѝ критици. Представете си съдия, прокурор или административен служител, който публично заявява, че съдебната система в неговата страна е неефективна или корумпирана. Подобно изявление бързо ще се превърне в новина и ще бъде възприето като вътрешна информация, което може да нанесе сериозна вреда на доверието в институцията.

В този контекст вътрешната комуникация играе решаваща роля за:

- повишаване на прозрачността и обmena на информация, така че всички служители да бъдат информирани за дейността и ценностите на съдебната система
- мотивиране на персонала и укрепване на чувството за смисъл в ежедневната работа, като се подчертава приносът на всеки към осъществяването на правосъдието
- изграждане на чувство за принадлежност и сплотеност чрез подход, обхващащ цялата съдебна система
- формиране на организационна култура чрез влияние върху начина, по който хората взаимодействат и си сътрудничат
- укрепване на споделяната цел в рамките на съдебната система.

Вътрешната комуникация може също да действа като обединяваща сила в кризисни ситуации или когато съдебната система е подложена на външни атаки, като изпълнява ролята на свързващо звено.

На по-развит етап вътрешната комуникация може да се използва и за:

- подпомагане на промените и реформите в съдебната система и преодоляване на нагласата „винаги сме правили така“
- насърчаване на култура на развитие и отвореност чрез извличане на поуки от грешки или неуспехи
- признаване на успехите на екипите и отделните служители.

От друга страна, липсата на вътрешна комуникация или противоречивите послания могат да доведат до слухове, недоразумения и съпротива срещу промените.

Вътрешната комуникация следва да функционира като двупосочен процес. От една страна, комуникацията отгоре надолу позволява на ръководството да предоставя стратегически насоки, да информира персонала за промени в политиките, които засягат работата му, да споделя актуална информация за текущите дейности, да координира ежедневните задачи и да съобщава за възможности за обучение и развитие. От друга страна, комуникацията отдолу нагоре дава възможност на служителите да споделят идеи, предложения, коментари, опасения и обратна връзка, свързани с тяхната работа и условията на труд.

За да функционира ефективно този модел, ролята на висшето ръководство е от съществено значение. Освен да разпространяват информация, висшите ръководители следва да бъдат присъстващи, видими и достъпни, да гарантират, че служителите са изслушани, и да реагират своевременно на техните идеи и обратна връзка.

Съществуват редица инструменти, както традиционни, така и цифрови, които организациите могат да използват за укрепване на вътрешната комуникация. Те включват интранет портали, вътрешни бюлетени, редовни имейли до целия персонал, срещи с участието на всички служители, общи събрания с въпроси и отговори, събития за персонала, както и различни софтуерни решения и приложения за съобщения. На по-напреднал етап организациите могат да въведат и механизми като анонимни въпроси или предложения към ръководството и периодични проучвания сред персонала. Тези инструменти помагат на висшето ръководство да разбере по-добре потребностите на служителите и могат да служат като основа за вземане на решения и разработване на политики.

В същото време значението на личното взаимодействие остава незаменимо. Неформалните разговори, екипните срещи, които позволяват по-открит обмен, както и личните контакти играят съществена роля за изграждането на взаимоотношения.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Служителите с основание се определят като „човешки ресурси“. Те са най-ценният актив на всяка организация. Поради това информацията следва да се комуникира първо вътрешно, преди да бъде предоставена на медиите или споделена в социалните медии.

КРИЗИСНА КОМУНИКАЦИЯ

Всяка организация е уязвима при кризи. Когато съдебната система, съд или отделен съдия се сблъска с криза, управлението ѝ е ефективно само ако включва и перспективата на комуникацията.

Когато се сблъска с криза, съдебната система, подобно на повечето организации, често реагира с инертност. Реакциите могат да бъдат закъснели или недостатъчни, а понякога и напълно липсващи, което може сериозно да увреди имиджа на системата и да създаде впечатление за неефективност, пристрастност, непрозрачност и откъснатост от обществото, или дори корупция, вътрешен протекционизъм и неспособност за прилагане на закона еднакво към всички граждани.

Тъй като всяка криза може значително да навреди на имиджа на съдебната система и да опетни репутацията ѝ, което в крайна сметка води до понижаване на доверието на обществото, мълчанието или забавянето на реакцията може да навреди не само на самата институция, но и на правовата държава като цяло.

Добре разработена стратегия за комуникация при кризи може да помогне за защитата на интегритета и репутацията на съдебната система, да сведе до минимум въздействието на кризата и да ѝ позволи да си възвърне контрола над обществените нагласи.

Управлението на комуникацията при кризи се състои от три фази:

- реакция преди кризата
- реакция по време на кризата
- реакция след кризата

Реакция преди кризата

Съдебната система следва да предвижда и да се подготвя за кризи, като анализира възможните сценарии, при които може да възникнат кризисни ситуации. Те включват:

- Инциденти или заплахи за сигурността в съдилищата, като кибератаки или нарушения на сигурността на данните, които пораждат опасения относно безопасността и поверителността
- Природни бедствия, например наводнения, или мащабни сътресения като пандемията от COVID-19, които засягат оперативния капацитет на съдилищата
- Натрупване на дела, което може да създаде впечатление за неефективност
- Политически атаки или натиск върху съдебната система, които могат да подкопаят общественото доверие
- Дела с висок обществен интерес, при които „съдът на общественото мнение“ може вече да е формирал извод, създавайки усещане за пристрастност

- Обвинения в нарушаване на етичните норми или в корупция, свързани със съдии, които могат да подкопаят доверието в независимостта на съдебната система, особено когато са съпътствани от усещане за вътрешен протекционизъм
- Неправомерно поведение на съдии или служители, което може да увреди репутацията на съдебната система като цяло
- Коментари в медиите или социалните медии от представителите на съдебната система, които предизвикват обществена критика и създават усещане за елитарност и откъснатост от обществото.

Макар този списък да е неизчерпателен, той обхваща основните области, в които съдебната система може да се сблъска с криза. Много от тези кризи обаче могат да бъдат предотвратени или поне вероятността за тяхното възникване може да бъде значително намалена, когато са въведени подходящи процедури. Те включват редовни оценки на сигурността и ИТ одити, планове за непрекъсваемост на дейността, които предвиждат провеждане на дистанционни заседания, независими дисциплинарни механизми, както и комуникационни стратегии и кодекси за поведение, които обхващат и уреждат тези въпроси.

Планирането изисква също така съдебната система да бъде подготвена за справянето с кризи, дори когато са въведени механизми за предотвратяването им. В такива случаи планът за реагиране при кризи трябва да съдържа ясна, лесна за възприемане информация и ясни, лесни за прилагане процедури. Това включва:

Екип за комуникация при кризи: Екипът трябва да има говорител, който ще говори от името на съдебната система, както и членове на управленския екип, старши съдия в качеството му на съветник, юридически служители и служител по комуникациите, отговорен за събирането на проверена информация чрез вътрешни канали и наблюдение на общественото мнение в традиционните и социалните медии. В зависимост от естеството на кризата, допълнителни експерти трябва да имат готовност да се присъединят към екипа, например, представител на отдел ИТ, който да предостави техническа експертиза в ситуации, свързани с пробиви в киберсигурността, нарушения на сигурността на данните или оперативни прекъсвания.

Ролите и отговорностите на всеки член на екипа трябва да бъдат ясно определени, а екипът трябва да се среща редовно, за да провежда упражнения с използване на фиктивни сценарии, за да проверява своята готовност за реакция. Медийното обучение и симулационните упражнения също са от съществено значение, особено за говорителя и членовете на екип за управление на кризи, на които неизбежно ще се наложи да застанат пред медиите по време на криза. Те трябва да могат да общуват с увереност и съпричастност и да бъдат подготвени да се справят с трудни или дори агресивни въпроси от журналисти, докато предават информация и послания на обществеността и медиите. Ако екипът забележи, че доверието в говорителя или неговата ефективност намаляват поради непрекъснатото излагане на медийното внимание или вълни от негативно внимание от страна на обществеността, той трябва да бъде готов да посочи нов, обучен за работа с медиите говорител.

Планът следва да включва подробно картографиране на всички ключови аудитории, включително лицата, формиращи общественото мнение, и основните заинтересовани страни, с които трябва да се установи контакт по време на криза, както и най-подходящите *канали* за ангажиране на всяка от тях. От съществено значение е медийните списъци и други бази данни с контакти, включително вътрешните контакти, да се поддържат актуални. В кризисна ситуация няма време да се търсят телефонни номера или електронни адреси на главни редактори или журналисти, а би било контрапродуктивно да се получи автоматично съобщение от типа „този адрес вече не съществува“ точно когато навременната комуникация е най-важна. Като цяло подходът „създавайте връзки, преди да се наложи да разчитате на тях“ е ключов в комуникацията. Това означава институцията да поддържа устойчиви отношения със заинтересованите страни и журналистите още преди възникването на криза. Когато такива връзки са изградени предварително, медиите и лицата, формиращи общественото мнение, са по-склонни да отразят официалната позиция на институцията. Това се дължи на факта, че имиджът и репутацията на една организация преди кризата оказват съществено влияние върху начина, по който се възприема нейната комуникация след възникването ѝ.

Подготовка на предварителни изявления: Едно от най-големите предизвикателства в кризисна ситуация е установяването на фактите достатъчно бързо, за да се даде точен и навременен отговор. В същото време, с развитието на кризата, обществените нагласи често се формират от други участници и започват да се разпространяват множество, понякога противоречиви и подвеждащи, информации. В тези ранни моменти засегнатата институция може дори да не е в състояние ясно да определи проблема, нито да предложи успокоение или да очертае коригиращи действия. Предварителните изявления представляват предварително одобрени съобщения, предназначени за незабавно използване при възникване на криза. Те позволяват на институцията да покаже, че е ангажирана със ситуацията, докато фактите все още се изясняват, като същевременно задават тон на отговорност и сериозност. По своята същност те допринасят и за това първоначалната комуникация да остане премерена.

По-долу са представени примери за изявления, които следва да се преглеждат редовно, за да се установи дали е необходимо да бъдат адаптирани или актуализирани. Всяко изявление следва да започва с възможно най-точно описание на ситуацията:

- „Наясно сме с възникналите опасения / с инцидента, свързан с...“
- „Установихме проблем / технически проблем, който засяга...“
- „В момента е налице прекъсване, което засяга...“
- „Запознати сме с медийни публикации, в които се твърди, че...“

След това изявленията следва да внесат увереност и да очертаят предприетите действия, например:

- „В момента разследваме инцидента / смущенията / техническия проблем и работим за възможно най-бързото му отстраняване.“
- „В момента оценяваме ситуацията и предприемаме всички необходими мерки за нейното овладяване.“

- „Екип от експерти започна да прилага незабавни мерки за овладяване на проблема / предприети са незабавни мерки за ограничаване на по-нататъшното въздействие.“
- „Започнахме вътрешна проверка, за да установим причината за този инцидент / смущение / проблем и да предотвратим повторното му възникване.“
- „Работим в тясно сътрудничество с компетентните органи и оказваме пълно съдействие.“
- „В момента установяваме фактите по отношение на тези твърдения.“

Ако кризата засяга пострадали лица, изявлението следва да изразява емпатия и уважение, например:

- „Изразяваме съпричастност към всички, засегнати от тази криза.“
- „Поддържаме тесен контакт със засегнатите лица и техните семейства, като им предоставяме наличната информация и подкрепа.“
- „Изразяваме искрените си съболезнования на семействата и близките на засегнатите и пожелаваме бързо възстановяване на пострадалите.“

Накрая изявленията следва да завършват с ангажимент за последваща информация, например:

- „Ще продължим да предоставяме актуална информация веднага щом получим нови данни.“

Осъществявайте *активно наблюдение на медиите и социалните медии*:

Активното проследяване и анализ на официалните изявления и наративи, които се разпространяват в традиционните и социалните медии по време на криза, позволява на организацията да открива ранни предупредителни сигнали, да оценява въздействието върху общественото мнение, да предвижда въпросите и линиите на отразяване в медиите и да формулира послания, които отговарят на обществените притеснения и допринасят за овладяване на кризата. Непрекъснатото наблюдение също така помага на организацията да разбере как се възприемат нейните послания и дали оказват влияние върху обществения разговор, което ѝ позволява да адаптира своите наративи и цялостната комуникационна стратегия.

Реагиране на кризи

Колкото по-рано дадена институция признае съществуването на криза и активира своя екип за комуникация при кризи, толкова по-големи са шансовете ѝ да се справи ефективно със ситуацията. Целите по време на фазата на реакция при криза са да се защити целостта и репутацията на институцията, да се сведе до минимум въздействието на кризата и да се възвърне контролът над ситуацията.

Първата задача на екипа за кризисна комуникация е незабавното установяване на фактите в бързо променяща се среда, в която информацията е ограничена. С други думи, екипът следва да изясни какво действително се е случило, като отговори на следните въпроси:

- ✓ Кой е замесен?
- ✓ Какво се случи?
- ✓ Кога се е случило?

- ✓ Къде се случи?
- ✓ Защо се случи?
- ✓ Как се случи това?

В същото време екипът следва да оцени развиващата се ситуация и степента на нанесените щети, да идентифицира целевите аудитории, до които трябва да се достигне, и да определи кои партньори могат да подпомогнат разпространението на посланията на институцията и да допринесат за медийното им отразяване. Той следва също така да избере най-подходящите канали за комуникация, да адаптира и финализира изявлението и да го разпространи в рамките на т.нар. „златен час“, тоест първия час след възникването на кризата, когато е от съществено значение да се предостави надежден, точен и премерен отговор, за да се запълни информационният вакуум. През този период спекулациите, непотвърдената информация и неточните съобщения могат да се разпространяват бързо, особено в социалните медии. След изтичането на този първоначален период става все по-трудно да се коригира наративът и да се ограничи увреждането на репутацията. Колкото по-дълго институцията отлага своя отговор, толкова по-реактивна и отбранителна изглежда.

С течение на времето и с появата на допълнителна информация екипът следва да разработва съобщения, съобразени с конкретната криза и с различните аудитории от заинтересовани страни. Те трябва да бъдат ясни и лесни за разбиране, за да се избегне погрешно тълкуване. При напълно развита криза съобщенията следва да бъдат достъпни чрез всички институционални канали. Когато обаче кризата е ограничена до конкретна среда, например само в платформата X, реакцията следва да остане целенасочена. Разпространяването на съобщението във всички канали крие риск от ненужно разширяване на кризата и достигането ѝ до по-широка аудитория. С други думи, не бива да се използват несъразмерни средства спрямо мащаба на проблема. През целия процес персоналът на институцията също следва да бъде информиран, за да се гарантира последователност на съобщенията и да се предотвратят неразрешени изявления.

По време на фазата на реакция при криза екипът следва да продължи активно да следи медиите и социалните медии, да адаптира съобщенията спрямо обществените възприятия и да предоставя проверена информация, когато тя стане налична. Прозрачността обикновено се оценява положително от обществеността в такива ситуации. Същевременно е от съществено значение да се спазват стратегическите насоки на институцията, да се отговаря своевременно на медийни запитвания, да се предоставя точна информация на журналистите, да се коригират незабавно неверни твърдения и да се поддържа активност в социалните медии, за да се противодейства на подвеждащи или тенденциозни наративи, които често се засилват по време на кризи.

Първоначалната реакция следва да бъде не само бърза, но и точна и премерена. Всички публични изявления трябва да се основават на проверени факти и да бъдат одобрени както от юридически експерт, така и от висшето ръководство на институцията. От решаващо значение е да не се отрича или прикрива участието на институцията, когато фактите ясно сочат обратното. Ако бъдат допуснати грешки, независимо дали в комуникацията или в управлението на кризата, те следва да бъдат коригирани незабавно, преди да се разпространят широко. Неформалните разговори

и неофициалните коментари следва да се избягват, доколкото е възможно. Поддържането на регистър на всички постъпили запитвания и дадените отговори може да бъде изключително полезно.

По време на кризисната реакция институцията следва да говори с един глас. Противоречивите съобщения създават объркване. Поради това е важно вътрешната аудитория, тоест персоналът, да бъде информирана за развитието на събитията едновременно с външната аудитория или, когато е възможно, преди нея.

Накрая е важно кризата да не се подценява, но и да не се преувеличава. Подходът „може би всичко ще отминe“ забавя вземането на решения и може да доведе до институционална парализа, като позволява на други да запълнят информационния вакуум и да влошат ситуацията. Игнорирането на кризата може бързо да я превърне от комуникационен проблем в репутационна щета и да създаде възприятие за некомпетентност или безразличие. Много по-трудно е доверието да се възстанови, отколкото да се поддържа.

От друга страна, прекомерната реакция и прибързаните решения могат да доведат до грешки в управлението на кризи, противоречиви послания и риск от разширяване на кризата извън първоначалния ѝ мащаб, което в крайна сметка удължава времето, необходимо за нейното овладяване или смекчаване.

Съществува и стратегията „открадване на гръмотевицата“, при която институцията сама оповестява кризата и предоставя цялата налична информация, преди тя да стане публична чрез друг източник, с цел да намали негативното медийно внимание и да оформи наратива по свой начин¹²⁰. На практика малко институции прибегват до тази стратегия, като често разчитат на това, че кризата няма да стане публично известна.

¹²⁰ Bojovic, J., Dahl, J. и Andrisani, M. L. (2025). Наръчник за кризисна комуникация за публични институции, Европейски механизъм за стабилност, Европейски университетски институт, стр. 7-9.
<https://www.esm.europa.eu/publications/handbook-crisis-communication-public-institutions>

След кризата

Справянето с кризата не приключва, след като нейният пик е отминал. Управлението в посткризисната фаза е също толкова важно както за крайния изход от кризата, така и за готовността за справяне с бъдещи ситуации. Веднага щом кризата започне да отшумява, засегнатата институция следва да продължи да предоставя актуална информация за процеса на възстановяване, предприетите стъпки и реализираните коригиращи действия. Това демонстрира отговорно управление и допринася за възстановяване на доверието в институцията.

През този период е важно също да се поддържа практика на редовно информиране за съдебните и институционалните дейности, което показва, че кризата не е парализирала работата на институцията. В по-дългосрочен план следва да продължат усилията за подобряване на достъпността, прозрачността и общественото образование. Тези инициативи имат и превантивен ефект, като подпомагат изграждането на по-устойчива аудитория, по-малко податлива на подвеждащи наративи.

След кризата следва да се проведе преглед, за да се анализира какво е било направено добре, какво е било неефективно, какво може да бъде подобро, кои елементи от готовността за кризисни ситуации трябва да бъдат укрепени и кои части от плана са се оказали нереалистични на практика. Този преглед следва да включва мненията на всички членове на екипа за кризисна комуникация, както и оценка на въздействието на официалните изявления и на реакциите и наративите в медиите и социалните медии. Констатациите следва да бъдат отразени в актуализациите на плана за комуникация при кризи, а извлечените поуки да бъдат интегрирани в по-широката рамка за управление на кризи. По този начин институцията ще бъде по-добре подготвена за следващи кризисни ситуации.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Никоя организация не е имунизирана срещу кризисни ситуации и всяка криза предлага възможност за подобряване на системите и процесите¹²¹. Ето защо е важно „една добра криза никога да не се пропуска“.

¹²¹ Допълнително четиво: Ефтихия Константинов (2025). „Разказ за четири кризи: Отговорът на Съда на Европейския съюз на кризите“, European Journal of Risk Regulation, публикувано онлайн от Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/journals/european-journal-of-risk-regulation/article/tale-of-four-crises-the-european-court-of-justices-response-to-crises/3052B088FCAAEFFB1E914DCDE8C670AD>

ДЕЗИНФОРМАЦИЯ

Според определението на Съвета на Европа дезинформацията представлява невярна информация, разпространявана умишлено с цел да причини вреда. Основните ѝ характеристики са, че е умишлена, манипулативна и вредна по своето намерение, често координирана и „законна, но вредоносна“ в смисъл, че съдържанието ѝ не попада в обхвата на законите, свързани с непристойност, подбуждане, тормоз, клевета, национална сигурност или други сходни ограничения¹²². Основните ѝ цели са засилване на напрежението и разпалване на раздор, влияние върху общественото мнение и неговото поляризиране, формиране на политически резултати и подкопаване на общественото доверие.

Вредни наративи за съдебната система

Въпреки че вредните наративи за съдебната система варират в различните европейски държави, следните са сред най-често срещаните дезинформационни наративи, насочени към съдебните институции:

„Навсякъде има несправедливост, а съдилищата не правят нищо по въпроса.“

Този общ наратив често произтича от лица, които не са запознати с функционирането на правовата държава или с границите на съдебната компетентност.

„Съдилищата са пристрастни, а съдиите са откъснати от реалността; те защитават само силните.“

Популистки наратив, който представя съдебната система като откъсната от реалността, елитарна и неспособна да разбере обществените реалности.

„Съдиите защитават престъпниците или „неправилните“ хора.“

Тази нагласа често се проявява при оправдателни присъди, особено когато „съдът на общественото мнение“ вече е формирал очакване за вина.

„Съдиите не са независими, те са корумпирани, а съдилищата са бавни.“

Повтарящо се твърдение, което се появява при съдебни решения, които не съответстват на нечий очаквания или лични интереси, след високопрофилни дела с неблагоприятен за поддръжниците на този наратив изход или в контекста на широко отразени полемики, свързани с представители на съдебната система.

„Съдиите не носят отговорност и не понасят последствия за грешките си.“

Вредно погрешно тълкуване на съдебната независимост, което създава впечатление, че съдиите действат без контрол или отговорност.

„Съдиите се интересуват само от собствените си интереси и привилегии.“

Подобни обвинения обикновено възникват в контекста на съдебни реформи,

¹²² Саймън Честерман (2025). „Законно, но вредно“: развиващи се законодателни мерки за противодействие на онлайн дезинформацията, невярната и злонамерената информация в ерата на генеративния изкуствен интелект, *American Journal of Comparative Law*. <https://academic.oup.com/ajcl/article/72/4/933/8189554?login=false#530518828>

въпроси, свързани с професионални организации, или спорове, в които участват други професионални групи.

„Съдебната система блокира напредъка или необходимите реформи.“

Тази теза се използва, когато съдилищата отменят актове на законодателната или изпълнителната власт, като представя съдебния контрол като пречка за напредъка, а не като гаранция в рамките на системата на взаимен контрол и баланс.

„Чрез своята съдебна практика съдилищата надхвърлят своята роля в системата на разделение на властите.“

Това възприятие понякога се изразява от представители на изпълнителната или законодателната власт, чиито политики са засегнати от последиците от определени съдебни решения.

Как работи дезинформацията

Европейският парламент е създал поредица от видеоклипове за това как работи дезинформацията¹²³:

Съдържанието предизвиква силни емоции като гняв, страх или възбуда. То обикновено е по-въздействащо и ангажиращо от факти или статистически данни. Хората са склонни да реагират бързо на подобен материал, като го харесват, коментират или споделят, без да проверяват неговата достоверност. Този тип съдържание често цели привличане на внимание и генериране на трафик, като използва сензационни заглавия, силен или провокативен език и въздействащи изображения или видеоклипове, някои от които могат да бъдат манипулирани или изцяло измислени¹²⁴.

Дезинформацията **задълбочава разделенията и засилва поляризацията**, като експлоатира различията и усилва крайни позиции, докато изтласква умерените и нюансирани мнения от общественото пространство. Демонизирането, дехуманизацията и агресивната реторика започват да доминират публичния дискурс, което прави компромиса и намирането на обща основа все по-трудни¹²⁵.

Субектите, които разпространяват дезинформация, **насищат информационното пространство** с множество и често противоречиви версии на едно и също събитие, с цел да създадат объркване и да насърчат общо недоверие и апатия. По този начин те обезкуражават хората да търсят достоверна информация, като ги карат да вярват, че установяването на фактическа истина е невъзможно. Тази тактика служи и за заглушаване на гласове и позиции, които са неудобни за разпространителите на дезинформация¹²⁶. Разпространителите на дезинформация

¹²³ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/topic/disinformation-explained_27811

¹²⁴ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/v_N01_AFPS_240311_PBET

¹²⁵ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/how-disinformation-works-ep2-sowing-division_N01_AFPS_240423_PBPT_INTER

¹²⁶ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/how-disinformation-works-episode-3-flooding-the-information-space_N01_AFPS_240417_PBFT_WEEK16_INTER

допринасят и за **замърсяването на информационната среда**, като заливат общественото пространство с големи обеми нерелевантно, тривиално или повтарящо се съдържание, често синтетично или манипулирано и допълнително усилявано от алгоритми. Това често се подпомага от автоматизирани мрежи от акаунти на ботове и тролове. Подобна информационна среда създава значително когнитивно натоварване, което затруднява разграничаването между вярна и невярна информация. В резултат хората все по-често разчитат на когнитивни съкращения, което ги прави по-уязвими към подвеждащи или неверни твърдения.

Дезинформационните наративи често се основават на **потвърждаване на вече съществуващи убеждения**. Разпространителите им използват съдържание, което съответства на ценностите и интересите на аудиторията, което прави хората по-склонни да приемат информация, съвпадаща с техните възгледи¹²⁷. Този ефект се засилва от алгоритмите, които подбират и показват подобно съдържание въз основа на поведението и данните на потребителите, като така увеличават обхвата му сред целевите аудитории. С течение на времето това води до формиране на т.нар. ехо камери, в които хората са изложени предимно на мнения, сходни с техните собствени, което ограничава достъпа им до алтернативни гледни точки.

Разпространителите на дезинформация често прибегват до злонамерено използване на вярна информация, т.е. споделят истинска информация, с цел да причини вреда¹²⁸. Те често представят реални факти, снимки или видеоклипове извън контекст, с цел да създадат заблуда¹²⁹. Целта е зрънцето истина да се използва като примамка, която кара хората да предположат, че тъй като един елемент е точен, цялата история също е вярна.

Страните, които разпространяват дезинформация, също така се опитват да сплашват и да заглушават критичните гласове, като ги засипват с агресивни или враждебни коментари за лични характеристики. Този натиск често води до самоцензура, което кара критичните гласове да изчезнат от публичния дебат¹³⁰.

Няколко прозрения от поведенческите науки за начина, по който хората обработват информация¹³¹, също помагат да се обясни защо те вярват, запомнят и разпространяват дезинформация:

Ефектът на посланика: Хората често преценяват истинността и достоверността на едно изявление въз основа на лицето кой го прави. Те са по-склонни да се доверяват

¹²⁷ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/how-disinformation-works-episode-4-confirming-existing-beliefs_N01_AFPS_241118_PRB4_WEEK51

¹²⁸ <https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/dealing-with-propaganda-misinformation-and-fake-news>

¹²⁹ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/how-disinformation-works-episode-5-presenting-things-out-of-context_N01_AFPS_241119_PRB5_WEEK51

¹³⁰ https://multimedia.europarl.europa.eu/en/video/how-disinformation-works-episode-6-silencing-critical-voices_N01_AFPS_241118_PRB6_WEEK1

¹³¹ Саул Водак, Минжин Ердене-Очир, Боуен Фунг, Даниел Гезелбаш, Лорен Мартин и Франсис Вун. Противоположение на дезинформацията за бежанците и мигрантите: рамка, основана на факти, Център „Андрю и Рената Калдор“ за международно бежанско право и Екип за поведенчески проучвания (BIT). стр. 12-14 <https://www.unsw.edu.au/content/dam/pdfs/law/kaldor/resource/2025-03-countering-misinformation-refugees.pdf>

на информация от лица, които споделят тяхната демографска или културна принадлежност, които възприемат като надеждни или експерти, или чиито ценности и убеждения съвпадат с техните.

Ефектът на повтарящото се излагане на невярна информация: Повтарящото се излагане на невярна информация увеличава вероятността тя да бъде възприета като вярна. Когато дезинформацията се среща многократно, тя започва да изглежда по-позната и следователно по-достоверна, което прави хората по-склонни да я споделят.

Ефектът на продължителното излагане на невярна информация: Невярната информация може да продължи да влияе върху мисленето и решенията на хората, дори след като е била коригирана или опровергана. Поради това корекциите често имат ограничен ефект.

Анализ на дезинформацията

За да разбере как се създава, разпространява и усилва дезинформацията, засегнатата институция следва да може да отговори на следните въпроси:

- Налице ли е злонамерен умисъл? Ако да, каква потенциална вреда може да причини този наратив?
- Кой разпространява информацията (физически лица, държавни органи, недържавни субекти, медии, подставени лица, влиятелни лица, ботове и др.)?
- Налице ли е сътрудничество или координация? Действат ли разпространителите на дезинформацията независимо, координирано или от името на други лица?
- Каква е целта на участниците в разпространението на дезинформация и кой би имал полза от това?
- Кои са източниците на посланието? Доколко надеждни или популярни са те?
- Коя е целевата аудитория, към която е насочен наративът?
- Чрез какви канали се разпространява съдържанието (традиционни медии, социални медийни платформи, приложения за съобщения, мрежи от ботове или офлайн дейности)?
- Какви техники се използват? (виж по-горе)
- Съдържанието оригинално ли е, манипулирано ли е или е синтетично? (например дълбоки фалшификации-deepfakes, текст, генериран от изкуствен интелект, фалшиви документи или манипулирани статистически данни)
- Какви са основните елементи на дезинформационния наратив? Налице ли са противоречия или лесно опровержими твърдения?
- Какви уязвимости експлоатира наративът (страхове, институционални слабости, социални напрежения)?
- Набрало ли е скорост разпространението на този наратив? Колко бързо се разпространява информацията и какъв е обхватът, ангажираността и въздействието му?
- Какъв е ефектът върху вътрешната мотивация и нагласи на персонала, външния имидж или общественото доверие в институцията?

Борба с дезинформацията

Колкото по-добре институцията разбира механизмите, стоящи зад дезинформацията, толкова по-добре е подготвена да ѝ противодейства. Съществуват две основни стратегии: предварително опровергаване и последващо опровергаване.

Опровержение на дезинформацията

Когато дезинформацията вече е широко разпространена, убедителна и непосредствена, институциите следва да ѝ противодействат, като използват метода „факт – мит – заблуда – факт“ (FMFF), който гарантира ясни, достоверни и ефективни опровержения. Това включва четири стъпки: (а) представяне на факта, (б) излагане на показ на дезинформацията, (в) обяснение на неговите слабости и (г) повторно подчертаване на верния факт¹³².

Когато дезинформацията все още не е широко разпространена, убедителна или непосредствена, институциите следва да се съсредоточат върху задаване на дневния ред. Вместо да повтарят неистини, те следва да споделят истории, които подкрепят точната информация и съответстват на ценностите на аудиторията¹³³.

Превенция

Когато има вероятност дезинформацията да се разпространи, но това все още не се е случило, институциите следва да прилагат превантивно опровергаване, тоест проактивно споделяне на информация с цел изграждане на устойчивост, преди да се наложи нейното опровергаване. Този подход помага на аудиторията да разпознава и да се противопоставя на очакваната дезинформация. Ефективното превантивно опровергаване включва две ключови части¹³⁴:

1. Предупреждение относно намерение за подвеждане на обществеността – предупреждава аудиторията за съществуването на мотиви или намерения от страна на недобросъвестни участници да подведат, като насърчава скептицизма и критичното мислене.
2. Превантивно опровергаване – обяснява защо дадена информация е невярна, като помага на хората да я разпознават и да се противопоставят на подобни твърдения. То може да бъде (а) базирано на техники, като се фокусира върху използваните тактики за убеждаване, например емоционална манипулация, или (б) базирано на съдържание, като предоставя по-задълбочено разбиране на конкретен въпрос и по този начин прави аудиторията по-устойчива на неверни твърдения в тази област.

В дългосрочен план съдебната система следва да защитава институционалната си надеждност, като инвестира в превантивно опровергаване и:

¹³² Пак там., стр. 6 и 21-22. Докладът включва и „ръководства“ с конкретни примери за това как да се прилагат стратегиите за превенция и разкриване на дезинформация.

¹³³ Пак там, стр. 6 и 20

¹³⁴ Пак там, стр. 5 и 17-19

- проактивно предоставя своевременна, точна, подкрепена с източници и поставена в контекст информация чрез всички налични комуникационни канали
- редовно информира журналистите и лицата, формиращи общественото мнение, за своята съдебна и институционална дейност, като по този начин прави съдебната система по-отворена, прозрачна и достъпна
- обучава журналисти, студенти по журналистика и млади хора в основните принципи на правовата държава и функционирането на правосъдната система
- си сътрудничи с организации за проверка на факти, за да разкрива дезинформацията и да разпространява точна информация сред своята аудитория
- се ангажира с широка информационна дейност, така че различни групи от обществеността да имат пряк контакт с представители на съдебната система и да не разчитат единствено на посредници при формиране на мнение

По-долу са дадени някои въпроси, които могат да подпомогнат изработването на ефективен отговор на дезинформацията:

Осъзнаване на ситуацията:

- Какви потенциални заплахи съществуват и как можем да подготвим отговорите си предварително?
- Има ли нововъзникващи проблеми в традиционните или социалните медии, които биха могли да засегнат съдебната система?
- Съществува ли мрежа от надеждни контакти – колеги, журналисти и експерти – които могат да предупреждават съдебната система за възникващи проблеми или неверни съобщения?

Цел:

- Каква е нашата цел и какъв подход ще използваме, за да я постигнем?
- Какъв е очакваният ефект?

Наратив:

- Как ще изградим наратива? На кои ключови елементи ще се основава нашият отговор?
- Какви противоречия или несъответствия в наратива на разпространителите на дезинформация могат да бъдат идентифицирани и провергани?
- Какви уязвимости в наратива на съдебната система биха могли да бъдат използвани от разпространителите на дезинформация и как могат да бъдат ограничени?
- Какви контранаративи или фактически корекции вече съществуват и доколко са ефективни?

Комуникационна стратегия:

- Кой са целевите аудитории?
- Кой комуникационни канали ще използваме, за да постигнем максимален обхват и въздействие?
- Как ще бъде разпространявано съдържанието?
- Кой ще бъде говорителят на наратива?
- Кой надеждни трети страни могат да предоставят подкрепа или препоръки, действайки като усилватели на комуникацията?
- Как можем да поддържаме устойчиво присъствие при ограничени ресурси?
- Какви ресурси могат да подсилват реакцията на институцията?

Оценка:

- Ефективна ли е реакцията?
- Какво може да се подобри в нашите тактики и в цялостната стратегия?

Насоки за наратива

Тази глава, посветена на дезинформацията, би била непълна без няколко примера за формулиране на наративи, основани на ценности, емоции и ролята на съдебната система. По-долу са представени някои ключови елементи и примерни формулировки. Следва да се има предвид, че тези наративи са предоставени единствено с илюстративна цел. Те следва да бъдат прегледани, адаптирани към местния контекст и съобразени с приложимото национално законодателство.

Ясен и контекстуализиран разказ на събитията: Съдебната система следва да формулира послания, които са достъпни и лесни за разбиране, за да противодейства на опростени и повтарящи се твърдения, разпространявани от разпространителите на дезинформация. Предоставянето на достъпен контекст прави информацията по-разбираема и по-лесна за запомняне.

Например, за да се противодейства на опростеното послание *„Навсякъде има несправедливост и съдилищата не правят нищо по въпроса“*, съдебната система може да използва следното послание:

„Съдилищата са институции, в които всеки може да представи своя казус, а съдиите въздават справедливост чрез мотивирани и безпристрастни решения. Съдилищата не избират кои дела гледат. Те решават споровете, които страните отнесат към съда. Всеки човек има право на справедлив процес.“

Друг пример за ясно и контекстуализирано послание, което опровергава опростеното твърдение за дезинформация, че *„съдебната система блокира напредъка или необходимите реформи“*, е изложено по-долу:

„Когато съдилищата преразглеждат законодателството или действията на изпълнителната власт, те го правят, за да гарантират, че промените зачитат основните права и конституционните принципи. Съдебният контрол гарантира, че реформите, колкото и необходими или спешни да са те, са в рамките на закона и защитават правата на всеки човек.“

В публичното пространство често се среща и тезата, че „чрез своята съдебна практика съдилищата надхвърлят ролята си в баланса на властите“. Вместо да се разчита на фактически точен, но сух отговор като: „Съдилищата не надхвърлят ролята си, когато постановяват решения. В рамките на разделението на властите тяхната функция е да тълкуват и прилагат закона по делата, които разглеждат“, съдебната власт може да използва следната формулировка:

„Съдилищата действат в рамките на системата на разделение на властите, в която всяка власт има своя ясно определена роля. Когато прилагат и тълкуват закона, те го правят, за да изяснят правата и ограниченията, а не за да управляват вместо избраните органи на държавната власт. Тази система на взаимни контрол и баланс е основна сила на демокрацията, която гарантира, че всяка власт се упражнява в рамките на закона.“

Наратив, основан на ценности: Въпреки че фактите са необходими, те сами по себе си не са достатъчни; те обясняват какво се е случило, но не и защо това има значение. За да бъде ефективен наративът на съдебната власт, тези факти следва да бъдат поставени в рамка¹³⁵, основана на ценности, която подчертава демокрацията, справедливостта, свободата и равенството.

Например, вместо да се използва точна, но твърде суха формулировка като: „Съдът е независим и прилага закона безпристрастно. Всички съдии спазват строги етични стандарти“, съдебната система може по-ефективно да обясни значението на съдебната независимост:

„Съдебната независимост не е привилегия за съдиите, а гаранция за обществото, която защитава хората от произвол. Тя осигурява на всеки достъп до независим и безпристрастен съд, пред който може да оспори решения, да разреши спорове или да потърси защита, когато правата му са застрашени или нарушени. Независимостта върви ръка за ръка с отчетността: съдиите са обвързани със строги етични стандарти и са длъжни да постановяват обосновани решения в съответствие със закона.“

Същото важи и за дезинформацията, че „съдилищата са пристрастни, а съдиите защитават само силните“. Вместо да се използва точна, но твърде лаконична формулировка като:

„Съдиите прилагат закона еднакво спрямо всички страни. Предположенията за пристрастност не отговарят на действителността“, съдебната власт може да обясни по-достъпно отсъствието на пристрастност.

„Съдилищата не служат нито на силните, нито на слабите – те служат на хората. Съдиите прилагат закона еднакво и подлагат всички, които се явяват пред съда, на едни и същи стандарти.“

В отговор на твърдението, че „съдиите/съдилищата защитават престъпниците или „неправилните“ хора“, съдебната система може да формулира следното послание:

„Всяко лице, което се явява пред съда, се третира с еднакво уважение и се подчинява на едни и същи стандарти. Защитавайки независимостта, почтеността и

отчетността, съдиите прилагат закона еднакво за всички, както е приет от демократично избраните представители, дори когато резултатът е неприятен или непопулярен.“

„Разбиването на митове“ често засилва мита. Както обяснява Джордж Лакоф в книгата „Не мисли за слон“, повтарянето на невярно твърдение – дори с цел да бъде опровергано – може неволно да го засили¹³⁶. По тази причина съдебната система следва да дава приоритет на последователни послания, които утвърждават положителни истини, вместо да повтарят неистини. Например, когато политическа фигура обвинява съдиите, че са корумпирани, отговорът не следва да бъде „Не, съдиите не са корумпирани“, тъй като тази формулировка рискува да усилва асоциацията „съдии = корупция“ дори повече от самото опровержение. По-ефективен разказ би бил: „Независимата съдебна система защитава правата на всички. Необосновани обвинения като отправените от политическата фигура Х са не само неверни, но и опасни. Те подвеждат обществеността и подкопават доверието в институцията, която защитава правата на гражданите и гарантира демокрацията.“

Като общо правило дезинформацията се разпространява по-бързо и по-широко от фактическото съдържание, докато корекциите и опроверженията се появяват по-късно, привличат по-малко внимание и се споделят значително по-рядко. Общественото внимание се привлича от емоции, конфликти и сензационни „разкрития“, а не от възстановяването на истината, и хората често възприемат нещо като вярно, когато има „социално доказателство“ – тоест когато други, особено в тяхната среда или общност, вярват в него и го споделят. В някои случаи опитите за коригиране на дезинформацията могат дори да имат обратен ефект и да засилят първоначалното погрешно убеждение, особено когато темата е свързана с идентичност или идеология.

Независимо от това, нищо от това не бива да възпира съдебната система да противодейства активно на дезинформацията, тъй като нейните ефекти могат да засегнат основните ценности на институцията и в крайна сметка да подкопаят общественото доверие. В този контекст съдебната система следва да интегрира както подхода на предварително опровергаване в своите послания, така и подхода на разкриване на дезинформационни наративи като част от цялостна и добре разработена комуникационна стратегия.

ОСНОВНО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

За да противодейства ефективно на дезинформацията, съдебната система следва да използва както превантивни стратегии, така и подходи за разкриване, като извлича максимална полза от наличните ограничени инструменти. Чрез формулиране на посланията си въз основа на основните съдебни ценности и предоставяне на необходимия контекст към фактическата информация, съдебната система може да повиши общественото разбиране и устойчивостта срещу дезинформационни наративи.

¹³⁶ <https://defenddemocracy.eu/stop-propaganda-twitter-101-the-basics-of-dealing-with-disinformation-lies-and-propaganda/>

РОЛЯТА НА ЕКСПОЗИЦИЯТА ИЛИ БАЛАНСИРАНЕ НА ПУБЛИЧНОТО ПРЕДСТАВЯНЕ

Тъй като повечето съдилища и съдебната система като цяло са по-слабо видими в публичното пространство, настоящият наръчник има за цел да предостави препоръки и инструменти за повишаване на видимостта и популяризиране на работата и ценностите на съдебната система. Видимостта обаче не е лишена от рискове. Комуникацията може да стане прекомерна, което да доведе до умора у аудиторията, загуба на интерес или допускане на грешки, които могат да бъдат избегнати.

Комуникацията функционира подобно на обектива на фотоапарат: за да се постигне ясен образ, е необходима правилна експозиция.

Ако експозицията е твърде ниска, изображението е прекалено тъмно. Това отразява ситуацията в много съдилища днес: те остават до голяма степен невидими, освен когато тяхната легитимност е поставена под въпрос, възникне обществен спор или важно дело привлече внимание; тяхната работа остава незабелязана или неразбрана; нагласите за съдебната система често се формират от други; а ценностите на правосъдието не се комуникират достатъчно ясно.

От друга страна, ако експозицията е твърде висока, изображението става прекалено светло и губи детайлите си. Същото се случва и в комуникацията: когато съдебната система е прекомерно изложена на медийно внимание, обществеността може да се умори от повтарящи се послания, да възприеме институцията като саморекламираща се или търсеща внимание, вместо като съсредоточена върху основната си мисия, и да започне да поставя под съмнение нейната безпристрастност – особено когато създава впечатление, че реагира на политически или медиен натиск. Прекомерната комуникация увеличава и риска от грешки и несъответствия, което може да доведе до загуба на доверие и да засегне съдебната система като цяло. Накрая, прекомерната експозиция може да създаде изкривени

очаквания, тъй като обществеността може да започне да очаква коментари по всеки отделен случай, което в крайна сметка подкопава доверието в институцията.

Накратко, ефективната съдебна комуникация изисква внимателно калибриране: балансиране на нивото на видимост, така че обществеността да вижда съдебната система ясно, без тя да остава в сянка или да бъде заслепена от прекомерна видимост.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1 — КОНТРОЛЕН СПИСЪК ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИ СЪБИТИЯ

Предназначението на този контролен списък е да подпомогне организирането на публични събития с медийно присъствие и значителна посещаемост. Той може да се използва и за по-малки събития, въпреки че някои стъпки може да не са необходими. Това означава, че ако е уместно, те могат да бъдат пропуснати.

Преди събитието:

Координация

- Определете координатор на събитието, отговорен за цялостното планиране и за разпределянето на задачите.
- Сформирайте вътрешен организационен екип с ясно определени роли (логистика, протокол, медии, технически въпроси, регистрация, връзка с охраната и др.)
- Организирайте начална среща, за да обсъдите графици и отговорностите.
- Изберете и задайте настройките на инструмент за координация на събитието (например софтуер за управление на проекти или проследяване на задачи) с графици, отговорности и документи, като осигурите комуникация между организационния екип.
- Подгответе подробен сценарий на събитието с разпределени отговорности за всеки член на екипа.
- Определете и инструктирайте модератора, лицето, отговарящо за регистрацията на участниците, лицето, отговарящо за посрещането и настаняването на гостите, лицето, отговарящо за подаването на безжичния микрофон по време на сесията за въпроси и отговори, лицето, отговарящо за актуализирането на уебсайта и за публикациите в социалните медии, лицето за връзка с медиите и журналистите.

Дата, час и формат

- Потвърдете датата и часа на събитието, като избягвате часовете, в които посещаемостта е традиционно ниска (например петък следобед, рано сутринта в понеделник).
- Определете формата (присъствен, хибриден, онлайн).
- За хибридни събития потвърдете платформата, техническите изисквания и персонала, който отговаря за техническата поддръжка.

Място

- Намерете и резервирайте подходящо място, което е достъпно, на комуникативно място и предлага достатъчно места за паркиране.
- Проверете капацитета, вариантите за разположение на столовете и съответствието със стандартите за достъпност.
- Направете оглед на мястото, за да прецените осветлението, сцената и техническата инфраструктура.
- Резервирайте допълнителни помещения, ако е необходимо (VIP зала, медийна зала, кабини за превод, склад).

- Уверете се, че мястото предоставя или позволява инсталирането на:
 - Проектори и екрани
 - Озвучителна система и микрофони (кабелни и безжични)
 - Кабини за превод и съответното оборудване
 - Лекторски пулт и оборудване за сцената
 - Маса за регистрация на участниците
 - Подходящо разположение на местата за сядане
- Проверете интернет връзката (силата на Wi-Fi сигнала, специална линия за стрийминг).
- Ако присъстват VIP гости с лична охрана, осигурете им определени места и позволете на охранителния им екип да инспектира мястото предварително.

Кетъринг

- Организирайте кетъринг (кафе паузи, обяд, прием), като вземете предвид диетичните ограничения и предпочитания на гостите.
- Потвърдете времето за доставка и изискванията за подреждане на храната и напитките
- Осигурете вода за лекторите и участниците.

Сигурност и безопасност

- Преценете дали събитието изисква охрана персонал или медицински екип и при необходимост създайте необходимата организация.
- Уверете се, че сте получени всички разрешения от местните власти (за събития, които се провеждат на обществени места, концерти и др.).
- Осигурете на охраната списък с гостите и инструкции за достъп.
- Подгответе план за VIP гости (пристигане, места, ред на изказвания, взаимодействие с медиите).

Програма и лектори

- Изгответе предварителна програма, включваща лектори, ред на изказванията, времеви интервали, въпроси и отговори, панелни дискусии и възможности за снимки.
- Подгответе, потвърдете и изпратете официални покани на лекторите и модераторите.
- Потвърдете участието и се свържете по телефона с лекторите и VIP-гостите.
- Попитайте лекторите дали имат:
 - Технически нужди
 - Нужда от превод
 - Помолете ги да предоставят речта си предварително
- Споделете окончателната програма, документите с допълнителна информация и инструкциите за модераторите с всички лектори.

Покани и управление на присъствието

- Подгответе списъка с поканените и потвърдете присъствието на всеки от гостите.
- Изпратете „Запазете датата“ (Save the date) до всички поканени.

- Изпратете официалната покана с дневния ред и включете молба за потвърждение на участие (RSVP).
- Следете потвържденията за участие и поддържайте актуален списък с лицата, които ще присъстват.
- Отпечатайте списъка с присъстващите за регистрацията и разпределете персонала.
- Подгответе формуляр за съгласие за медиите за снимки и видеозаписи, който да бъде на разположение при регистрацията.

Устни преводи

- Резервирайте преводачи, кабин и оборудване за превод.
- Уверете се, че преводачите са получили програмата на събитието, справочни материали и чернови на речите.
- Потвърдете дали преводът трябва да бъде записван и се уверете, че е създадена необходимата организация.

Визуална идентичност и комуникация

- Създайте визуална идентичност, специално разработена за събитието (цветове, шрифтове, шаблони).
- Приложете я към банери и ролкови банери, графики за социалните медии, програмата и дневния ред, материали за видимост, шаблони за презентации и други.
- Наемете фотографии, видеооператори и техници за пряко предаване.
- Уверете се, че авторските права върху снимките и видеоклиповете остават собственост на институцията.
- Подгответе имена на участниците и табелки с имената на лекторите.
- Подредете знамена, банери и други елементи за видимост.
- Изгответе и утвърдете план за комуникация и промотиране преди и по време на събитието, както и след него.
- Подгответе и съгласувайте съобщение за медиите и го изпратете на журналистите.
- Подгответе папки за пресата (програма, биографии на лекторите, бележки за контекста, визуални материали).
- Определете място в залата, откъдето медиите могат да заснемат събитието.
- Подгответе и съгласувайте прессъобщение с цитати от изказванията на основните лектори.
- Планирайте интервюта на участниците с медиите в кулоарите.

Техническа подготовка

- Тествайте предварително цялото техническо оборудване (озвучаване, прожекция, превод, стрийминг).
- Осигурете резервно оборудване (микрофони, кабели, адаптери, батерии).
- Отпечатайте всички необходими материали (програми, формуляри за регистрацията, формуляри за съгласие, табели, планове на местата за сядане, табелки с имената на участниците и др.).

- Подгответе табели указващи мястото за регистрация, тоалетните и аварийните изходи.
- Уверете се, че мястото, където се провежда събитието, е почистено, подходящо отоплено/охладено и подготвено преди началото на събитието.

Ден преди или няколко часа преди събитието

Проверка на подготовката

- Уверете се, че всички предварителни задачи са изпълнени според плана.
- Посетете мястото, за да се уверите, че всичко е на мястото си, включително озвучителната система и микрофоните, подредбата на местата, мястото за регистрация, списъците с присъстващите, формулярите за съгласие, папките за пресата, подиума и сценичното обзавеждане, материалите за видимост (банери, знамена, табели).
- Поставете знаменца, покривки, табелки с имената и местата за VIP гости.
- Уверете се, че кабините за превод, оборудването и слушалките са инсталирани и тествани.
- Изпратете напомняне за съобщението до журналистите.

Координация на екипа

- Обадете се на организационния екип, за да се уверите, че всички разбират своите отговорности по време на събитието.
- Създайте групов чат в приложение за координация за комуникация в реално време по време на събитието.

Подизпълнители и логистика

- Ако са наети подизпълнители (кетъринг, преводачи, фотографи, видеооператори, техници за пряко предаване), уверете се, че всички административни и финансови подробности са уговорени.
- Проверете сроковете за доставка, инструкциите за достъп и лицата за контакт на място за всички подизпълнители.

По време на събитието

Управление на мястото и техническо оборудване

- Уверете се, че целият персонал е на място и в готовност за изпълнение на възложените му задачи.
- Посрещнете преводачите, фотографите, видеооператорите и техническия персонал и ги запознайте с програмата.
- Уверете се, че услугите по устен превод функционират и, ако е предвидено, се записват.
- Проверете дали прякото излъчване (стрийминг) функционира безпроблемно.
- Уверете се, че за лекторите има вода и чисти чаши. Определете кой да ги подменя между панелите.
- Сменете табелките с имена и подредете местата за сядане според промените в панелите.

Управление на гости и лектори

- Посрещнете гостите и ги насочете към местата им.
- Окажете съдействие на лекторите и модераторите при възникнали последни нужди.
- Уверете се, че протоколът за VIP гостите се спазва.

Медии и комуникации

- Посрещнете журналистите, уверете се, че са получили информационни пакети за медиите и ги насочете към мястото на събитието.
- Осигурете подходящо място за камери и журналисти.
- Съдействайте с молби за интервюта в последния момент.
- Уверете се, че се правят снимки и се записват видеоклипове.
- Публикувайте актуални новини в социалните медии и на уебсайта съгласно плана за комуникация.
- Следете прякото предаване и участието онлайн.
- Координирайте възможностите за снимки и улеснявайте интервюта .

Провеждане на събитието

- Уверете се, че преводът функционира и, при необходимост, се записва.
- Следете сценария на събитието и осигурете плавен преход между точките от дневния ред.
- Уверете се, че графикът се спазва стриктно по време на цялото събитие.
- Наблюдавайте залата: звук, температура, места за сядане и цялостен комфорт.
- Наблюдавайте кетъринга, за да се уверите, че кафе паузите, обядът или приемите се сервират навреме.
- Поддържайте непрекъсната комуникация с екипа чрез приложението за координация и разрешавайте проблеми, които възникват в последния момент.

След събитието**Комуникация и медийно проследяване**

- Изпратете прессъобщение до медиите, заедно със снимки с високо качество и при възможност кратки видеоклипове.
- Осигурете отразяване в социалните медии след събитието (снимки, цитати, акценти).
- Подгответе доклад за медийното отразяване и анализ на социалните медии.
- Обмислете изпращането на преските или публикации на журналисти и VIP личности, които не са успели да присъстват.

Логистика

- Съберете нераздадените преските, банерите и знаменца за маса, покривките, табелките с имена, подложките и оборудването.
- Уверете се, че цялото наето оборудване е върнато.

Административни и финансови задачи

- Платете на подизпълнителите и проверете дали всички фактури съответстват на договорените услуги.
- Приключете бюджета на събитието.

Проследяване и оценка

- Изпратете благодарствени съобщения на лекторите, модераторите и партньорите.
- Организирайте среща с всички участвали служители, на която да обсъдите извлечените поуки.
- Изгответе доклад за събитието, включващ данни за посещаемостта, медийното отразяване, анализи на социалните медии, снимки и видеоклипове, обратна връзка от участниците и лекторите, както и извлечени поуки.
- Архивирайте всички материали (дневния ред, речите, снимките, записите, формулярите за съгласие, медийното отразяване).

ПРИЛОЖЕНИЕ 2 — ПОДГОТОВКА ЗА ИНТЕРВЮТА С МЕДИИТЕ ПРЕДИ, ПО ВРЕМЕ И СЛЕД СЪБИТИЕТО

Обикновено журналистите са тези, които търсят интервюта, но това не винаги е така. Съдебната власт също може да се обърне към журналист с въпрос дали би проявил интерес към провеждане на интервю, особено когато институцията желае да сподели новини, да предаде конкретно послание или да изясни неточна информация. Интервютата са официални, но често преди или след официалното интервю се провежда разговор. Полезно е предварително да се изясни дали тези разговори се считат за официални или неофициални. Журналистите обикновено спазват договореностите относно неофициалните коментари, но въпреки това е разумно да се подхожда с предпазливост, тъй като могат да възникнат недоразумения и подобни коментари да станат публични.

В зависимост от формата може да има договореност за незначителни редакции с цел подобряване на яснотата и плавността. Например, когато интервюто се дава устно, но се публикува в писмен вид, обичайна практика е текстът да бъде прегледан за точност и яснота преди публикуването, тъй като говоримият език често се възприема по различен начин, когато бъде преписан дословно. По същия начин при предварително записани радио- или телевизионни интервюта определен сегмент може да бъде премахнат, ако това е било договорено предварително с журналиста. Журналистите обикновено се стремят да представят интервютата точно и безпристрастно и могат да бъдат отворени към обсъждане на малки корекции, когато предварително записаният формат го позволява. Всички подобни промени следва да гарантират, че окончателната редакция отразява същността на интервюто и съответства на журналистическите стандарти.

Радиоинтервютата и подкастите са популярни и могат да достигнат до важни сегменти от аудиторията, но не винаги получават широко разпространение, освен ако аудиозаписът не бъде качен онлайн или ключовите моменти не бъдат адаптирани в новинарска статия с преки цитати. Успешното радиоинтервю обикновено изисква ясни послания, кратки отговори и добро качество на звука, както и няколко звукови фрагмента, които журналистите могат лесно да използват повторно в последващото отразяване.

Телевизионните интервюта и видеоподкастите са особено привлекателни, тъй като съчетават говоримо съдържание с визуални елементи и езика на тялото. За да бъде телевизионното интервю разпространено и от други медии, често е необходимо то да бъде адаптирано във формат, който подчертава основните послания. Това може да включва изготвяне на резюме с кратки видеоклипове, които лесно могат да бъдат вградени в онлайн статии или споделяни в социалните медии. Ясните реплики, от които лесно могат да се извлекат въздействащи цитати, както и силните визуални елементи по време на интервюто, улесняват журналистите да открият основните акценти и да ги представят в последващите репортажи.

Писмените интервюта обикновено са по-лесни за разпространение, тъй като могат да бъдат цитирани директно и споделяни на различни платформи. Включването на висококачествена снимка или други визуални елементи може значително да увеличи обхвата им, особено в социалните медии или в новинарските уебсайтове.

В комуникационната стратегия е важно да се избере подходящата медия за разпространение на съобщението, но също така да се ангажират различни медии, тъй като всяка от тях достига до различна аудитория и помага за постигането на различна цел. Информационните агенции също са отличен избор, тъй като тяхната обширна мрежа от медийни партньори позволява широко разпространение на съобщението. В същото време е силно препоръчително интервютата да не се ограничават до медии, които са положително или неутрално настроени към съдебната система или към конкретния съд. Взаимодействието с по-критични медии може да бъде особено ценно, тъй като позволява на съдебната система да достигне до аудитории, до които в противен случай нейната гледна точка няма да достигне, да предостави контекст, който може да липсва в репортажите на тези медии, и да гарантира, че посланието ѝ се чува и има отзвук извън вече подкрепящите я или неутрални медии. Това е също така знак за прозрачност и увереност и е знак, че институцията е готова да отговори на трудни въпроси. Въпреки това подобни ангажименти изискват внимателна подготовка и следва да се осъществяват от добре информиран, компетентен и уверен говорител.

Подготовка за интервю

За да се подготвите за интервю, е важно първо да разберете медийния контекст. Това включва преглед на предишни интервюта на журналиста, идентифициране на основните области на интерес и гледните точки, които той обикновено заема, оценка на нивото му на запознатост с правни теми, анализ на стила и подхода му при интервюиране (например дали задава предизвикателни въпроси, има склонност да прекъсва или се фокусира върху правните или човешките аспекти), както и наблюдение на начина, по който представя и завършва отделните сегменти. Полезно е също така да се изяснят неговите очаквания за интервюто, включително темите, върху които планира да се фокусира, както и това, което счита за новост.

Необходимо е също така да се анализира форматът на програмата, като се разбере цялостната структура на предаването (например дали се основава на кратки изказвания, по-дълги отговори или на разговор около ясно структурирани теми), да се разбере предварително дали ще има един или няколко интервюирани и да се вземе предвид дали след интервюто ще има панел от коментиращи. Важно е да се определи дали интервюто е на живо или предварително записано и да се потвърдят насрочените дата и час на излъчване. Освен това е полезно да се научи повече за редакционната политика на медията и сегментите от аудиторията, до които тя обикновено достига, както и очакванията на тази аудитория.

Тази подготовка ще определи съдържанието на интервюто. Обикновено е приемливо журналистите да бъдат попитани дали са склонни предварително да споделят основните теми на интервюто, а в някои случаи дори и въпросите, особено когато интервюто обхваща много широка тема или включва силно детайлизирани въпроси. Въз основа на медийния мониторинг и анализа на социалните медии е полезно да се подготви набор от вероятни въпроси, включително такива, които могат да бъдат деликатни или силно технически. Важно е също така да се подготвят ясни обяснения на правни понятия, на случаи, привлекли вниманието на медиите, или на въпроси, породили критики, така че те да могат да бъдат представени точно.

Подготовката включва и определяне на целта на интервюто и на ключовите послания (до три), които интервюираният следва да повтаря през цялото интервю, заедно с подкрепящи послания, които ги подсилват, в съответствие с установените линии на организацията, тоест договорените позиции и основни точки, които трябва да се комуникират последователно във всички интервюта.

Преди интервюто е необходима техническа подготовка. Важно е да сте напълно запознати с всички логистични подробности: местоположението на студиото, точния час на прякото излъчване или на пристигането в студиото, както и техническите условия на провеждане, например дали интервюто ще се състои в изправено положение, на висок стол или в по-неформална обстановка. Облеклото и аксесоарите трябва да се подбират според медийния формат. Например официалното облекло невинаги е подходящо, особено за по-неформални формати като детски предавания. Обърнете специално внимание на избора на облекло, което може да отвлочи вниманието пред камерата: избягвайте аксесоари като големи обеци или шумни колиета, предмети в джобовете, зелено облекло поради възможното използване на зелен екран, изцяло бяло¹³⁷, изцяло черно, неонов цвят или наситено червено, тъй като тези нюанси могат да създадат проблеми при студионото осветление и заснемането, големи шарки, натоварени принтове, карета или райета, тъй като те могат да причинят визуално изкривяване пред камерата, материи, които шумолят или отразяват светлината, видими лого или слогани на марки, много тесни дрехи или дрехи, които постоянно се налага да бъдат оправяни, както и видими чорапи при кръстосване на краката или много къси и тесни рокли. Избирайте цветовете, като съобразявате фона на студиото, и подбирайте облекло, което е удобно във всяка седяща позиция, подходящо за медийния формат и културно съобразено, тъй като изборът на дрехи и цветове също предава послания към аудиторията.

Най-важната част от подготовката е да проведете пробно интервю с колеги, които могат да симулират вероятни въпроси и да дадат честна обратна връзка относно отговорите. Ако реалното интервю се окаже по-леко, подготовката ще ви даде увереност; ако е по-трудно, тя ще се окаже безценна.

Няколко минути преди интервюто е полезно да се успокоите и да се съсредоточите. Бавното и дълбоко дишане може да помогне за намаляване на напрежението и стреса. Загриването на гласа е особено полезно сутрин, когато говорният апарат все още може да не е напълно раздвижен. Прегледайте ключовите точки за последен път, за да повишите увереността си, и се погледнете набързо в огледалото. След като подготовката приключи, е по-лесно да влезете в интервюто спокойни и уверени.

По време на интервюто

По време на интервюто интервюираният трябва да се справя с няколко елемента едновременно: да предава ясни послания и отговори, да поддържа спокоен език на тялото и да следи цялостната динамика на разговора.

Един от ключовите елементи по време на интервюто е вербалната комуникация.

Подготовката помага на интервюирания да се придържа към основното послание и да предава ключовите точки по ясен и достъпен начин. Посланията трябва да бъдат лесни за формулиране, лесни за разбиране и лесни за запомняне. Отговорите следва да останат структурирани и ясни, без използване на юридически жаргон и без да се предполага предварителна осведоменост от страна на аудиторията. Никога не лъжете и избягвайте да правите изявления, които биха били нежелателни, ако се появят като заглавие на интервюто. Когато разговаряте с журналист, не забравяйте, че истинската аудитория е обществеността. Важно е също така да използвате преходни фрази, за да се върнете към ключовите моменти, като „Най-важното тук е...“, „Важно е да запомните...“, „За да поставим това в контекст...“, „За да изясним как функционира това...“, „За да дадем конкретен пример...“. Когато въпросът е дълъг или сложен, или когато темата е техническа или абстрактна, е добре да завършите отговора с изречение, което обобщава основните елементи, така че аудиторията да запомни едно ясно послание.

Ако интервюто се записва предварително, избягвайте да използвате изрази, свързани с конкретен момент, като „днес“, тъй като интервюто може да бъде излъчено в друг ден. Например отговори като: „Днес съдът постанови важно решение“.

При спекулативни въпроси избягвайте да гадаете или да правите неподкрепени твърдения. Преформулирайте въпроса и върнете отговора към фактите. Например, ако ви попитат: *„Какво би се случило, ако бъде взето решение за промяна на състава на Съдебния съвет, което да повлияе на неговата независимост?“*, а такова решение не е взето, избягвайте да се впускате в спекулации. Направете кратка пауза и отговорете, че настоящият състав на Съвета гарантира неговата независимост и осигурява правилното функциониране на съдебната система. След това дайте пример в подкрепа на тезата си. Например: *„Настоящият състав на Съдебния съвет е специално създаден, за да защити неговата независимост и да гарантира ефективното функциониране на съдебната система. Тази рамка се е доказала като надеждна на практика и продължава да служи на целта си. Например миналата седмица (...).“*

По същия начин, когато журналистът зададе подвеждащ въпрос, например: *„Бихте ли се съгласили с тезата, че решението на съда е абсурдно? Имаше толкова много доказателства и всички очаквахме този корупционен скандал да доведе до осъдителна присъда“*, не приемайте внушеното предположение, ако то е неточно. Без да прекъсвате интервюиращия, изяснете въпроса и дайте балансиран и основан на фактите отговор. Например: *„Не бих се съгласил с това и ето защо: съдът разглежда всички доказателства, изслуша свидетелите и постанови оправдателна присъда. Макар този резултат да е непопулярен, ролята на съда е да прилага закона към фактите, представени в съдебната зала, а не да решава делата въз основа на общественото мнение. Това е от съществено значение за правната сигурност и за постигането на справедливост за всички.“*

Когато интервюираният не знае отговора на даден въпрос, той не трябва да гадае, а да остане спокоен. Достатъчно е да каже нещо просто като *„В момента не разполагам*

с тази информация, затова предпочитам да не спекулирам с темата“, последвано от преходна фраза като „Въпреки това, мога да обясня, че...“. Често е полезно да се предложи да се даде отговор след интервюто.

Когато се сблъска с агресивни въпроси, е важно интервюираният да остане спокоен и уравновесен и да контролира посланието, без да отговаря на тона на журналиста или да ескалира напрежението. Избягвайте да реагирате видимо, като въртите очи, въздишате или се смеете нервно. Направете кратка пауза, преди да отговорите, за да излъчите увереност, поддържайте стабилен тон на гласа и бавно темпо и контролирайте езика на тялото, като поддържате отворена поза, стабилен зрителен контакт и без видима нервност. Можете също да опитате да промените атмосферата, като кажете нещо като „Нека да отговоря ясно“ или „Това е една гледна точка. Нека обаче да обясня как...“. Ако журналистът ви прекъсне, интервюираният трябва да остане спокоен и да повтори тезата си, без да звучи раздразнен. Препоръчително е да започнете с фраза като „Нека да довърша мисълта си и ще съм готов да отговоря на всички ваши последващи въпроси“. Ако журналистът продължава да притиска интервюирания, повторете отговора с други думи, като започнете с „Искам да бъда ясно разбран(а) по този въпрос“.

В интервюто никога не следва да се използва пряко изразът „без коментар“, тъй като това може да създаде впечатление за уклончивост, отбранителна позиция или за опит да се прикрие информация. Вместо това интервюираният следва първо да покаже, че е разбрал въпроса, като го перифразира, след което накратко да обясни защо не може да отговори и да премине към това, което може да коментира. Подходяща преходна фраза е: „Макар да не мога да коментирам това, защото (...), мога да кажа, че...“. Когато ви бъде зададен негативно формулиран въпрос или въпрос, съдържащ обидни думи, не повтаряйте нито самия въпрос, нито използваните изрази.

Ако журналистът се отклони от предварително договорените правила на взаимодействие или повдигне теми, които не са били част от първоначалната договореност, избягвайте отговора: „Това не беше предварително договорено.“ Вместо това отговорете на въпроса, като използвате една от предварително обсъдените техники, запазете самообладание и чрез преходни фрази се върнете към ключовите послания.

Когато отговаряте, избягвайте да говорите прекалено бързо, прекалено бавно или твърде директно. Избягвайте дълги паузи, докато търсите подходящите думи, но използвайте кратки, целенасочени паузи, за да излъчвате увереност. Важно е също така да сведете до минимум запълващите думи и изрази като „ъм“, „ъъ“, „знаете ли“ и „такова“. Опитайте се да избягвате смекчаващи изрази като „мисля“ или „предполагам“, както и честата употреба на фрази като „във всеки случай“, „честно казано“, „по принцип“ или „буквално“. Интервюираният следва също така целенасочено да контролира тона на гласа си: да поставя акцент върху ключовите думи, за да подсили посланието, леко да променя интонацията, за да поддържа интереса, да забавя темпото при подчертаване на важни моменти и да

избягва да говори прекалено силно, прекалено тихо или с напрегнат тон. Важно е също да знаете кога да спрете да говорите и да не се стремите да запълвате всяка пауза, когато това не е необходимо. Всичко това допринася за по-голяма яснота и убедителност при предаването на посланието.

По отношение на езика на тялото поддържайте отворена поза с отпуснати, но не прегърбени рамене и изправен гръб. Избягвайте да кръстосвате ръцете си или да се свивате, тъй като това може да изглежда отбранително пред камерата. Използвайте леки, целенасочени и премерени жестове с ръцете, когато говорите, и избягвайте големи или резки движения, особено в близост до лицето, които могат да разсеят зрителите или да излязат извън кадър. Поддържайте изражението на лицето си неутрално до положително: открито, спокойно, ангажирано, съсредоточено и отзивчиво, без да се насилвате да се усмихвате. Поддържайте естествен зрителен контакт: устойчив, но не втрещен. Избягвайте да въртите очи и не гледайте надясно или наляво, извън камерата или към колегите зад нея, след като сте приключили с отговора си. Наведете се леко напред, когато интервюиращият говори, за да покажете интерес, и кимайте леко, докато слушате, за да покажете ангажираност. Когато не говорите, дръжте ръцете си естествено и запазете спокойствие, вместо да се отпускате назад, докато чакате своя ред, тъй като камерата снима непрекъснато. Ограничете повтарящите се движения като почукване с пръсти, подрусване на крака, игра с бижута, оправяне на дрехите или докосване на лицето и косата, тъй като те се открояват много по-силно пред камерата. Езикът на тялото е особено важен по време на интервю. Счита се, че когато вербалните и невербалните сигнали си противоречат, хората са склонни да се доверяват повече на тона на гласа и езика на тялото, отколкото на самите думи.

Избягвайте да гледате в неправилна посока и следвайте указанията дали да гледате към конкретна камера или към интервюиращия, което е по-често срещано. Не проследявайте камерата с поглед или с движение на главата, когато тя се премества, и избягвайте да поглеждате мониторите, за да останете фокусирани върху разговора. Изключете мобилния си телефон и, след като микрофонът бъде поставен, избягвайте да го докосвате или да докосвате кабела му. Уверете се също, че дрехите ви не се трият в него. Не обръщайте главата си прекалено далеч от микрофона и никога не предполагайте, че той е изключен, поради риска от „отворен микрофон“¹³⁸. Не забравяйте да го свалите и не го вземайте със себе си след интервюто.

По време на интервюто е много важно да слушате активно. Много хора слушат, за да отговорят, а не за да разберат това, което се казва. По време на интервю слушането с цел разбиране е от съществено значение за даването на точни и уместни отговори. Обръщайте внимание не само на думите, но и на тона, паузите и езика на тялото. Всички тези елементи са важни и помагат на интервюиращия да се представи по-убедително.

След интервюто

След интервюто е важно да се проведе структурирана сесия за обратна връзка с персонала, за да се идентифицират силните страни и областите, които се нуждаят от подобрение. Цялото интервю трябва да се гледа веднъж в неговата цялост, за да се получи представа за цялостното представяне. След това трябва да се прегледа на няколко етапа: първо, като се гледа само видеото, за да се идентифицират проблеми с езика на тялото, позата или жестовете, а след това, като се слуша само аудиото, за да се открият запълващите думи, колебанията или неясните изрази. Полезно е също да се запише съдържанието на няколко ключови въпроса и да се прочетат отговорите, за да се прецени дали отговорите са ясни и убедителни и дали ключовите послания са предадени ефективно.

Наблюдението на последващото медийно отразяване и реакциите на обществеността е също толкова важно: елементите, които са се харесали на обществеността, могат да бъдат засилени в бъдещи интервюта, докато аспектите, които не са постигнали желаните ефект, трябва да бъдат идентифицирани, анализирани, разгледани и подобрени.

Ако по време на интервюто са възникнали фактически недоразумения, те трябва да бъдат коригирани незабавно чрез официални канали. Корекциите по принцип са невъзможни в ефир, но могат да бъдат издадени писмени разяснения, когато те се отнасят само до фактическата точност. Те трябва да бъдат формулирани като разяснение на фактите, а не като коментар на работата на журналиста, и могат да бъдат необходими, когато даден въпрос не е могъл да бъде разгледан предварително или когато не е имало възможност да се прегледа интервюто предварително.

Като проява на професионална учтивост, журналистът трябва да бъде благодарен за възможността за интервю. Добра практика е също да се сподели линк към интервюто с основните акценти на собствените медийни канали на институцията, което помага да се достигне по-широка аудитория и гарантира, че повече хора могат да го гледат или четат. Ако намерението е да се публикува цялото интервю на уебсайт или други канали, уверете се, че са получени необходимите авторски права или разрешение от медията.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA

Институт CEELI

Хавличкови сади 58

120 00 Прага

Чехия

www.ceeliinstitute.org

office@ceeli.eu